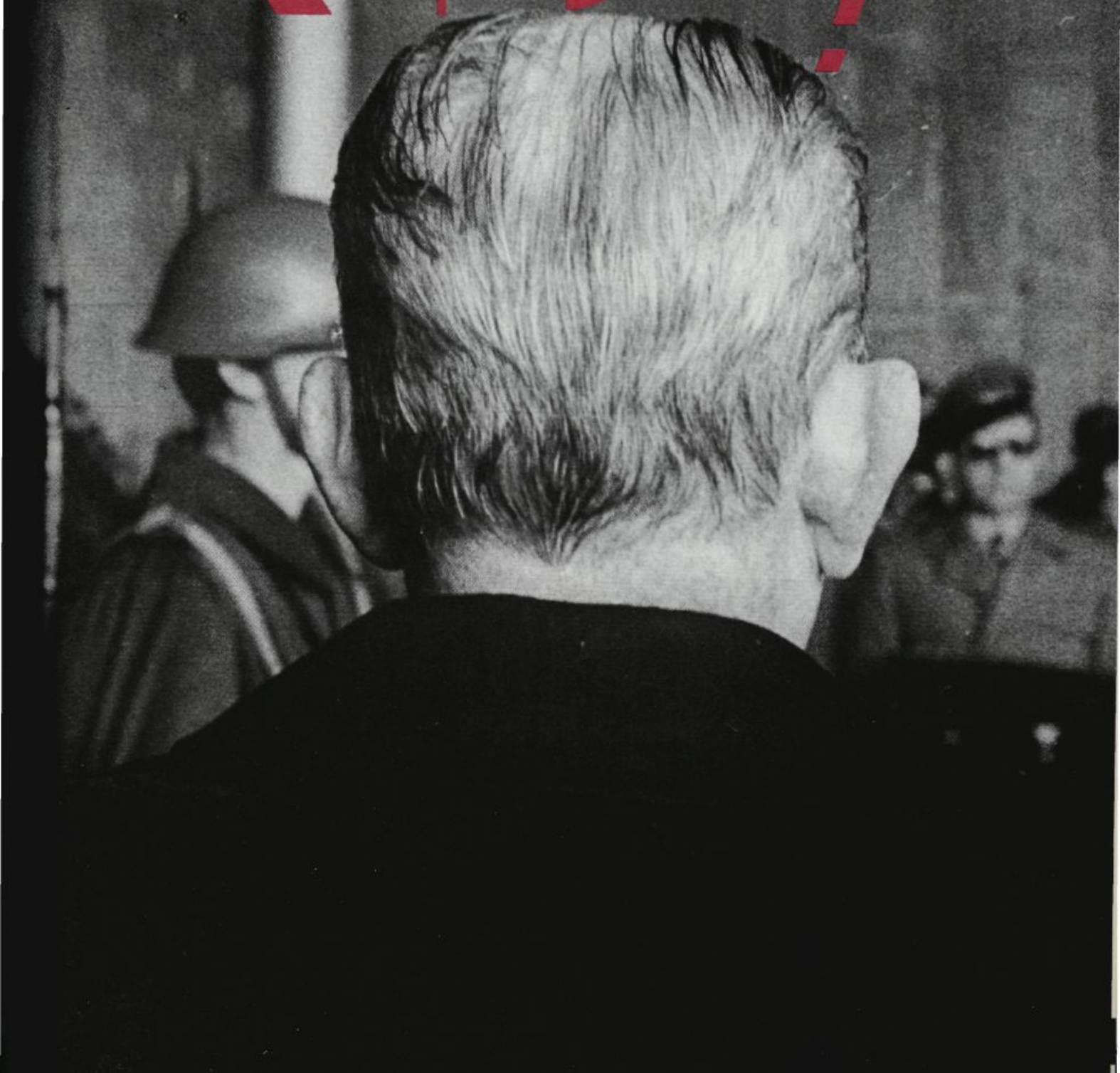
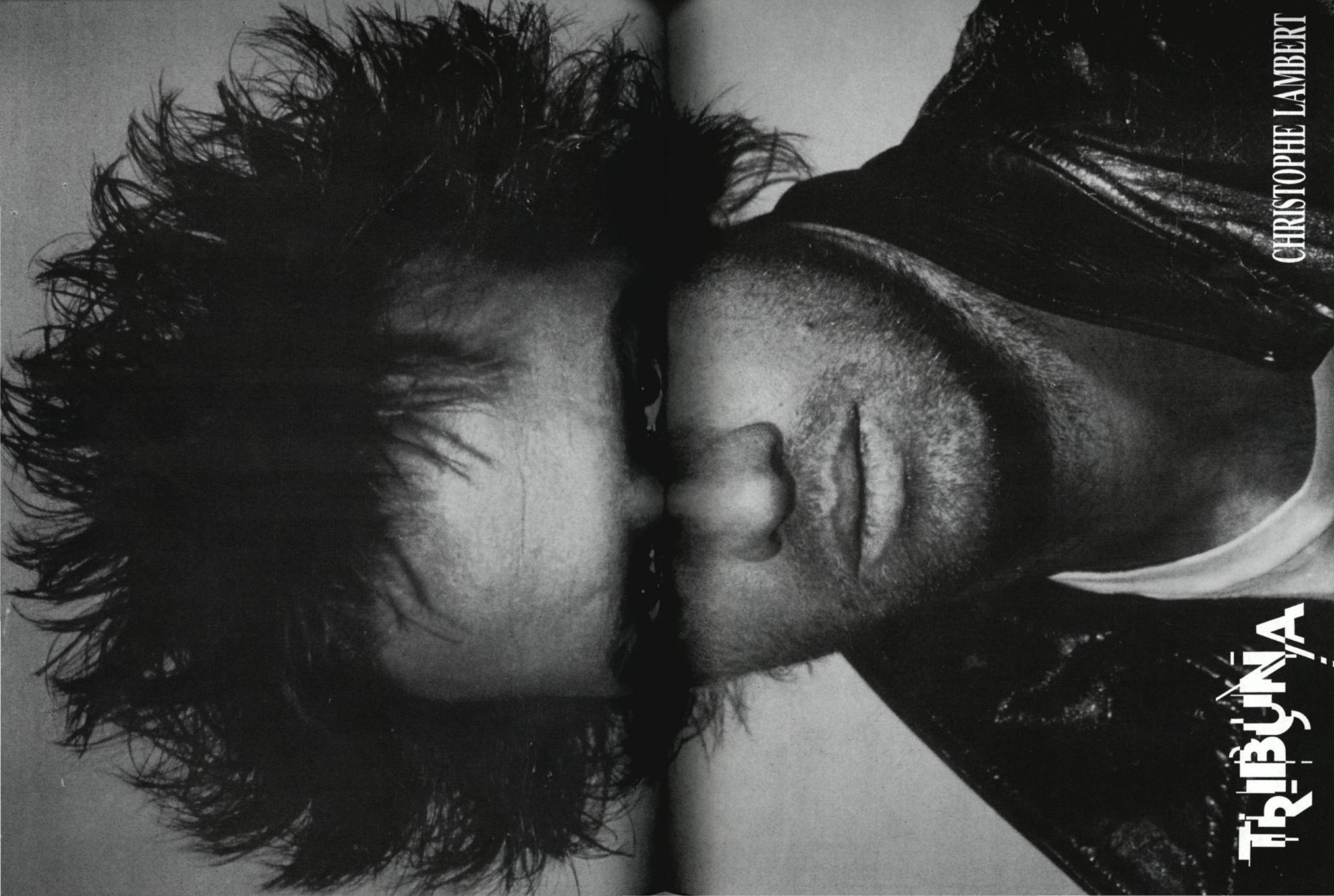

TRIBUNJA

TRIBUNA

CHRISTOPHE LAMBERT

KAZALO

UVODNIK

KAM GREDO (DIVJE) SVINJE?

Torek je bil zame velik dan, ljube bralke in dragi bralci. Smel sem biti celo zraven. Mnogo let sem skupaj z Vami čakal na ta veliki dogodek, za katerega sploh ne najdem pravega imena. Dan poprej bi ga imenoval celo Parlament, danes pa se mi še beseda cirkus zdi premalo cirkuška.

Kmalu po svečanem začetku se je začelo na vso moč. Če ne bi vsaj na videz poznal tistih frisov, bi gladko pomislil, da sem zgrešil vrata in vstopil v kak prismuknjen cirkus Montyja Pythona. Pol stoletja smo čakali na demokracijo, tisto večstrankarsko, ta pravo zahodnjaško, ko lahko vsak vsakemu, kogar hoče in mu ni treba storiti, česar noče. Kot bi ne bilo tistim klovnom jasno, da so tam zato, da se nekaj dogovorijo in ne zato, da se drug drugemu na vse predloge režijo v gobec, cepetajo z nogami in počno še kaj mnogo bolj nespodobnega. Neke vrste narobe svet, ljubi moji, v katerem DEMOS zahteva javno glasovanje (verjetno zato, da bi lahko kontroliral zvestobo svojih poslancev), komunisti pa se jim smeji v brk in jih zmerjajo z »Morino«, ki da je nekoč nekje javno glasovanje proglasil za najbolj demokratično. Burka je bila popolna, ko je na oder stopil nek kmet in rekel, da je videl nekega liberalca, kako je dvakrat stisnil na tipko za glasovanje (v stilu petletnih smrkvavcev, ki se zmerjajo, ker je neki dvakrat butnil frnikolo), oni pa da ni in tako dalje vse do zmerjanja s »šmrkvavci« in podobno. V slovenskem parlamentu, ljubi moji.

Kar je v moji nežni duši »sodu izbilo dno«, pravzaprav sploh ni pomembno, morda celo bodoči general Ivan Janez Janša s svojim trapastim napovedovanjem vojne novinarjem in urednikom, ki ne bodo »pošteno« poročali iz parlamenta, kar bo mogoče koga spomnilo na srbofilne »poštene« Albance. Gre za neumnost, ki si je, vsaj kar moja duša pomni, ni privoščil noben komunist, razen pordelega liberalca Jožefa Š., ki je lani čeblljal nekaj podobnega o količini poročanja s kongresa ZSMS v Portorožu. Kot se za bodočega obrambnega ministra spodobi, je nekomu pač moral napovedati vojno, da bodo ljudje vedeli, da se ni za zajebavat. Sedaj, ko imamo demokracijo. Verjetno bo odstavlil tudi sebe kot glavnega urednika Demokracije, trobila, ki slovi po svoji objektivnosti. Po pol stoletja herojev na oblasti je kot kaže na vrsti pol stoletja herojev na oblasti, le ofenzive bodo druge. Vprašanje pa, če tudi drugačne. Postavi se vprašanje, če bo Janša zares civilni obrambni minister, sploh če se spomnimo njegove slavne mladosti, ko je v šolo hodil oblečen v uniformo TO, ko so mu dijaki neke ljubljanske srednje šole kot učitelju obrambe morali v pozdrav salutirati in da je bil pucflek samega generala Tominca. Nekaj podobnega kot kandidat za notranjega ministra, Igor Bavčar, ki je gotovo najbolj pošten Slovenec, ki se v tem življenju zagotovo še ni pregrešil zoper božje zapovedi. Le policaj je enkrat že bil in bo pač še enkrat. Tribuna si torej mane roke: še bo štofa in tudi delati bo lepše kot časopis, ki ostaja v opoziciji. Na Janšin »labodji spev« pa se, pardon, poščijem.

V Ljubljani, 10. maja 1990

Vaš Hamfri Bogart

P.s. DEMOS je imel štirideset let časa razmišljati, koga bo imel v vladi, ko zmaga na volitvah. Do danes imen ministrov še niso objavili.

Bravo!

TRIBUNA je glasilo UK ZSMS Ljubljana. ● Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. ● Naslov uredništva: Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel. (061) 319-496, telefax (061) 319-448. ● V uredništvu dežuramo vsak dan med 10. in 12. uro. ● V.d. glavnega urednika: Bojan Korenini. ● V.d. odgovornega urednika: Tomi Drozg. ● Lektorica: Nives Klinc. ● Cena 10 din. ● Oproščeno prometnega davka po sklepu št. 421-170/22.2.1973. ● Naslednja številka izide 21.maja 1990. ● Fotografija na naslovni strani: Tomi Drozg.

Fotografija na naslovni strani: Ivan Maček-Matija

- 1 Hamfri
- 4 Intervju
Laura
Štraus,
Demokracije
- 7 Kdo je bil
E. Kocbek
- 10 Muzej NOB
- 16 Tito ...
- 18 Evropa 92
- 26 Zvezdica
zaspanka
- 30 The Wao of
the Roses
- 38 Miladojka
- 40 Nou mani
nou fani
- 42 Nov feljton:
Hrvatska
zora
- 48 Janez Janša

Tribuni in njenim bralcem

Prejšnji teden sem ugotovil, da so mi iz fascikla v sobi izginile kopije nekaterih osebnih pisem iz zadnjega leta, pa še kopija vsaj enega štiri leta starega pisma.

Ker glede na nivo pisanja Tribune v zadnji številki in glede na obnašanje njenih vodilnih mož v zadnjem mesecu (in morda že tudi kaj prej) ne morem zanemariti možnosti, da imajo oni pri tem prste vmes, zgolj izjavljam, da je ta, ki je šaril po moji sobi, kdorkoli je že bil, prasec, in da upam, da se bodo s tem vsi strinjali.

Članek kot odgovor na prejšnjo številko Tribune bom prinesel za naslednjo. Obsežnost in primitivnost obtožb zahtevata skrben odgovor. (Lahko je polemizirati z ljudmi, ki so na nivoju.) Poleg tega sem prezaposlen z odgovorom Demokraciji, pripravo tožbe za Igorja Bavčarja in pripravo tretje številke ČKZ, ki naj bi v kratkem izšla. Upam, da bo bralcem všeč. celo Karliju Erdlenu. Za Tomija Drozga pa mi je vseeno.

Samo Resnik

Ah, Samek...

TRIBUNA

GOSPOD ODGOVORNI!

Prosim, da popravite napako iz zadnje št. TRIBUNE v članku Cigani letijo v nebo, kjer piše, da je g. J. Pajer še član P UK. Zgoraj omenjeni g. je odstopil že v petek, 13. 4. ob 13.30 uri.

Lep pozdrav,

J. Pajer

PISMO JAVNOSTI

Samostojni kulturni delavci in drugi v svobodnih poklicih ugotavljamo, da je prispevna stopnja za pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje odločno previsoka, zato zahtevamo:

- zmanjšanje prispevne stopnje, kar pa ne sme vplivati na obseg pravic iz pokojninskega, invalidskega in zdravstvenega zavarovanja;

- mnogi med nami od 1.1. 1990 ne morejo plačevati prispevkov, zato naj zmanjšanje velja tudi za nazaj, od začetka tega koledarskega leta;

- toleranco občinskih upravnih organov do tistih, ki ne plačujejo prispevkov, dokler se višina in način plačevanja uredita;

- ugodnejše pogoje za mlade v svobodnih poklicih, ki šele začinjajo, saj si na ta način sami preskrbijo delo (vsaj za prva tri leta);

- spremembe v sistemu pokojninskega in invalidskega ter zdravstvenega zavarovanja, razpustitev SPIZ-a, ustanavljanje konkurenčnih pokojninskih skladov in zavarovalnic;

- izenačitev statusa oz. pravic svobodnih

poklicev z ostalimi delavci (npr.: pravica do predčasne upokojitve...);

- specificiranje posameznih dejavnosti znotraj svobodnih poklicev; nevzdržno je izenačevanje obrtnikov z nepridobitniškimi poklici.

V kolikor na naše zahteve ne bo odziva, bomo prisiljeni h kolektivnemu bojkotu plačevanja prispevkov, izpisu iz obstoječih razvidov (PRISPEVKI SO SE V ZADNJIH PETNAJSTIH MESECIH V PRIMERJAVI Z VIŠINO HONORARJEV POVEČALI ZA 5 KRAT).

ODPRTO PISMO M.C.

MIKLOŠIČ FRAN, največji slovenski jezikoslovec, za katerega pa ne bi vedel nihče, če ne bi po njem poimenovali ulice v Ljubljani. (Pavliha, 15. 11. 1989).

V zvezi z uvodnikom ene zadnjih sobotnih prilog pod naslovom »Kopitar go home!«, ki zares zasluži po svoji vsebini vso pohvalo, kajti na svoj poseben način se ukvarja z morebitno mednarodno uveljavitvijo slovenske kulture, si Društvo Lucien Tesnière postavlja eno vprašanje. Ponovimo še enkrat, da je prispevek Marka Crnkoviča posebej spoštovanja in pozornosti vreden zaradi velike mere skrbi za usodo slovenske kulturne dediščine, ki jo izpričuje. Ta značilnost je gotovo trpko zazvenela v kosmatih ušesih marsikaterega kulturenika, da ne govorimo o drugih morebitnih priložnostnih bralcih iz vrst navadnih naročnikov. Tem bolj presenečajo pomankljivosti, še več nedopustne vrzeli, ki tako kavarijo omenjen uvodnik, da si DLT lasti neizpodbitno pravico, da to svoje vprašanje javno in glasno obelodani, vsaj glede ene izmed omenjenih pomankljivosti.

Gre za 100-letno obletnico smrti Frana Miklošiča, ki jo bo ves znanstven svet praznoval 7. marca prihodnjega leta in ki jo je kljub temu slovenski Ganimed (sic!) v sobotni prilogi Dela 10. februarja nedopustno spregledal. Ali mu je mogoče šteti v olajševalno okoliščino dejstvo, da ob koncu svojega »avtoritarnega« bolj ali manj nedokazljivega »bluzenja o kulturi kot temelju nacionalne identitete« vsaj omenja (če gre za alternativno rešitev je zgrešena!) obeleževanja 100-letnice drugega Frana, se pravi Frana Cegnarja, ki naj bi se z njim ustrezne slovenske ustanove baje »domišljavo štilule v Evropo. To pove vse. Če kdo ne ve, za kaj gre, potem je razumel« (sic!).

Zakaj bi prav Frana Cegnarja, ki je umrl 14. februarja 1892 (glej BSL), in ne koga drugega morala doleteti tako sumljivo dvoumna čast, naj raje ostane uganka. Mar ne samo zaradi tega, ker se je ta poštar po poklicu, vendar pa sposobni in marljivi novinar, hkrati javni in politični delavec, takrat cenjen pesnik čeprav

bolj Vesel-Koseskovskega tipa kot Prešernovega kova, navsezadnje (tako BSL) »razvil v najboljšega pesniškega prevajavca svoje dobe«? Mimogrede: njemu tudi dolgujemo prvo poslovenitev bisera češke književnosti, znamenite Babičke oziroma Babice. Čeprav te zasluge niso ravno pičle, je to vse premalo, da bi zagotovilo Franu Cegnarju sloves, ki bi se lahko kosal z ugledom, ki ga uživa drugi Fran, Fran Miklosich (sic!), spričo česar je UNESCO uvrstil 100-letnico njegove smrti na seznam pomembnih obletnic, ki jih mednarodni javnosti ta ugledna organizacija priporoča v počastitev.

Kaj pa, če se je prav zaradi tega uvodničar odločil, da bo F.M.-a kratkomalo in neusmiljeno briskiral? Saj povsod po svetu ne manjka takih, ki jim je omenjena kulturno-znanstvena mednarodna ustanova trn v peti, če ne v očesu. UNESCO go home! Kajti, glede tega nobenega dvoma ni v času, ko je bil uvodnik zasnovan, je bila uvrstitev Miklošičeve obletnice v UNESCO-vski koledar že zdavnaj javna skrivnost, s katero je sam uvodničar moral biti še kako dobro seznanjen. »No, malo pretiravamo. Ali pa tudi ne.«

V imenu Društva Lucien Tesnière

Nelly Schuster

VOLITVE IN DIASPORA

Kljub raznim vlogam za podelitev aktivne in pasivne volivne pravice izseljencem ni dosedanja oblast niti opozicija ničesar ukrenila.

Zadnje novice s sosednje republike Hrvaške pa govorijo: do 300.000 izseljencev je pripotovalo v domovino volit. Zapravili so do 200 milij. dolarjev. Delajo načrte za povratak in investicije.

V Sloveniji imamo paradoks: oblast je do sedaj nudila izseljencem režimsko, strankarsko izseljensko matico. Opozicija, sedaj oblast, pa se ogreva za Congressus universalis Slovenorum, ki razen bombastičnih, demagoških, nestvarnih načrtov do danes ni napravil ničesar. Svetovni slovenski kongres doma in v zamejstvu vodijo v glavnem bivši partizani, še vedno zaverovani v »junaško in nepojmljivo NOV«, bivši komunisti in krščanski socialisti kocbekovega političnega gledanja. Za vse te sile je značilno, da do politične opozicije, iz let 1941/45, sedanje emigracije, ne kažejo drugega kot prezir in ignoriranje. Naj te sile povežejo Slovence po svetu?

Dvig narodne zavesti v diaspori in vse aktivnosti s tem povezane pa je enostaven: Ohraniti, ojačati, povezati in podpreti organizacije kot Zedinjena Slovenija za Argentino, Kanadsko slovenski svet v Kanadi, podobno v USA, Avstraliji in zapadni Evropi. Razformirati današnjo SIM, jo napraviti resnično

nadstrankarsko, sodelovati s slovensko izseljenko cerkvijo. Nove demokratske stranke naj razširijo svoje aktivnosti v diaspori. Dobile bodo nove glasove in denarna sredstva. Ako h gornjemu prištejemo volilno pravico državljanov v dispori, bomo ustvarili položaj, ki bo ne samo rešil umirajočo narodno zavest, nego jo bo dvignil do višine, ki je ni nikdar dosegla.

V Avstraliji, Kanadi in predvsem USA so zbrali za opozicijo preko \$ 150.000. Mnogo je bilo nabranega tudi v zapadni Evropi. Ni znano, da bi kdo nabiral za ZKO ODP.

V bodoče bodo nabirke in podpora za novo slovensko demokracijo uspešne. Za čim večji uspeh pa bodo potrebni redni denarni obračuni strank, organizacij in aktivizacija diaspore v domovinske razmere, ki jih prizadevajo.

Dr. Peter Urbanc

Lipa pa zardela je...

Danes smo šli za vašim pogrebom, HAMFRI BOGART. In noben pogreb ni bil tako prijeten, sproščen in radosten, pa kljub temu ni bil kaj posebnega.

Zato pa se je izkazala vesela družčina tovarišice »TRIBUNE«, ki je kar po tekočem traku improvizirala pogrebne govore - Vam, HAMFRI BOGART v čast in slovo. Sami fini ljudje, cvet ljubljanske Univerze, naši bodoči akademsko izobraženi kadri, ponos taki ali drugačni Sloveniji.

Tako spokojno so delovali vsi ti mladci in si mimogrede grel roke v drobovju padlih in poklanih partizanov in umrlih v koncentracijskih taboriščih, žrtev »rajnje« fašistične Italije in nacistične Nemčije v tesnem sodelovanju vdane domobranske vojske.

In prav tedaj se mi je utrnila rešilna misel: odpustimo objestnim mladcem, pustimo jim njihovo sedanjo in bodočo mladost, saj to je samo mladostna norost in nič drugega. Spravimo se z njimi enkrat za vselej, odpustimo jim pustno norčavost in zaživimo v miru, če ne, se nam bo vsa Evropa režala na ves gobec. Smrt je vendar nekaj, kar je treba - z vso rahločutnostjo spoštovati, pa čeprav je to sam HAMFRI BOGART!!!

P.s. Uredniku Drozgu

Tako nekako, kot ste se vi s svojim obsežnim zapisom »spravili« z Levstikom-črnorokcem s krvavimi rokami, morda ob žeganem kosilu ali pozni večerji (seveda v njegovem hotelu), tako sem se tudi jaz enkrat za vselej spravil z vami, mali g. Drozg. Bog mi odpusti greh že za naprej, če se slučajno srečam z Levstikom na

ljubljskih ulicah. Z vso moralno pravico mu jih primažem počez in po dolgem, da bo joj. Ste urednik časopisa-revije, ki je vam in vašim študentom v sramoto. Malo si oglejte Mladino, potem pa pišite. Po duhu majhni, umno zaostali ljudje se lahko lotevajo tako banalnih packarij in take vas tudi za vedno zapuščam!!!

Vaš Gabrijel Jelnikar

Cenjani gospod Jelnikar !

Najprej Vam sporočam, da Vam kot prvemu pripada čast, da mu objavimo pismo, za katerega nismo uspeli izvedeti, kdo je avtor. Toda, ker se lotevate predvsem mene samega in našega sodelavca s psevdonimom Hamfri Bogart, je zadeva lažja. Za ostala pisma pa vam moram povedati, da so sicer podpisana s psevdonimi, kar pa še ne pomeni, da so resnični avtorji uredništvu neznani. Kar se tiče intervjuja z gospodom Vinkom Levstikom bi vas rad opozoril le na dejstvo, da njemu do sedaj ni bil dokazan še noben zločin. Roke pa ima krvave le toliko, kot vsak vojak, ki se je boril na tej ali na oni strani. Zato se mi zdi tudi odveč pojasnjevati moje »spravljanje« z njim, ker z njim nisem bil nikdar sprt in po drugi strani najin odnos nikdar ni presegel v ljudnostnih in profesionalnih novinarskih kriterijev. Zagovarjati nekoga tretjega, v tem primeru Hamfrija Bogarta, pa se mi zdi potrebno zgolj toliko, kolikor mora vsak odgovorni urednik zagovarjati svojega novinarja ne glede na to, če se z njim strinja ali ne. Omenjanje pogreba tovarišice Pepce Kardelj se mi zdi tudi danes po večkratnem prebiranju še zmeraj korektno. V njem ne omenja niti samomora omenjene dame, kar je danes že skoraj javna skrivnost. Verjetno samo vi ne veste, da si še nihče od nas ni grel rok v drobovju padlih in poklanih partizanov, niti nikdar ni poskušal opravečevati, če je kdo kaj takega počel. Želimo samo povedati, da je za nas vsak uboj ujet ali civilne osebe navaden umor neoziraje se na to nad kom je bil storjen in kdo ga je storil.

Sploh pa se mi zdi čudno, da ste spregledali že vsaj nekaj mojih pojasnil glede partizanstva: o partizanstvu, kot osvobodilni vojski, ki je bila ustanovljena, da bi pregnala okupatorja nismo nikdar objavili žale besede, dokler je delovala kot osvobodilna vojska. Toda pobijanje v imenu komunistične ideologije nima zame nobenega opravičila. Pa lep pozdrav!

V Ljubljani, 10. maja 1990

Tomí Drozg
v.d. odg. ur.
TRIBUNE

PROTOKOLI SIONSKIH MODRECEV

Dragi gospod uednik,

sem reden bralec vašega časopisa in želim odgovoriti v zvezi s pogromi in spletkarjenji na račun feljtona Sionski modreci. Notorično je dejstvo, da je tekst o sionskih modrecih falsifikat, zato so me več kot začudili pogromi s strani mojih rojakov. To me je navedlo k razmišljanju. Čemu histerija? Se morda kdo od mojih rojakov čuti prizadetega, kot se čutijo prizadete prebivalci Transilvanije ob gledanju filmov o Drakuli? Da je reakcija brez osnove si ne bi upal trditi, saj bi s tem hkrati izrekel trditev, da so bila njihova dejanja patološko pogojena.

V želji, da bi si prišel na čisto sem se pozanimal pri prijatelju D.R., ki mi je zatrdil, da protokoli niso nikakešen falsifikat. Omenil je, da je Protokole sionskih modrecev za falsifikat prepoznalo berensko sodišče leta 35, poroto pa naj bi sestavljali sami pripadniki judovske skupnosti. Do podobnega razmišljanja me je navedlo tudi pretirano zanikanje verodostojnosti omenjene knjige. Tudi sam počasi začenjam dvomiti, zato prosim uredništvo Tribune, da ta misterij razreši, če ga je že začelo.

Igor Ž. Mutzenbacher

Spoštovani odgovorni urednik Tribune!

Že dalj časa opažam, da namenjate precejšen del vašega časopisa zapisom o filmu in filmski kritiki. Žal pa se v vlogi kritika oziroma ocenjevalca filmov pojavlja vedno ista oseba, Miran Koritnik.

Ko berem njegove tekste imam vedno neprijeten občutek, da sem vse to nekoč nekje že prebral, saj so si kritike med sabo podobne kot jajce jajcu. Koritnik nastopa kot neke vrste advokat filmskih ustvarjalcev nasproti strogi filmski publikli. V vsakem filmu, pa če je še tako slab najde KORITNIK vedno nekaj zaradi česar si je film vredno ogledati.

Predlagam, da povabite k pisanju o filmu še kakšnega kritika in tako omogočite soočenje različnih pogledov na sedmo umetnost.

Pa brez zamere!
Leopold Zorman, Kranj

Laura Štraus

- Demokracija

2 1. aprila je minilo eno leto, odkar je začel izhajati časopis Demokracija, bolj znan kot neodvisna Demokracija. Njegova prva urednica, nekateri so ji dejali tudi duša časopisa, je bila Laura Štraus. Kot sama pravi, neodvisne Demokracije ni več, v našem pogovoru pa nam je razkrila zakulisja, ki so privedla Demokracijo v verjetno najbolj odvisen časopis na Slovenskem. Laura ta čas ne dela več za Demokracijo, čeprav njeno ime še zmeraj najdemo v kolofonu. Po tem, ko se je dobesedno žrtvovala za ta časopis, so jo slavni demokrati Janša, Bavčar in Korsika na kar najbolj nepošten način odstranili.

TRIBUNA: S funkcije odgovorne urednice Demokracije so te najprej odstavili na mesto pomočnice glavnega in odgovornega urednika, takoj za tem pa suspendirali. Kaj je bilo tako anti-demokratskega v tvojem načinu dela, da je bil potreben tako nagel sestop?

LAURA: »Pravzaprav se ni nič zgodilo.« Tako se je namreč zagovoril Igor Bavčar, ko sem ga podobno vprašala na zadnjem sestanku ustanoviteljev in izdajatelja Demokracija, kjer so bili prisotni tudi novinarji. Tudi jaz mislim, da nisem storila prav nič takega, za kar bi me bilo treba

suspendirati. Če pa je že bilo treba koga suspendirati, potem bi se to moralo zgoditi Janši in Bavčarju, ki sta resnično zagrešila toliko profesionalnih napak, da bi se jih lahko sramovalo še najbolj nedemokratski časopis.

TRIBUNA: Ali jih lahko nekaj našteješ?

LAURA: Oh, preveč jih je. Grozljivo je, kako sta se denimo obnašala do uredništva. Zanju je bil to neke vrste posvetovalni prgan, v katerem so bili vsi člani uredništva odrezani od kakršnega koli odločanja. Pomembno je bilo, da se je od njih pobralo ideje. Ne želim pa podrobno naštevati kako so se obnašali do mene. Šlo je namreč za

številne grobe besede, groznje itd.

TRIBUNA: Verjamem, da bi tisti, ki te je suspendiral, povedal svojo verzijo o tem, kaj je vzrok suspenza. Pa vendar, kaj ti misliš?

LAURA: Priznati moram, da sem se kar dolgo obremenjevala z iskanjem teh vzrokov, čeprav mi je bilo nekako ves čas jasno, da je bila napaka storjena na začetku. Takrat, ko sem bila še odgovorna urednica Demokracije. Namreč, zelo naivno sem sprejela nenadno pohotnost po časopisu s strani slavne trojice Janše, Bavčarja in Korsike. Čeprav je bilo znotraj uredništva večinoma odklonilno stališče do njihove kandida-

ture, pa tudi po UK-ju so se takrat že širile govornice o njihovih finančnih manipulacijah na CKZ-ju, jaz osebno nisem bila za to, da se jih a priori odkloni. Res sem jim verjela, da imajo poštene namene in denar, s katerim bodo zagotovili izhajanje neodvisne Demokracije. Sedaj vidim, da sem storila strahotno napako. Dvomi pa so se začeli kar vrstiti. Prvič me je presenetilo njihovo obnašanje na portoroškem mladinskem kongresu, ko me je omenjena trojica povabila na pogovor o njihovem sodelovanju pri Demokraciji. Šlo je za skorajda policijsko zasliševanje, kdo je kdopri Demokraciji, kdo je koga pripeljal, kaj jaz mislim o posameznikih, o Drozgu, Ruplu itd. Takrat so še zagotavljali, da bo uredniška ekipa ostala nespremenjena, le glavnega urednika Drozga naj bi zamenjali. Ne glede na to, da sem vedela, da Drozg ni pripravljen sodelovati z njimi, ker je verjetno že marsikaj vedel o njih, me je vseeno presenetilo, da mislijo kar tako na hitro pospraviti z njim. No, seveda je Drozg prej ponudil svoj odstop.

TRIBUNA: Drozg je bil takrat še glavni urednik Demokracije. Ali si mu povedala za namere »omenjene trojice«? Si se posvetovala z njim?

LAURA: Drozg je za vse to vedel že pred mano, tako da sem bila jaz najbolj presenečena. Seveda sva se precej pogovarjala o tem, prepričevala sem ga celo naj ostane. Zanimivo je to, da je Drozg takrat že govoril, da se bodo znebili tudi mene, takoj ko jim ne bom več krvavo potrebna. Seveda mu nisem verjela. No, prav to se je potem res zgodilo.

TRIBUNA: Ti si bila takrat odgovorna urednica, Janša pa navaden občan (tako ga je namreč označil Drozg, ko ste se na Delu prepirali okrog izida spornega uvodnika). Tovrstne zamenjave časopisnih urednikov niso v navadi...

LAURA: Veš, Janša bi se zelo razjezil, če bi mu kdo rekel, da je ali da je bil navaden občan. Že takrat se je, torej predčasno, obnašal kot ustoličen urednik, zato mi je tudi brez kakršnih koli zadržkov povedal, da bom odslej njegova pomočnica. Verjetno ga je nekdo pooblastil, da se je obnašal tako samozavestno. Morda France Bučar, ne vem. Takrat se mi je prvič posvetilo, kdo so ti ljudje v resnici in kaj hočejo. Na Janševo veliko začudenje sem omenjeno ponudbo zavrnila. In takrat mislim, da se je tudi z njihove strani začelo jasiti. Verjetno so spoznali, da z mano vendarle ne bo šlo vse po maslu. Čisto jasno pa jim je to postalo na seji ustanoviteljev in izdajatelja, ko je Korsika predlagal Janšo za glavnega urednika, Bavčarja za odgovornega, mene pa za pomočnico obeh. O tej sestavi sem se predhodno posvetovala z nekaterimi ustanovitelji in vsi, s katerimi sem govorila si mi zatrtili, da se to, da bi Janša, Bavčar in Korsika prevzeli vse tri ključne funkcije pri Demokraciji, ne sme zgoditi. Očitno pa sem bila pri tem edino jaz dosledna, saj sem ponudila odstop, če potrdijo kandidato Janše in Bavčarja.

TRIBUNA: Ste pa vendarle sprejeli Korsikin predlog, potrdili njuno kandidato, s tem pa tudi spremembo svoje funkcije?

LAURA: Šlo je za že kar odvratno izsiljevanje s strani Janše in Korsike. Janša je ponudil odstop, če se ustanovitelji takoj ne odločimo zanj in Bavčarja. Korsika pa je istočasno grozil, da bo prenehal izdajati Demokracijo, če zavrremo

Janšo. Bil je samo en izhod. Ali sprejmemo njuno kandidato ali pa gre Demokracija na cesto. Med sestankom so celo klicali Rupla v Ameriko, ki je dan prej dejal Petru Volasku, da želi po vrnitvi sodelovati pri Demokraciji, in je tudi prošil, naj preloži te odločitve za nekaj dni, do njegove vrnitve. No, Janši, Bavčarju in Korsiki se je očitno zelo mudilo, čeprav so Ruplu obljubili, da bodo počakali na njegovo vrnitev. Verjetno pa ni bilo samo to. Čudno se mi zdi, pa tudi ostali člani starega uredništva so se spraševali, zakaj Janša in Bavčar nista povabila Rupla k nadaljnjem sodelovanju. Osebno mislim, da bi Rupla morali povabiti, saj je spadal k stari uredniški ekipi, in kar je najpomembnejše, Demokracija brez njega sploh ne bi mogla zaživeti.

TRIBUNA: In zakaj misliš, da ga niso? Konec koncev so vsi funkcionarji iste stranke?

LAURA: Ne vem. Morda so ga hoteli z nečim prizadeti ali pa je šlo za kakšno maščevanje, Rupel že ve. V povolilnem času pa se bo prav gotovo marsikaj razkrilo.

TRIBUNA: Kako se je potem končal ta sestanek?

LAURA: Kako le? Ustanovitelji smo, vsaj na

videz, ritolizniško sprejeli Janšo in Bavčarja za glavnega in odgovornega urednika. Že kar smešno pa je bilo Janševo obiskovanje ustanoviteljev in agitiranje za njuno kandidato. Jaz sem si s tem, ko sem jima najprej izrekla nezaupnico, zapečatila usodo pri Demokraciji. Zato so me suspendirali. Torej, suspendirali so me zaradi dejstev, ki so se zgodila prej, preden sem postala pomočnica. Ne vem, če se je že kje kaj takega zgodilo. Od takrat so se tudi zelo spremenili odnosi med samimi ustanovitelji.

TRIBUNA: Se morda spomniš, kakšen je bil rezultat glasovanja? So bili vsi razen tebe »za«? V tem primeru bi lahko rekli, da so ustanovitelji želeli Bavčarja in Janšo za urednike, tebe pa odstraniti, oz. se te znebiti?

LAURA: Takrat se me prav gotovo niso hoteli znebiti, saj so me prosili, naj ostanem. Še zdaj imam v ušesih prošnje Omana, Urbančiča, Pučnika naj ostanem, saj bi moj odhod pomenil konec Demokracije. Prepričana sem, da jih večina ni bila za Bavčarjevo kandidato, pa so bili nekako prisiljeni v to odločitev. Zakaj bi me sicer pred tem nekateri ustanovitelji prepričevali, da ne sme Bavčar prevzeti funkcije urednika. Mislim, da so bili v svoji odločitvi zavedeni, pri čemer pa je

igral glavno vlogo France Bučar, ki pa je bil po mojem tako ali tako voden od Janše in Bavčarja.

TRIBUNA: To, da je »vodljiv«, bi lahko bil hud očitek Bučarju, ki je predsednik parlamenta. Na podlagi česa sklepaš, da se Bučar pusti voditi? In zakaj ga je sploh potrebno voditi?

LAURA: Zelo bi bila vesela, če bi se France Bučar takrat obnašal bolj samostojno. Sicer pa sem bila sama zelo presenečena nad njegovo brez-kompromisno privrženostjo Janši in Bavčarju. Zakaj ga je potrebno voditi, pa je najbrž njegov osebni problem.

TRIBUNA: Zakaj te niso suspendirali takrat, ko si jim izrekla zaupnico?

LAURA: Oh, saj bi me, če jim ne bi bila tako krvavo potrebna. Če bi takrat odstopila, bi se lahko poslovili od Demokracije. To sta priznala tudi Janša in Bavčar. Morda je bila to moja največja napaka, saj smo zaradi tega izgubili neodvisno Demokracijo.

TRIBUNA: Torej misliš, da Demokracija sedaj ni neodvisna?

LAURA: Kje pa! To je sedaj najbolj odvisen časopis na Slovenskem. Pa ne tako odvisen od opozicije, kot se nemara zdi, ampak od določenih posameznikov, predvsem Janše, Bavčarja in Korsike. Pa naj mi še kdo reče, da tukaj ne gre za revanšizem! Sram me je, da sem še zmeraj v kolofonu, in pri tem prav nič ne morem, saj odkar sta Janša in Bavčar urednika, časopisni svet Demokracije še ni bil sklepčen. Kot ustanovitelji pa tako ali tako nimamo več nobenih pravic, saj smo si jih sami vzeli s podpisom pogodbe, ki jo je pripravil sam predsednik časopisnega sveta, Anton Tomažič, njen podpis pa je izpeljal Bučar. V tej pogodbi je dodelil skoraj vse pravice izdajatelju.

TRIBUNA: To težko razumem. Ali niste prebrali pogodbe, preden ste jo podpisali? Med ustanovitelji je mnogo zvenečih imen iz vrst opozicije: Bučar, Janša, Oman, Rupel, Tauffer... Mnogi se potegujejo za najvišje politične funkcije. Kako bodo ti ljudje vodili državo, ko pa še časopisa ne znajo obdržati in se jih da prelisčiti z eno samo pogodbo?

LAURA: Jaz sem prebrala pogodbo in tudi opozorila na sporni peti člen, ki daje vse pravice izdajatelju. Pogodbo so brali tudi drugi, ne vem pa, če so jo tudi razumeli, sicer pa so me prepričevali, da ni važna pogodba, ampak medsebojno zaupanje. To zaupanje pa je bilo takšno, da se takrat, ko sem bila suspendirana, ni nihče potegnil zame.

To, da ustanovitelji niso znali obdržati časopisa, pa ni res, saj vendar vemo, da so ga obdržali, niso pa obdržali neodvisnega časopisa. Zanimivo je bilo gledati, kako so se ustanovitelji naenkrat začeli mrzlično oklepiti Demokracije. Verjetno zato, ker jim je Janša predstavil Demokracijo kot glavni adut za volitve. Škoda, da se že v septembru, ko je uredništvo osamljeno reševalo vse težave okrog Demokracije, ni nihče na to spomnil!

TRIBUNA: Kakšno je bilo tvoje sodelovanje z Janšo, Bavčarjem in drugimi ustanovitelji po vsem tem?

LAURA: Bilo je grozno mučno. Po tem, ko sem Janši in Bavčarju pomagala postaviti se na noge, je prišla na dan njihova prava barva. Najhuje je bilo, da so hoteli počistiti z večino iz stare ekipe, čeprav so na začetku obljubljali, da pojdemo

neokrnjeni naprej. Pod tem pogojem sem tudi sprejela sodelovanje. Začelo se je z odstopi Zalaznika, Drozga in potem še Sajovica. Ti odstopi me sploh ne čudijo. Če omenim samo Zalaznikov primer. Kolikor vem, ga je k Demokraciji pripeljal France Bučar, češ naj reši finančno situacijo časopisa. Zalaznik je dejansko veliko naredil, ko pa smo bili že tako daleč, da bi se lahko osamosvojili, nas je Bučar popeljal v novo odvisnost. V odvisnost od Janše, Bavčarja in Korsike, ki pa se je doslej izkazala še kot najhujša odvisnost.

Z drugimi novinarji in honorarnimi sodelavci so Janša, Bavčar in Korsika kar po hitrem postopku prekinili vezi. Na vrsto pa sem prišla jaz, ki sem bila od vseh še najbolj nevarna, saj sem vedela za marsikatero njihovo napako. Naše sodelovanje je tako trajalo le štirinajst dni. Pravzaprav to niti ni bilo sodelovanje, saj mi sploh niso dali priložnosti, da bi opravljala svoje delovne naloge. Bilo je prav nasprotno. Pred mano so stvari skrivali in se me celo izogibali, kolikor pač ni bilo v mejah njihovih koristi. Po tem sem bila suspendirana, seveda brez kakršnih koli argumentov. Takoj sem morala zapustiti prostore uredništva. Naslednji dan sem se oglasila v redakciji, da bi vzela svojo osebno dokumentacijo. Ampak pomisli, tudi vse predale so mi izpraznili. Ne bom več naštevala teh stvari, ker mi je zelo mučno. Neodvisen časopis Demokracija zame ne obstaja več, hudo pa mi je za vsemi tistimi, s katerimi smo tako dolgo in dobro sodelovali. To je pač tipičen primer, kako so nas izigrali, ker smo se obnašali pošteno. Da pa ne govorim o honorarjih, ki nam jih sploh niso izplačali.

TRIBUNA: Če prav razumem, je neprestano šlo za nekakšna »vodenja« in »zavajanja«, skratka za spletkarjenje. To so značajske lastnosti in delovne metode, ki smo jih navajeni pripisovati krvoločnežem, katerih čas naj bi se prav zdaj iztekel. Ti praviš, da se med njihovimi najbolj gorečimi nasprotniki dogaja isto. Ali to že pomeni, da opozicija ni nič boljša od oblasti oz. Demokracija nič bolj demokratična od partijskih trobil?

LAURA: Ker ni več Komunisti in ker tačas ne izhaja Evropa zdaj, je Demokracija nedvomno največje trobilo. Pa ne trobilo opozicije, ampak trobilo Janše, Bavčarja in Korsike, kar pa je seveda najhujše. Resnično hudo mi je, ko vidim, kakšnih metod se sedaj poslužujejo pri Demokraciji. Mislim, da za takšen negativni senzacionalizem ter neutemeljene in zelo hude lažne obsodbe posameznikov, ki so hoteli na pošten način razkriti nepravilnosti delovanja Janše, Bavčarja in Korsike, v času demokratizacije ne bi smelo biti prostora. Čudi me, da neodvisni sindikati novinarjev pri tem molčijo.

TRIBUNA: Kako pa ocenjuješ delo v prejšnjem uredništvu?

LAURA: Po Ruplovem odhodu v Ameriko, v septembru, se je v našem uredništvu marsikaj spremenilo. Moram priznati, da na boljše, čeprav je mogoče sam Rupel mislil, da se stvari ne bodo tako ugodno razvijale. Bilo pa je na žalost tudi mnogo takih, ki so si iz takšnih ali drugačnih razlogov želeli, da bi naš časopis crknil. Vse to smo nekako premagali. Pričeli smo izhajati redno na štirinajst dni, vse bolj resni pa so postali napor Tomaža Zalaznika, ki je bil vodja projekta, da postanemo tudi tednik. Lahko rečem, da je bilo to zlato obdobje našega časopisa. Tudi uredniška ekipa se je zelo ujela. Čeprav je bilo ogromno

improvizacije, neugodnih pogojev dela, je zmagal entuziazem ljudi kot so bili Viktor Blažič, Tomaž Zalaznik, Bogo Sajovic, Katja Boh, Tomi Drozg. Seveda pa so bili tudi taki, ki so nas hoteli zrušiti. Na srečo se je znotraj uredništva tako obnašal le Borut Trekman, ki pa je potem tudi sam odstopil.

TRIBUNA: Kako pa se je obnašal takratni izdajatelj in soustanovitelj UK ZSMS?

LAURA: Mislim, da je bilo potrebno kar precej prepričevanj UK ZSMS, da so nas vzeli pod streho. Čeprav je pogovore z Univerzitetno konferenco začel Dimitrij Rupel, mu verjetno ne bi uspelo pridobiti Univerzitetne konference, Tomaž Zalaznik pa je denimo zelo uspešno prepričal predsedstvo Univerzitetne konference. Mislim, da jih je navdušila njegova jasna predstava o tem, da hočemo resnično neodvisen in finančno uspešen časopis in da se bomo takoj, ko bo mogoče, postavili na lastne noge. Razmišljali smo o delniški družbi.

TRIBUNA: In kako ocenjuješ sedanjega izdajatelja Magellan?

LAURA: Ob besedi Magellan se mi nehote prikaže vsa trojica: Korsika, Janša in Bavčar. To najbrž ni nenavadno, saj so zmeraj nastopali skupaj, kot eno, tako da največkrat ni bilo čisto jasno, kdo je za kaj pristojen. Izdajatelj pa si je velikokrat lastil pravice, za katere sploh nihče, niti Janša niti Bavčar ni bil pristojen. Tako me je denimo izdajatelj kot odgovorno urednico denarno kaznoval za izid uvodnika (Drozgovega, op. avtorja), katerega vsebina je bila Magellanu izrazito nenaklonjena, čeprav resnična. Pa ne samo to, da me je izdajatelj, seveda kot posrednik, preko njega pa Janša in Bavčar, denarno kaznoval, ampak mi v času urednikovanja Janše in Bavčarja v glavnem ni plačeval avtorskega in uredniškega honorarja. Kaj šele, da bi me plačeval v času suspenza. Te stvari bom pač morala urediti s tožbo.

TRIBUNA: Kaj bi odgovorila, če bi ti kdo očital nesposobnost in to navedel kot vzrok, zakaj te je bilo treba odstraniti iz uredništva?

LAURA: Takšnih očitkov seveda nikoli ne manjka. Tudi jaz poznam nekaj znanih opravičljivcev, iz Sobotne priloge Dela pa je marsikomu poznan Trekmanov primer, pa tudi Samo Resnik se je v času UK-jevskega izdajateljstva trudil v tej smeri. To je pač za razumeti. V vsaki taki stvari je tudi nekaj resnice. Res je, da sem bila za opravljanje te odgovorne funkcije zelo mlada, tudi ne dovolj izkušena, pa še ženska povrh. Take stvari pri nas še vedno ne gredo skupaj. Bilo je ogromno zavisti, včasih so se dogajale že kar smešne reči. Tako mi je na primer žena nekega znanega slovenskega demokrata grozila celo z življenjem, pa da moram za vsako ceno odstopiti s te funkcije itd. To seveda presega že vse meje civiliziranega obnašanja. Čeprav so me take stvari takrat prizadele, moram priznati, da so me tudi utrdile. Danes bi vse to lažje premagovala. Imam pač toliko več izkušenj in tudi bolj vem, kdo je kdo. Sicer pa, koliko sem bila sposobna opravljati to delo, je verjetno pokazala Demokracija. Tu so vendarle podatki, ki govorijo o uspešnem vodenju uredniške politike. Zame pa predstavljajo največji uspeh neodvisnost, ki jo je začela uveljavljati prav Demokracija in se ji tudi najbolj približala, a na žalost z neodvisnostjo tudi najbolj klavarno končala. Je pa tukaj še en zanimiv, smešen dokaz za uspešnost Demokracije. Janša, Bavčar in Korsika namreč ne bi nikoli pograbil časopisa, ki ne

bi bil uspešen. Lep dokaz za to je, da so se Demokracije na začetku vsi izogibali.

TRIBUNA: Ali je danes Demokracija uspešna?

LAURA: O tem, koliko in ali sploh je Demokracija uspešna, nimam nobenih podatkov. Sicer pa ni umetnost biti uspešen, če prejemaš dotacije iz razvojnega dinarja.

TRIBUNA: Ali si upaš napovedati njeno prihodnost?

LAURA: Mislim, da je Demokracija umetno vzdrževana, s »sposojenim« denarjem. Kot takšna pa ne bo dolgo živila.

TRIBUNA: Demokracije se verjetno ne boš mogla tako hitro znebiti. Vsi vpleteni se boste srečevali vsaj še nekaj časa, če ne drugje, pa na sodišču. Kaj boš napravila ob tožbi UK?

LAURA: Pred mesecem smo imeli prvo obravnavo o tožbi UK, ki od nas zahteva povračilo stroškov v višini 147.931,20 dinarjev. To vsoto bi

moral že zdavnaj poravnati Magellan, kot je bilo dogovorjeno z ustanovitelji in zapisano tudi v pogodbi. Toda, očitno je, da je večina ustanoviteljev besedo požrla, v kar pa jih je gotovo prepričal Janša, ki je v ta namen najel odvetnika Draga Demšarja, ki bi naj spodbijal tožbo UK-ja. Devet ustanoviteljev je sprejel Janšev predlog in najelo Demšarja, proti pa sem bila edino jaz. Vse skupaj se mi zdi velika potegavščina. Več kot jasno je, da bi ta dolg moral poravnati Magellan, sedaj pa hočejo denar iztržiti od nas, ustanoviteljev. Vsi drugi ustanovitelji kar molčijo in čakajo nadaljna Janševa navodila. Odkrito povedano, vse skupaj se mi že kar upira.

TRIBUNA: Pričujoči intervju je naročila Mladina, ki je potem skoraj mesec dni oklevala, ali naj ga objavi ali ne. Zakaj misliš, da ga ni objavila?

LAURA: S tem, ko Mladina tega intervjuja ni objavila, mislim, da je spet odkrito pokazala, kako zelo je odvisna. No, ne bi mogla posploševati. Mogoče sta bolj kot Mladina odvisna Zavrl in Botteri.

D.P.

foto: Tomi Drozg

ZGODOVINA SE PIŠE

MRTVIM IN ŽIVIM ZADOŠČENJE

KDO JE BIL EDVARD KOCBEK?

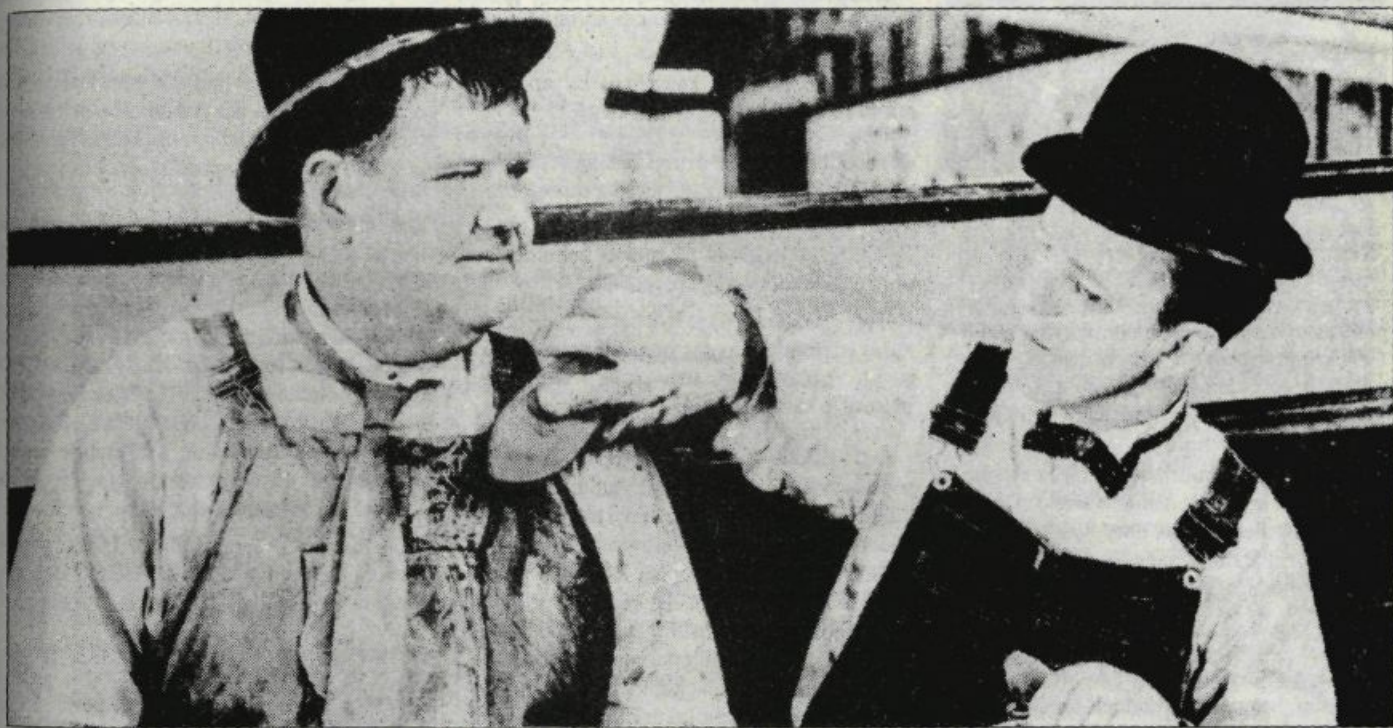

foto: Fotodokumentacija Dela

Na Poljskem in Madžarskem, pri vseh problemih demokratizacije podrobno preiskujejo komunistične zločine iz leta 1945. V primerjavi s SFRJ gre za manjše pregrehe, pri Poljakih za 10 do 50 tisoč tiho odstranjenih opozicionalistov, na Madžarskem gre za lager 1200 ljudi, kjer je bila umrljivost 10 %.

Poljaki ne odstopajo od Katyna. Vsi, tudi poljska vlada, priznavajo odgovornost Sovjetov. Čakamo na preiskavo sovjetske komisije, ki po nalogu Gorbačova raziskuje že dve leti. Zadostovalo pa bi 5 minut vpogleda v akte NKVD sedanje KGB.

Očitno narodi kljub delikatnosti problema vedo, da brez razčiščenja te najbolj boleče dobe ne bo pravega vzdušja svobode. Tako grozotne krivice, kot so se dogajale pod komunizmom in posebno v letu 1945, enostavno terjajo popolno odkritje in obračun. Lech Walesa, leta 1945 osebno neprizadet, je v govoru Kongresu in Senatu v Washingtonu 18. XI. 1989 pribil: naša legalna vlada 1945 je bila londonska, naša tragedija se je začela 1939, nič manjša pa ni bila tista iz l. 1945!

Na slovenskem obzorju je problem sprave prisoten že desetletja. Dokler je imela KZS neomejeno oblast, upanja na spravo ni bilo. Ko se je stanje v SRS vedno bolj slabšalo, je partija odprla prve ventile.

Prof. Edvard Kocbek / zadnjikrat

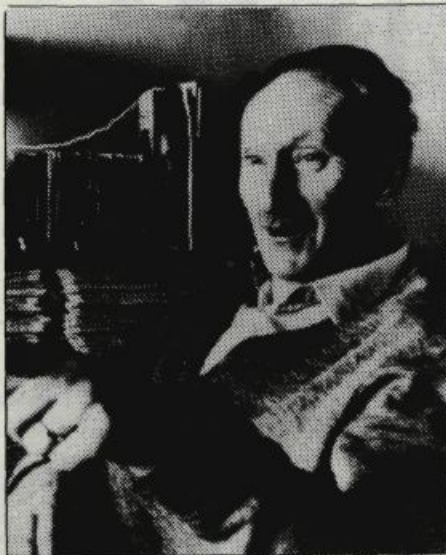

foto: Fotodokumentacija Dela

Med prvimi je pisal o genocidu v Sloveniji leta 1945 pisatelj Tone Svetina v Ukani. Ta tragedija je bila do sedaj največja ovira pomiritve in narodne sprave. Po celi poplavi točnega opisa grozot v emigraciji in že povsem odkritem govorjenju doma, je še pok. Edvard Kocbek dodal svoje v Zalivu 1975. Bil je sramotno pozen, minilo je že 30 let! Kocbekovo priznanje pokola in neke kolektivne krivde in to tako pozno ni bilo veliko vredno. Urednik Zaliva,¹⁾ pisatelj in velik oboževalec Kocbeka, prof. Boris Pahor, zadevo megalomansko označuje kot zgodovinski premik prvega reda.

Režim je Kocbekov intervju takoj ponatisnil, ker mu je odgovarjal. To dejstvo, druge informacije in prepričljivi argumenti kažejo, da je Kocbek napravil to zaradi »sugestije« partijske vrhuse²⁾. To delo in usluga partiji nikakor ne moreta biti žalitev spomina pok. prof. E. Kocbeka, najbolj doslednega zagovornika revolucije do konca življenja. Ne smemo pozabiti, da je Kocbek do konca življenja okvirjal svoje pisanje z znanimi floskulami o krivdi klerikalizma, domobranske »izdaje«, nujnosti revolucije, vsa dejstva, ki jih partija silno rada sliši.

Ker je bil Kocbek pomemben funkcionar režima, lahko imamo njegov poseg 1975 za režimski prispevek k procesu sprave. Kot je znano, sta ga prva obravnavala, če izvzamemo slovenske duhovnike, hotelir Vinko Levstik in prof. Ciril Žebot. Ker je bil Kocbek (in je še danes) nekaterim ključna oseba slovenske revolucije, pogledimo njegovo delno politično biografijo:

Partija je Kocbeku vzela najvišje funkcije, ker ji je koristno delo že opravil. Krčevito se je branil te povsem logične odslovitve, kot to pravi v svojih dnevnikih. Predstavitev Kocbeka kot načelnega disidenta in demokrata je nesmisel. Slabo uslugo si delajo tisti, ki so si ga vzeli ali ga še imajo kot nekaj vzor možnega sodelovanja levičarske diktature s kristjani. Do podrobnosti je obvladal umetnost kritiziranja revolucije v nebitvenih stvareh in podpore v bistvenih. To je delal do konca svojega življenja, v tem težkem procesu je dosegel skoraj evropski višek. Za preživetje med revolucijo, in še bolj za funkcije in časti, je partija zahtevala in prejela težke usluge. Prof. E. Kocbek je kot vzor krščanskih socialistov:

a) izdelal je formulacijo, ki je opravičevala ubijanje političnih nasprotnikov in sploh ljudi, ki bi ovirali revolucijo, četudi so objektivno nedolžni;³⁾

b) grozna mučenja, katerim je bil priča, je mirno sprejel kot nekaj normalnega;⁴⁾

c) spodbujal je k še ostrejšemu nastopu proti nasprotnikom revolucije in še posebej proti duhovnikom;

d) ni hotel podpisati prošnje za pomilostitev obsojencev kočevskega procesa;⁵⁾

4) prve dni junija 45 je Kocbek v Ljubljani ne samo odklonil intervencijo za domobrance, ki so jih vozili v smrt, temveč tudi zagovarjal najstrožjo kazen⁶⁾.

Prof. Kocbeka so premnogi sopotniki in sodelavci KPS v revoluciji, kamuflirani pod OF, izbrali kot simbol neke tretje demokratične sile med komunisti in slovensko politično opozicijo. S povečevanjem Kocbeka hočejo dvigniti in opravičevati samega sebe. Kocbek tudi odgovarja osebnostim, kvazi disidentom, ki se danes pri vsem polomu namesto pogumne opozicije in konfrontacije, ki bi edina mogla sprožiti proces demokratizacije, iščejo nek modus vivendi z režimom. To oboževanje gre tako daleč, da je še pred kratkim tržaški pisatelj napisal »Slovenski narod se je poveljčal v Kocbeku in Kocbek se je poveljčal v njem«. Taka označba, največja neumnost, je velika žalitev za naš narod.

Naš rojak, polkovnik v USA, Anton Kobal (Večni popotnik, itd.), je podpisanemu dne 7. VI. 82 pisal: »Oboževanje Kocbeka v svobodnem svetu se mi naravnost gabi. V najboljšem primeru je bil koristno budalo. Vi bi imeli še kak drug izrek, saj se komunistični režim z njim okorišča še danes največ zaradi oboževanja v Trstu.«

Kocbekovo politično delovanje si je moč razlagati samo s silno bolešno, pretirano osebno ambicijo in častihlepnostjo. V prvi Jugoslaviji (tako kot J. Vidmar, J. Rus itd.) ni dosegel časti in slave. Revolucija mu je to nudila. Drugo

slabost, ki jo je sam priznaval, pa je bojazen pred fizičnim nasiljem partije. Zato je podpisal dolomitsko izjavo. Ko so mu odsvetovali priznanje genocida v Zalivu 1975, je zatrdil: Nikakor ne, raje smrt. To ni Kocbek, ki je imel navado dati pregledati svoje stvaritve J. Vidmarju, da ja ne bi bilo kaj politično narobe (Strah in pogum!). Patetično je bilo gledati in slediti Kocbeku, ko se je ponižno boril do konca življenja, da bi zanj zopet zasijala milost slovenske nomenklature. Zaman.

Dogodki v vzhodnem bloku nakazujejo partiji nujnost, da pride do nekake sprave, še preden bi jo kak vihar ali nepredvideni dogodki odnesli. Po spravi je možnost partije ostati na pozorišču kot eni izmed strank mnogo večja in verjetnejša. K nujnosti sprave je prispevalo tudi predavanje dr. B. Rozmana v Dragi v Trstu in ponovne komemoracije za žrtvami revolucije na Žalah 1. nov. 89.

Dosedanja razpravljanja o spravi so bila kompleksna in odveč. Režim išče neko ravnotežje med obema taboroma, češ, vsi smo ga lomili. To bi spravo napravilo sprejemljivejšo.

Praviloma mora biti predmet naše sprave samo zločin ali število zločinov, ki so sprožili državljansko vojno. Ta zločin je nedvomno obdobje terorja, ki ga je samo partija uvedla v ljubljansko pokrajino od julija 1941 do julija 1942. Gre za mučenje in likvidacijo preko 1000 pol. nasprotnikov ali celo nevtralec v tisti dobi. Glede gornjega podatka sta si danes skoraj že edina oba tabora. Vsakemu je jasno, da brez tega krvavega obdobja ne bi imeli državljanske vojne in vsega, kar je ta prinesla.

Ko so Nemci dosegli spravo z Izraelci, niso naštevati grehov Izraelcev kot recimo atentata na njihovega diplomata v Parizu. Zločin nad

Izraelci je bil enostavno prevelik, da bi prenesel kako proti-tožbo. Isto velja za naš slučaj. Zločin komunistov je enostavno prevelik.

Slovinci imamo našo kulturo in civilizacijo za srednjeevropsko. Do leta 1941 je to bilo točno. Danes smo daleč od tega. Kam naj postavimo mučeniški sprevod domobrancev in civilistov skozi Celje do Teharij. In sprevod Rupnika v medvedji kletki skozi Ljubljano!

Rimljani, ki so znani po triumfalnih sprevodih premaganih kraljev in vojske, so bili človeški.

Rozmanov proces, Dachauski proces I, onečastjenje grobov, 40 dojenčkov v Teharijih na poletnem soncu pred očmi mater za žicami, poskus zastrupitve in končno zažig škofa A. Vovka, itd. To so grozote, ki jih svet ne beleži že stoletja. K temu dodajmo še cinizem Matije-Mačka, ki je imenoval slovensko revolucijo najbolj humano. Sledi mu F. Šetinc: »Mučenje nasprotnikov je bilo pri domobranci pravilo, pri partizanih izjema.«

V našem primeru v proces sprave ni potrebno vnesti vseh zločinov, ki so se dogodili in v po državljanski vojni. To seveda ne pomeni, naj se pozabijo in zakrijejo. Poudarimo, da »zgodovinarji« kot Saje, Jože Vidic, Ivan Jan in Albina Podbevškova niso nobena osnova za obravnavno domobrantskih grehov. Nekateri naši rojaki, (V.O. iz Celovca in B.P. iz Trsta) pišejo in zahtevajo tako kot preiskovalci OZNE, naj opozicija iz leta 1941/45 sama našteje svoje grehe. Očitno jih sami ne najdejo.

Če namreč izvzamemo vojaške akcije od julija 1942 naprej, preostane za opozicijo vprašanje upravičene ali neupravičene likvidacije malega števila terencev, ki so zakrivali smrt ogromnega števila nedolžnih rojakov. Kot je znano, so bili terenci že po končani revoluciji krivi smrti stotin naših rojakov. Namesto velikodušnih zmagovalcev so se izkazali kot surovi maščevalci. H gornjemu je treba dodati upravičeno, toda taktično zgrešeno likvidacijo 32 na Turjaku. Bilo je verjetno tudi nekaj neprimernih akcij posamičnih domobrancev.

Poudariti pa velja: o kaki množični likvidaciji, mučenju ali iznakaženju pobitih nasprotnikov ne more biti niti govora.

Razlika v krivdi obeh taborov v državljanski vojni je v tem, da je na eni strani načrten teror z mučenji in likvidacijami ne samo nasprotnikov, temveč tudi nedolžnih. Za drugo stran enostavno dokaza o takem delovanju ne najdemo. Zadnje čase beremo v Sloveniji prva pričevanja partizanov in članov OZNE o partijskem terorju. Dosedaj se je mislilo, da je emigracija pisala pretirano, sedaj pa vidimo, da je bilo še huje. Dr. Tone Ferenc npr. v svoji

knjigi piše, da je VOS v Ljubljani pobila do okt. 1942 82 ljudi. SPE je vedno pisala o 49!!!

Slovenski politični emigraciji se skuša neupravičeno naprtiti, da ne mara sprave. Tako npr. Dran v AD 26. IX. 89. »Na Žalah (junij 89) je ena stran nakazala precej dobre volje in korak v narodno spravo; druga stran pa si postavlja vprašanje krivde.« SPE jasno ne more sprejeti ponujene roke, če to ne obsega neomadeževane narodne časti pobite in preživele opozicije. In še posebej v zamejstvu SPE, zaradi pritiska partije, zmeraj ne najde razumevanja. Tako je v KG 35/89 Auditor ob recenziji Dr. B. Rozmanovega predavanja v Dragi o spravi kritiziral izključno samo SPE: »V tem se je dr. Rozman, ki sicer od načelnih stališč ni odstopal, vendarle bistveno ločil od kakega posega, ki s svojim topom slovenski politični emigraciji jemlje ugled.« Kritik ne argumentira in uporablja ton, ki smo ga bili navajeni iz PD in Dela.

Mimogrede - od SPE so nastopili trije člani, ki običajno ne govorijo neumnosti. Po drugi strani se je oglasil v tej debati V.B., ki je bil netočen, ko je trdil, da se je narod spontano dvignil v NOB, ker so Nemci pripravljali genocid. In potem je bil še debater zdravnik iz stare Gorice, ki je meni tebi nič povedal, da so Nemci v Kragujevcu ubili 7000 talcev (pravilno 2300!) in da so jih streljali tudi Srbi - člani Zbora. To zadnje je gorostasna laž. Dejstvo je, da so jih oni reševali.

Kar danes ustvarja prvo, resno upanje na spravo, je odkritje kenotafa žrtvam dachauskega procesa. Odkrit je bil na Žalah in komemoraciji so prisostvovali vodja ZKS Milan Kučan in drugi pomembni komunistični funkcionarji. Sprava za Dachau II je takorekoč popolna, tu imamo dejstvo priznanja resnice, dejstvo obžalovanja, dejstvo poprave krivice.

Če bi bili prisotni še trije živeči krivci procesa, ne bi manjkalo ničesar.

V Sloveniji sami so vedno bolj glasni glasovi, ki zahtevajo označbo masovnih morišč, oskrunjenih grobov političnih nasprotnikov.

Reakcija režima ni negativna. Bližamo se položaju, ko bodo morišča označena s spominskimi obeležjem, ki bo sprejemljivo sorodnikom žrtev SPE in partiji. Odkritje takega spomenika v prisotnosti zastopnika vlade, komunistične partije, cerkve in sorodnikov pobitih žrtev, bi morala predstavljati bistvo našega pomirjenja. Razume se, da taka komemoracija ne bo smela obsegati nobene žalitve, nobenega niti najmanjšega namiga krivde naših rajnih. Tak postopek bi bil vsem trem Slovenijam sprejemljiv. Iz take osnove bo delo za demokratizacijo Slovenije mnogo lažje. V demokraciji bo zadnji korak do sprave enostaven.

dr. Peter Urbanc

1) Zaliv je dobra tržaška revija, nekaj slovenski Reader digest. Škoda, da je vodena iz ozke perspektive OF, ki se je »pokvarila« šele po dolomitski izjavi. Dosledno je zaprta delu SPE, z argumentom »ker ne kritizirajo nekommunistov«.

2) Svobodna Slovenija 15. dec. 88. Izvirni Greh P. Urbanc AD 3. okt. 1989. Stane Pleško, Midland.

Svobodna Slovenija 3. avg. 1989. Boris Pahor. Tržaški pisatelj odločno zanika, da je Kocbek intervju Zaliv 75 dal po nasvetu partije in terja nasprotno dokaze. Ta članek je samo delni odgovor. Nad predlaganim obširnim, nespremenjenim, odgovorom P. Urbancu Zalivu Gd. Pahor ni navdušen.

3) Prof. E. Kocbek, Slov. poslanstvo # 160 »Nas more rešiti le marksizem s svojim pojmovanjem sile in nasilja.« in še: »Tovarišija 27. maj 1941. (10 dni po prihodu v partizanstvo!)« »Določena človeška skupina sme, kadar je njen obstoj ogrožen, neusmiljeno vzeti življenje posamezniku in odkloniti ozire na osebne kvalitete in namene.

4) 2 dni po prihodu v partizane je Kocbek poslušal obupne krike mučenega duhovnika H. Novaka. Kidrič ga je potolažil: »Žrtve morajo biti«, na kar je Kocbek odvmil: »Seveda morajo biti, toda ubogi krvniki. Kakšen kompleks bodo imeli celo življenje.« (Vestnik 2/1985 # 167).

5) E. Kocbek; Listina # 372: »Vse prošnje za pomilostitev v Kočevju 17 ubojenih na smrt smo odklonili.«

6) Katoliški Glas 2. avg. 1984. Jože Cukale SJ. To pričanje je za prof. E. Kocbeka, da ni vedel, itd. najbolj pogubno (op.p.).

foto: Ivo Žajdela

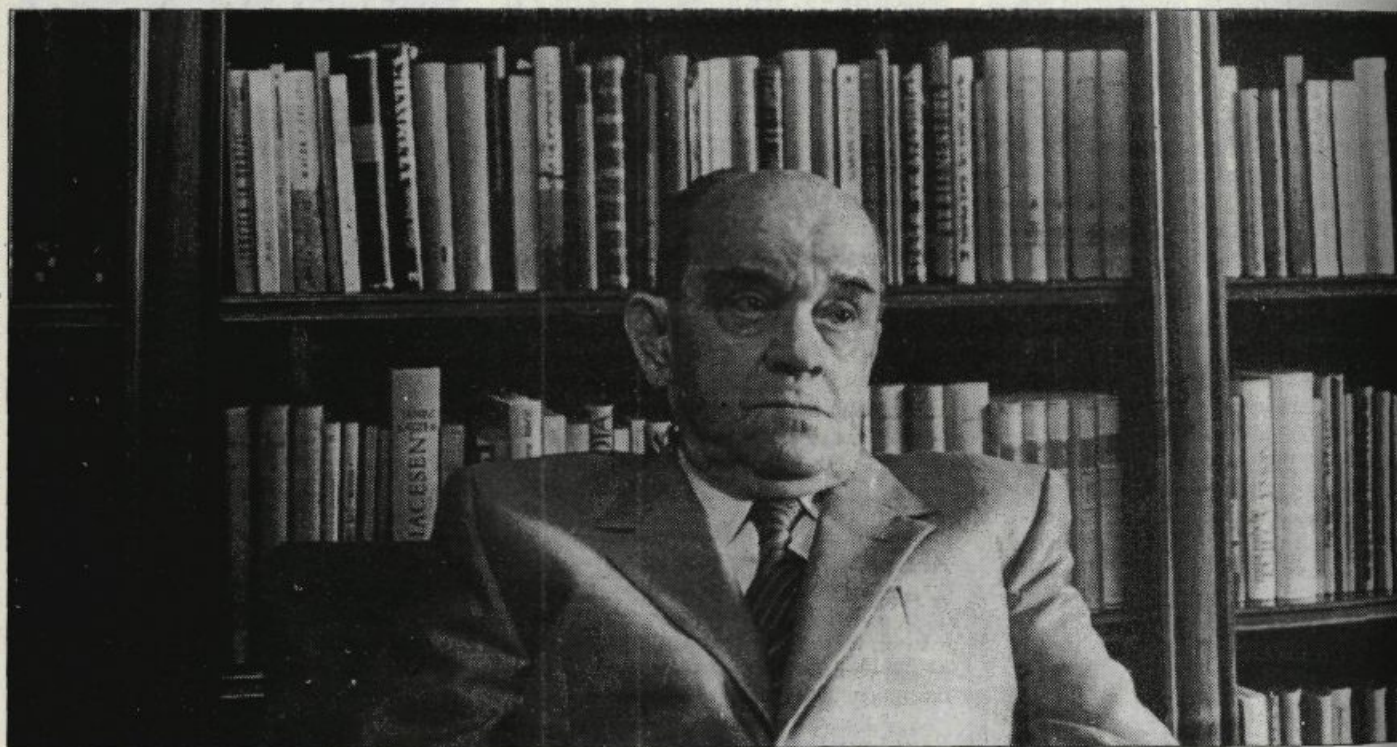
M A Č K A R I J E

ANATOMIJA NEKE BOLEZNI

A Z I L R E V O L U C I J E

Komu služijo in kdo razširja govorice, da je Muzej ljudska revolucija Slovenije ena od postojank Službe državne varnosti (SDV)?

foto: Fotodokumentacija Dela

Plaz sta sprožila dva dogodka, ki sta oba povezana z vojaškimi sodišči in vojaškimi ter civilnimi obveščevalnimi službami. Procesa proti Romanu Leljaku in četverici sta razgibala javnost, reakcionarne sile pa so dosegle nasprotno od pričakovanega. Hotele so zlomiti kosti svojim ideološkim sovražnikom, zaradi nepoznavanja psihologije množic pa so s tem javnosti vrgle le kost za glodanje. In ker so vse te službe brez nadzora, skupščinska

komisija pa je morala verjeti očitnim lažem, je v pomanjkanju informacij o njihovem delovanju in organizaciji domišljija množic dobila neverjeten polet. Opozicijski in delno neodvisni časopisi so jo v želji pridobiti bralce še spodbujali in naenkrat je nastal pravi informacijski kaos, tako da nisi več vedel, kaj je resnica, kaj pa so laži, potvorbe ali samo insinacije. Viri informacij seveda niso bili nikjer navedeni, ker kratkomalo niso nikoli obstajali ali pa so jih redakcije

bolj kot pred obveščevalci skrivale pred konkurenčnimi časopisi. In ker so bile novinarjem doslej dovoljene le poročevalske ter interpretativne zvrsti pisanja, medtem ko si zaradi uporabe razsikovalnih zvrsti velikokrat »sedel«, je slednja izgubila svojo etnično formo in se danes pojavlja v nešteti neprofesionalnih različicah, ki bolj kot napadano stvar diskreditirajo samega novinarja. Ker pa moramo vsi od česa živeti, ljudje pa najraje prebirajo rumeni bulvarski

M A Č K A R I J E

M A Č K A R I J E

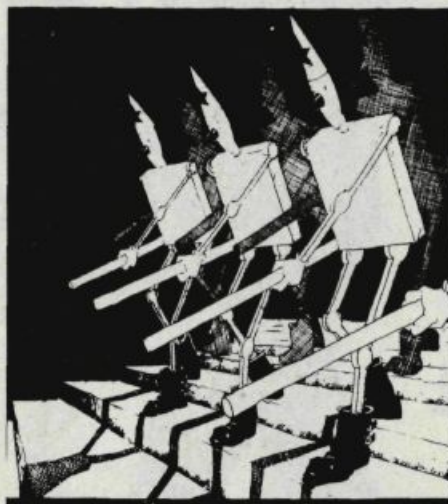
tisk, nas poplava nepreverjenih informacij, ki si iz številke v številko celo nasprotujejo, ne more več presenetiti. In ker je naloga pravega novinarja poleg obveščanja javnosti o čisto navadnih dogodkih tudi razkrivanje »svinjarij«, mora velikokrat prisluhnuti tudi pouličnim govoricam, ki so venomer napihnjene, a ne vedno iz trte zvite. Priti do informatorja je skorajda nemogoče, zato pa je zelo enostavno izrečeno preveriti pri tistih, ki so predmet teh govoric. Njegova morebitna izmotavanja ali celo laž pa bo tako ali tako slejkoprej prišla na svetlo. Torej naša naloga je govorice bodisi potrditi ali ovreči bodisi prepustiti v presojo javnosti.

Tako so se v Ljubljani razširile govornice, da naj bi Služba državne varnosti (SDV), ki domnevno deluje po nemškem mobilnem sistemu, imela v mestu kar 6 stalnih in začasnih sedežev, eden izmed njih pa naj bi bil Muzej ljudske revolucije, ki se nahaja v nekdanjem Cekinovem gradu v Tivoliju. Vest se nam je zdela močno privlečena za lase, saj je stavba tako majhna, da še za eksponate nimajo dovolj prostora. Ko smo razmišljali, kaj so možni vzroki teh govoric - če seveda predpostavimo, da so popolne izmišljotine - se nam je utrnilo nekaj domenv: 1. Stavba je na mirnem, tudi podnevi ne na preveč obiskanem prostoru. Park je v nočnih urah povsem opustel. 2. Že samo ime muzeja lahko ljudska domišljija poveže z reakcionarnimi silami. 3. V muzejskih depojih se nahaja precej pisnega in fotografskega materiala iz časa vojne in povojne graditve, tudi dokumenti o Kočevskem Rogu. Muzejski strokovnjaki se ukvarjajo z izdelavo partizanske topografije Roga ter tam opravljajo konzervatorska dela na nekaterih stavbah. 4. Inicijativni odbor za izgradnjo novih prostorov muzeja, kar pa je do danes ostalo na papirju, je vodil Ivan Maček Matija, ki je bil po vojni dolga leta šef UDBE za Slovenijo in slovenski notranji minister, veliko pa se je ukvarjal tudi z gradbenimi podvigi. Ker se je nenehno zavzemal za popolno restavracijo Roga, ga imajo nekateri za največjega zaščitnika te ustanove. 5. Muzej je s svojo mirno dejavnostjo in manjšim številom obiskovalcev dobro kritje za drugačno dejavnost in nakazovanje denarja zanjo.

Muzej ljudske revolucije je eden od treh naslednikov Znanstvenega inštituta. Z dekretom narodne vlade je bil ustanovljen že 19. februarja 1943, leta 1960 pa sta nastala še Inštitut za zgodovino delavskega gibanja in Inštitut za narodna vprašanja. Pod svojo streho čuva približno 14.000 eksponatov (večina v depojih), bogato fototeko s 420.000 negativni ter izredno dragoceno

likovno zbirko s 17.000 deli, kjer prevladujejo grafike in risbe.

Bivanje muzeja v Cekinovem gradu je že od vsega začetka (1948) začasno. S 300 let starim gradom, ki je zaščitena zgodovinski spomenik, so imeli in imajo velike težave z vzdrževanjem, pa tudi prostori so za takšno dejavnost neprimerni. Zato se je leta 1979 izoblikovala ideja o gradnji novega objekta. Inicijativni odbor pod vodstvom Ivana Matije Mačka, ki ga je imenoval RK SZDL, je leta 1981 pripravil družbeni dogovor o granji novega objekta. Tako je bil celoten projekt vključen v srednjeročni plan republiškega razvoja za leta 1981-1985. Zaradi ekonomske in družbene krize so projekt premaknili v nov srednjeročni plan za obdobje 1986-1990. Muzej naj bi bil končan v letu 1989, svečano otvoritev pa bi izvedli leta 1991, tako da bi simbolično spomnila na 50 letnico vstaje slovenskega naroda. Leta 1986 se je na bodoči muzej nekoliko pozabilo, zato

je v določenih krogih obstajala bojazen za opustitev celotnega projekta. Še leta 1988 je Kulturna skupnost Slovenije kar polovico sredstev zbranih za kulturne dejavnosti namenila za pripravo izgradnje.

O njegovi usodi pa še danes ni ničesar jasnega. Vprašanje je le, koliko denarja je izginilo v različnih komisijah, za pripravo načrtov, javne razpise..., saj je od ideje in začetnih priprav, ki jih je trdo držal na vajetih Ivan Matija Maček, preteklo že deset let. Predvidena cena je nenehno naraščala (leta 1981 501 milijon, 1986 že 7,74 milijarde, v javnem razpisu leta 1987 pa je bila za investicijsko vrednost priprave in izvedbe projekta navedena vsota 10.567.175.000,00 dinarjev. Kolikor bi bilo to danes?).

Zaradi majhnega razstavnega prostora je moralo v depojih ostati še marsikaj skritega očem. Npr., obiskovalci ne morejo videti

partizanskega kotliča, s katerim so si pomagali trebiti nadvse nadležne uši, čevljev z lesenimi podplati iz škofjeloških partizanskih delavnic, vosovskega kolesa, opremljenega z registrsko tablico, uporabljenega v akcijah po mesntih ulicah, kosti dachauskega interniranca...

Muzej že razpolga z računalniki, tako da se tukaj uskladiščena kulturna dediščina računalniško obdeluje. Delavci muzeja se že od leta 1987 ukvarjajo z izdelavo partizanske topografije Roga, kjer največ pozornosti posvečajo partizanskemu gospodarstvu, predvsem na območju Starih žag. V letu 1988 je bila usposobljena muzeološka prezentacija Baze 20, njegovi arhivi pa bodo lahko sedaj v veliki meri pomagali tudi pri raziskavi povojne dejavnosti na tem območju.

Gregor Preac

19. junija 1981 se je pod vodstvom Ivana Mačka Matije sestal na prvi seji Inicijativni odbor za izgradnjo novega Muzeja ljudske revolucije. Po predlogu naj bi novi muzej otvorili že 9. maja 1985 ob 40. obletnici osvoboditve.

Izjava ravnatelja Muzeja ljudske revolucije Staneta Mrviča, ki jo je dal za Tribuno ob pojavu že prej navedenih govoric: »Takšne in podobne govornice, ki želijo nesramno diskreditirati našo ustanovo in s tem strokovne delavce in njihovo delo, so čista laž in insinuacije, ki z resničnostjo nimajo nič skupnega. Naše delo je edino in samo varovanje kulturne dediščine od prve svetovne vojne pa vse do danes ter je podobno kot v vseh sorodnih ustanovah. Je javno, saj nas vsako leto obišče okrog 20.000 ljudi, izdajamo pa tudi poročila o svojem delu. Naše materiale si sposojajo študentje, zgodovinarji, televizija, radio, gledališče; uporabljajo se tudi pri snemanju filmov. Pripravljamo stalne inčasne razstave. Tudi finančno nimamo nobenega privilegirane položaja, rekel bi celo, da je ravno obratno. Prej smo dobivali polovico sredstev od Kulturne skupnosti Slovenije, preostali del pa od Ljubljanske kulturne skupnosti. Od 1. januarja, ko so bile Samoupravne interesne skupnosti (SIS) ukinjene, nas je prevzel Republiški komite za izobraževanje in kulturo. Torej moram še enkrat ponoviti, da so vse skupaj zlonamerno izmišljene pravljice, ki nam želijo naš, že zdaj nezavidljiv, položaj še otežiti.«

Ta trenutek pa so znani že tudi rezultati volitev, ki so potekale 8. in 22. aprila. Glavni rezultat je, da so komunisti poraženci, vendar na nek način tudi zmagovalci. Zmagovalci zato, ker so v družbenopolitičnem zboru slovenske skupščine med vsemi strankami najmočnejša posamična stranka s 14 sedeži, sledijo ZSMS-Liberalna stranka z 12, SDK 11, SKZ 11, SDZ 8, ZS 8, SDZS 6 in SZS (bivša SZDL) 5 sedežev. Iz tega sledi naslednje razmerje sil v družbenopolitičnem zboru slovenske skupščine, ki vsebuje 80 poslancev: DEMOS ima 47 sedežev, ZKS-SDP 14, ZSMS-LS 12, SZS 5, 2 sedeža pa imata italijanska in madžarska narodnost.

V zboru občin slovenske skupščine je razmerje naslednje: DEMOS ima 50 sedežev, podjetja, društva, združenja in JLA 20, ZSMS-LS 9, Slovenski sindikati 7, Gospodarska zbornica 7, ZKS-SDP 5 in SZS 3.

Končna sestava vseh treh zborov slovenske skupščine je torej naslednja: DEMOS ima od vseh 240 kar 126 poslancev, sledijo pa ZKS-SDP 38, ZSMS-LS 38, SZS 16, narodnosti v vsakem zboru pa 2 poslanca, 16 poslancev pa je neopredeljenih.

DEMOS - združena opozicija ima tako v novi skupščini kot v družbenopolitičnem zboru, ki je najpomembnejši zbor, večino. Veliki poraženec teh volitev pa je dosedanji komunistični privesek Socialistična zveza Slovenije (SZS). Od 1. maja je socialistična zveza tudi v formalnem razsulu.

Tudi v vseh občinskih skupščinah je opozicija zelo dobro zastopana. Med njimi pa vsekakor v ljubljanski mestni skupščini, kjer zaseda DEMOS kar tri četrtine (75 odstotkov) poslanskih mest.

Novi predsednik Slovenije je komunist Milan Kučan, ki je dobil v drugem krogu volitev 22. aprila 58,4 % glasov, njegov protikandidat dr. Jože Pučnik pa 41,6 %. Poleg Kučana kot predsednika ima predsedstvo Slovenije še štiri nove člane. To sta komunisti Ciril Zlobec in dr. Matjaž Kmecl ter predsednik Zelenih Slovenije dr. Dušan Plut in predsednik Slovenske kmečke zveze Ivan Oman (oba sta tudi predstavnika DEMOSa).

DEMOSova zmaga v novi slovenski parlament pomeni tudi sestavo nove vlade. Že pred volitvami so se dogovorili, da bo mandatarstvo pripadlo najmočnejši

konec KOMUNISTIČNE DIKTATURE v sloveniji

Prve povojne svobodne, neposredne in večstrankarske volitve v Sloveniji so mimo. Takoj na začetku je treba ugotoviti, da se je slovenski politični prostor v tem letu pred volitvami kar pošteno zdiferenciral. Tudi sama predvolilna kampanja je bila zelo burna. Glavne protikomunistične stranke (Slovenska demokratična zveza, Slovenska kmečka zveza, Slovenski krščanski demokrati, Social-demokratska zveza Slovenije, Zeleni Slovenije) so se združile v enoten politični blok z imenom DEMOS - združena opozicija.

stranki znotraj DEMOSa, to pa so sedaj krščanski demokrati. Novi mandatar bodoče slovenske vlade je tako predsednik SKD, Lojze Peterle (rojen leta 1948 v Čučnji vasi na Dolenjskem, profesor zgodovine in zemljepisa in ekonomist). Ministri nove vlade bodo znani v prihodnjih dneh. Za predsednika parlamenta je DEMOS predlagal dr. Franceta Bučarja. V javnosti kroži že nekaj govoric o novih kandidatih za ministrske stolčke. Za zunanjega ministra sta kandidata dr. Dimitrij Rupel in mag. Matjaž Šinkovec, za notranje zadeve Igor Bavčar in mag. Pavle Čelik, za obrambo Janez Janša, za pravosodje dr. Rajko Pirnat, za okolje in stanovanjsko politiko dr. Leo Šešerko, za socialno politiko dr. Katja Boh, za kmetijstvo Marjan Podobnik, za šolstvo Andrej Capuder in Justin Stanovnik (preživel Teharje), za zdravstvo dr. Tone Kunstelj, minister za gospodarstvo, ki bo imel v prihodnje najtežje delo, naj bi bil eden izmed naslednje trojice: dr. Jože Mencinger, Marjan Cerar in Marjan Majcen. Vsa ta imena so zaenkrat le še govorice, vsekakor pa se že iz teh imen vidi, da gre za zgodovinske kadrovske spremembe v Sloveniji, saj bodo popolnoma zamenjane vse pomembnejše funkcije v državni upravi. Za komuniste takorekoč ne obstaja nič več, le še, da so v opoziciji v parlamentu.

V javnost je tudi že pricurjla vest, da krščanski demokrati in kmečka zveza razmišljata o združitvi v Slovensko ljudsko stranko (SLS).

Še radikalnejše spremembe doživlja sosednja Hrvaška. Tam se je 22. aprila vršil prvi krog volitev, drugi pa 6. maja, in za razliko od slovenskih komunistov so hrvaški komunisti že v prvem krogu doživeli katastrofalen poraz. Velik zmagovalcev volitev na Hrvaškem je najbolj protikomunistična in nacionalistična stranka Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), ki jo vodi dr. Franjo Tuđman. Za ponazoritev pogledimo razmerje med že znanimi poslanci 8. maja, ko to pišem: HDZ ima že 159 poslancev, ZKH-SDS 39, neodvisnih je 6, koalicija pa ima 5 poslancev. V vseh treh zborih sabora bo imela Tuđmanova HDZ večino, v celotnem saboru pa celo dvo tretjinsko večino. Tudi v občinskih skupščinah ima HDZ večino, še najočitnejšo pa v mestu Zagreb, kjer ima HDZ kar 95 % poslancev. Le Reka z nekaj okoliškimi občinami je ostala rdeča.

Zakaj je bil obračun s komunizmom na Hrvaškem veliko bolj radikalen kot pa v Sloveniji? Enostavno zato, ker so slovenski komunisti že dalj časa in zato bolj postopno popuščali demokratizaciji, hrvaški komunisti pa so to dopustili šele prav pred kratkim, zato je bila nestrpnost ljudi toliko večja. To je seveda le en vzrok, drugi pa je vse, kar se je dogajalo v Miloševićevi Srbiji. Gre predvsem za vsa izzivanja, ki jih Hrvati niso več mogli prenašati (mitingi v Kninu, na Petrovi Gori).

Sedaj, ko so rezultati volitev znani in ko se je predvolilni politični prostor že začel na novo formirati, je nekaj že gotovo: 45-letne komunistične diktature v Sloveniji je konec! Tudi dogajanja drugod po Jugoslaviji, še posebej pa na sosednjem Hrvaškem, so takšna, da povmitve v komunizem več ni. Zaradi tega se bodo v naslednjih mesecih v Sloveniji podrli prav vsi komunistični represivni zakoni. Najprej se bo ukinita politična policija (SDV, ali po starem UDBA); pravzaprav je ta že v fazi razformiranja. V Sloveniji izhaja vsa poglobljena protikomunistična literatura, ki je bila do nedavnega še popolnoma prepovedana. In

enostavnega zamaha z roko, češ, mladi karieristi, ki so bili do sedaj sposobni organizirati le en polurni kvaziprottest proti pajku (rezultati so očitni) in »jamčiti« mladim nabornikom varnost, ko se ne bodo odzvali na poziv služenja vojaščine na Kosovem (tudi tu so rezultati povsem očitni). Školjču bi človek samo še priporočal, naj še malo počaka, ne pa takoj cilja na sam vrh - saj je še prekleto mlad in življenjsko neizkušen. Naj se ob tem stavku namrduje, kakor hoče. Tako je. Dr. Bučar je namreč le šel skozi neko represivno obdobje parlamentarnih prepovedi, ob katerih se je leta in leta izgrajeval ter si nabiral izkušnje. Kaj pa Školjč? Še protikandidata pred dvema letoma so mu strpali v zapor! Naj se ob tem le malo zamisli, če je resnega tovrstnega razmisleka sploh sposoben. Vrh parlamenta pa naj zato malo le še pusti pri miru. Še dosti starejši (politično seveda) se bodo namreč morali učiti konstruktivne in vsestranske politike, kaj šele on. Tisto s pajkom in naborniki je le bilo malo preveč, pa tudi vseh ostalih »projektov«, ki so se jih lotili, so se le dotaknili in nič več, pa čeprav so kot ena večjih

mizo« je še dovolj sveža. To je seveda trenutno vodilo, ki pa bo zelo oteženo zaradi čeri znotraj Demosa. Te so se še posebej pojavile po volitvah, ko se je notranja struktura Demosa nevarno prevesila na stran Krščanskih demokratov. Če namreč ti ne bodo, vsaj sedaj na začetku, v svojih izjavah bolj modri, bo koalicija šla rakom žvižgat. Ljudje na Slovenskem, še posebej mlajše generacije, enostavno niso navajene tako hitrih in tako odločnih besed o tako občutljivih vprašanjih, kot so splav in verska zgozja v šolah. Tu namreč lahko kaj kmalu pride do hudih protiudarov neodvisne javnosti, ki ob teh vprašanjih ne bo gledala na nobeno strankarsko pripadnost, s čimer bo Demos razbit. To pa bi seveda pomenilo, komunisti in njihovi sorodniki pobirajo štafeto palico nazaj. Zato bi predlagal Peterletu kot novemu mandatarju naj se v bodoče sploh čimbolj izogiba dajanju konkretnih odgovorov na to problematiko. Preveč smo še namreč pod vplivom ene diktature. Gospod Peterle pa sedaj ni več zgolj navaden občan, ampak mandatar. Tudi če bo nov šolski minister iz vrst krščanskih demokratov, naj pošteno pazi na izrečeno. Nekaj nepredvidnih misli je bilo v tej smeri prav pred kratkim že izrečenih. Če bo šel prehitro v drugo skrajnost, bo protiudar siguran in uničujoč. In spet se ve, kdo bo žel zmagoslavje. Kot je bilo že nekje rečeno, da ne bodo laiki »bolj papeški od papeža«... Slovenci smo zaradi te značilnosti vedno nastradali. Polpreteklost je tako obilna s tovrstnimi primeri in še tako travmatično blizu, da se bodo nekateri ob tem morali hitro in pošteno zamisliti. Čas je namreč neizprosno tu, in ga ni več na razpolago.

Še nekaj je potrebno povedati. Prvo zasedanje parlamenta je, kot glavno značilnost pokazalo, da je slovenski politični prostor razklan na dve nasprotujoči si strani. Kot od poletja 1942 do maja 1945. Gre za komuniste in protikomuniste. To je seveda povsem normalno stanje Razcep v parlamentu bo tako izstopal vse dotlej, dokler se ne bo kaj spremenilo. Bile so volitve, bilo je prvo zasedanje parlamenta, vendar je vse ostalo po starem: gospodarstvo je prepuščeno stihijskemu propadu, tajna policija z upokojenimi udbovcji še vedno grozi po telefonu, emigranti še vedno ne smejo v domovino, številni mrtvi so še vedno nepokopani itd. itd. Velik del slovenskega naroda je šel na volitve zato, da se kaj spremeni, ne pa da se ohranja status quo. Ve pa se, da komunisti s svojimi zavezniki ne morejo ničesar spremeniti. Če bi hoteli, bi že.

Na duhamorna prerekanja v parlamentu se bomo seveda morali navaditi. Demos pa si ta trenutek ne more privoščiti nobenega popuščanja. Popuščali smo dovolj. Z izvoljeno večino v parlamentu res ne moremo pristati na pobiranje drobtinic. To naj je tudi Školjču in somišljenikom jasno. Enostavno zato ne, ker v takšni situaciji Demos ne bi mogel izpeljati nobene naloge iz svojega programa.

Kako je, če se ti nekdo smeji v obraz, ko si za parlamentarnim mikrofonom, in se ob tem ne dogaja nič smešnega? To si bomo gledalci ponedeljkovih posnetkov iz parlamenta in seveda sami poslanci, ki se jih je zasmehovalo, ko so govorili za mikrofonom, pošteno zapomnili.

Zakaj so se smejali? Verjetno zato, ker so zavozili celotno deželo, sedaj pa se režijo novi oblasti, ki si vse to breme nalaga na pleča.

nasplah je bilo v teh predvolilnih mesecih toliko protikomunizma, da se v Sloveniji ljudje iz opozicijskih vrst povsem strinjajo, da ovir za številne Slovence po svetu ni več, in da mirno lahko začnejo prihajati v domovino.

Gremo z volitev k praksi oziroma k prvim posledicam volitev na Slovenskem. 7. maja se je odigralo prvo konstitutivno zasedanje novega slovenskega parlamenta. Med sabo so se seveda zelo žrli. Situacija je izpred volitev toliko drugačna, da imajo sedaj komunisti partnerja v obliki koalicijskega Demosa. Dejstvo pa je, da so komunisti-prenovitelji še vedno le stari komunisti, ki ne morejo iz svoje stare kože. Ljudem, ki so jih do sedaj preganjali in ekskomunicirali, so pripravljani še vedno le podstavljati noge na vsakem koraku. Dežela pa naj gre naprej v maloro. Zavozili so deželo, sedaj pa: »Nagajajmo še drugim«. Seveda, da si ne bi kdo mislil, nimam nič proti konstruktivni opoziciji, o čemer smo tudi vsi, neveščji političnih iger, sanjali pred volitvami.

Sedaj so se tudi liberalci oziroma »mladinci« pokazali v vsej svoji luči. Ne moremo si privoščiti

političnih grupacij na Slovenskem imeli za to prav vse možnosti. Prav za malo se mi zdi, da bi zato skupina, ki do sedaj ni izpeljala nič vrednega, postavljala noge nekomu, ki to šele poskuša in ki ima leta in leta izkušenj iz opozicijskega delovanja. Gre za to, da pustijo Demos samo par mesecev vladati. Potem pa, če bodo poteze Demosovih politikov kljub toliko opevani opoziciji neodločne in piškave, imajo počasi vso moralno pravico ostreje nastopati. To sedaj pa nima s kakršnokoli konstruktivno politiko ničesar opraviti. Gre le za karierizem, nastopaštvo in podstavljanje nog. Zato, liberalci, umirite se malo s svojimi zahtevami in počakajte. Tudi sam osebno kot tudi ostali volilci sem prisiljen čakati. Politikanstva in nastopaštva pa imam dovolj. Volitve so mimo, dežela pa v prepadu!

Pozicija liberalcev je seveda povsem očitna: dr. Bučarja je potrebno izriniti. Dajmo, naredimo to za komuniste, protiusluge za to bodo hitro mogoče.

Jasno je le nekaj. Demos si popuščanja tu ne sme privoščiti. Izkušnja z lanskim letom »okroglo

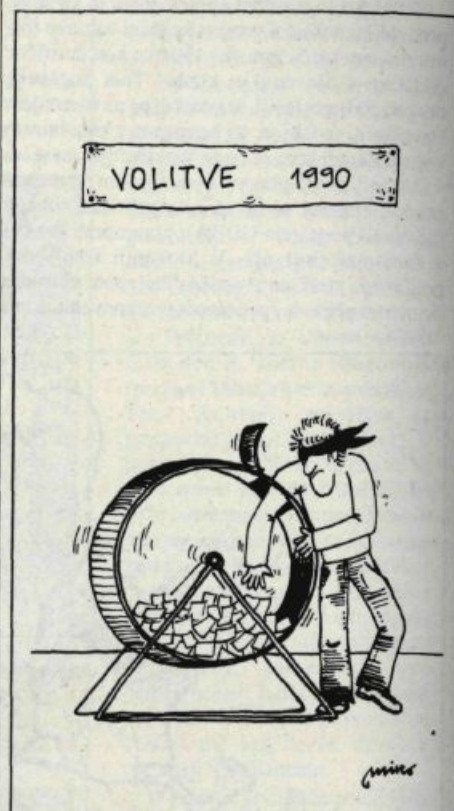

ZA DOM SPREMNI

Najkrajše rečeno - tresle so se gore, rodil se je Tudjman. Sveti Franjo, ki ga je bojda poslal sam gospod Bog, da odreši Hrvate stoletnega trpljenja, kot je na enem od številnih predvolilnih shodov HDZ-ja izjavil eden njihovih simpatizerjev, je na prvih pluralističnih volitvah v »lijepi naši« do te mere potolkel svoje politične nasprotnike, da so povsem upravičene bojzani o zamenjavi enopartijskega z enostrankarskim sistemom. Toda tudi brez božje pomoči bi najbolj »hrvaški od vseh hrvaških strank« ne bilo težko zmagati. Pa šalo na stran, čeprav prve večstrankarske svobodne, kot sem enkrat že zapisal, vendarle niso tako resna stvar, kot menijo nekateri. So ljudje, ki so prepričani, da je bila s Tudjmanovo zmago hrvaška demokracija že na svojem prvem, negotovem koraku poražena. Toda ti novinarji in analitiki političnega dogajanja s tem samo jasno kažejo, da se na demokracijo spoznajo prav toliko kot Bantu črnici na smučarske skoke. Demokracija namreč ne pomeni, da na volitvah zmagata stranka ali posameznik, ki je nam všeč, niti to, da zmaga tisti, ki ima najboljši program (seveda je tudi to zelo relativno), ampak tisti, ki uspe množico prepričati, da si prizadeva doseči tisto, kar si ljudstvo želi. Uspeh na volitvah je torej odvisen zgolj od uspešnosti empatičnega vživljanja v kolektivni duh množic. Ker pa vemo, da je inherentna lastnost ljudskih množic neumnost, je demokracija samo legitimna vladavina v imenu človeške neumnosti. In ker se je gospod Tudjman tega najbolj zavedal, je na volitvah pač zmagal. Seveda pa je vprašljivo, če to res pomeni zmago desnice, kot hitijo dokazovati predvsem tisti, ki se zmage HDZ-ja upravičeno ali neupravičeno bojijo. Njihove ocene pa seveda temeljijo na apriorni napačni enačbi: nacionalizem plus populizem je desnica. Toda, mar niso bili tudi vsi zaslužni veliki levičarji populist? In še nekaj. Če hočemo res v Evropo, vstopimo vanjo brez predsodkov, da delitev na

politično levico in desnico pomeni delitev na dobro in zlo. Gre namreč samo za dve različni politični opciji nadaljnega razvoja. Če že hočemo umestiti HDZ v levo-desni kalup, zakaj tega ne bi storili na osnovi socialne strukture članstva? Izkazalo bi se, da večino tvori delavstvo, ki je že tradicionalno bližje levici kot desnici. In končno ne moremo mimo mnenja tistih, ki so HDZ ustanovili in pravijo, da so stranka centra. Toda pomembnejše od predalčkanja je, kaj bo ta vladavina tudjmanovcev in praktično enostrankarsko pluralistični sabor prinesla. Gre res za srbožerice, ki bi potem, ko bi počistili z Nehrvati v svoji republiki, poskušali v bosanskem loncu utopiti še tisto nezatno manjšino, ki na tem, upoštevajoč tako etnično kot zgodovinsko načelo hrvaškem ozemlju, še živi? Morda je taka bojazen glede na nekatere izjave čelnih mož v predvolilni kampanji res na mestu, toda noben golaž se ne poje tako vroč, kot se pred volitvami skuha. Poleg tega je Tudjman dovolj resen človek, da se v tovrstne avanture vsaj v tem trenutku zagotovo ne bo spuščal. HDZ je torej edini zmagovalec hrvaških volitev, kar seveda pomeni, da so vsi ostali večji ali manjši poraženci. Hrvaški komunisti, prepričani o številčno močnem potencialnem volilnem telesu, so se sami ujeli v past večinskega modela, ki so jo hoteli podtakniti drugim, manjšim strankam. Stranka, katere leader se šele v drugem krogu skozi zadnja vrata z nekaj odstotki prednosti prebije v parlament, zagotovo ne more biti zadovoljna z volilnimi izidi. Toda hrvaški komunisti so svojo priložnost zapravili že s kar pregovornim molkom, ki so ga prekinili šele takrat, ko so jih drugi s svojo glasnostjo prehiteli.

Posebno poglavje pa je seveda Koalicija narodnega sporazuma, ki je doživela fiasko, ki ga niti največji pesimisti niso pričakovali. Vzrokov je kar nekaj: šlo je za krhko zvezo strank, ki jim je bilo

skupno predvsem to, da niso hoteli biti marginalni statisti niti v Tudjmanovi niti v Račanovi navezi. To pa je bilo za enoten in prepoznaven predvolilni nastop očitno premalo. Poleg tega je po volitvah jasno, da so junaki hrvaške pomladi politično mrtvi in da je njihova karizma v dvajsetih letih zbledela. Mlajši jih niti ne poznajo dovolj, starejši pa so si našli nove idole. Poleg tega sta Tripalo in Savka s poudarjanjem svoje neodvisnosti v Koaliciji prej zmedla kot pritegnila volilce.

Volitve so torej za nami. Toda mogoče je bilo za Zagreb usodnejše od nedeljske HDZ-jevske potrditve prepričljive zmage slovo Dinama v boju za nogometni državni naslov. In če se gospod Tudjman ne bo maščeval Srbom, se Bad Blues Boysi v nedeljo zagotovo bodo. Bo Milošević nedeljski hrvaški udarec preživel?

Simon Bizjak

LETEČI CIRKUS JOŽETA PUČNIKA

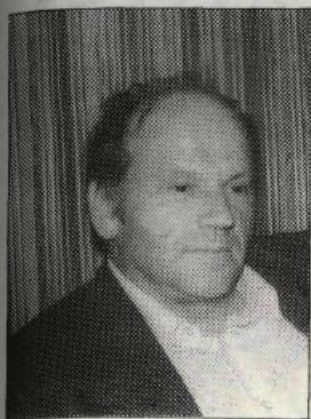

foto: Tomi Drozg

Ljudstvo je izbralo ljudi, stranke so oblekle poslance, parlament jim je odprl vrata, slast po oblasti pa je blokirala razum...

»Rajši vidim, da me pljuvajo, kot hvalijo. Tako je bolje, le da mi je potem žal pesmi...« (Džoni B. Štulić)

Tale zapis nima nobene konkretne zveze s projektom Tajči, pa četudi bo beseda tekla o ambicioznem debutantstvu, napudranih facah, imitiranju nekoč že videnega, konstituiranju sumljivega društva in ... nenazadnje tudi o problemu slave, njene minljivosti ter želje po vmitvi med zvezde.

ONA je etapna zmagovalka, ONI pa se po srečanju z zvezdami poraženo sesedajo vzmagovalne klopi. In kdo je zdaj večji laik? Tisti, ki udari, pa se umakne, da zopet udari, ali oni, ki udarja, udarja, in se udari? Ne vem. Čas je za Demos.

Če je ta čas prišel prehitro (sodeč po izkušnjah), bo jasno čez dva meseca, ko bo padla vlada. Še prej jo bo treba oblikovati, še prej se bo treba stepsti. Še je čas... da jim kdo uredi Pravila igre parlamentarne demokracije. Lahko sproti, tako da je praksa prepotentnega razumevanja dva dni pred neko uveljavljeno teorijo, ki je tri dni pred zmožnostjo njenega sprejetja. Bajе celo izjeme potrjujejo pravila. Če je še čas za nalivanje čistega vina, potem ga žal ni več veliko ostalo za skupščinske akrobacije, katerih konstitutivna sejanja spominjajo na salte, na salto mortale, ki s svojim negativizmom že presega postpričakovanja tistih, ki so trikrat svobodno volili. In to zgolj zahvaljujoč Demosu, ki za uresničitev svojega programa in politično-oblastniških ambicij nekaterih njegovih paradnih konj želi prijeto za vse preostale vajeti. Tako je bolj malo verjetno, da se bodo funkcije v predsedstvu skupščine določile sporazumno in proporcionalno glede na zastopanost strank. Nepripravljenost na kakršenkoli kompromis, dosledno vztrajanje pri svojem oblastniškem scenariju in imunost na različne kompromisne predloge predstavljajo bivšo opozicijo v nevarni totalitaristični luči. Njen predlog, da se o parlamentarni vrhuški glasuje javno, pa navsezadnje potrjuje domneve, da Demos le ni preveč homogen mozaik in da se pod njegovo fasado skriva petkrat nevemkoliko interesov. In prav to nezaupanje v lastne vrste blokira ponujene predloge, kajti prav lahko se zgodi, da bi že minimalno odstopanje od dogovorjenega znotraj oblastniške koalicije le-to zmedlo do tiste mere, ko bi pospešila odpadanje že tako narahljjanega ometa nekdanj solidne fasade. V primeru, da sedanja opozicija le popusti pred ultimativnimi ponudbami Demosa, bodo spolzke oblastniške vajeti obsojene na kratek rok nategovanja. Parlamentarne demokracije se pač ne da naučiti čez noč in v fazi učenja le-te je prekleto bolje udarjati s pozicije opozicije kot pa se v vsesplošnem pričakovanju tolči po oblastniških bučah.

In če je že čas... naj bo potemtakem čas netoleriranja in izključevanja kratek. Da ne bodo volilci spoznali, da jih je spet kdo nategnil. Da ne bodo oni naslednji nategnili čas, ki ne bo za Demos. Ali pa za Tajči. Kakor komu drago.

Bojan Kranjc

ROGNROL

Režiser Filip Robar Dorin (*Ovni in mamuti, Veter v mreži*) snema film o komunističnih likvidacijah leta 1945. Del sredstev za snemanje je dobil od ljubljanske televizije, nekaj od sponzorjev, pričakujemo pa, da bo del tega zahtevnega dokumentarca financirala tudi nova slovenska oblast (parlament). Film se bo predvajal v kinematografih ter po televiziji, in seveda, dal se bo kupiti na videokasetah.

Del gradiva (za okoli pet ur) je že posnetega. Tako je 30. aprila Robar posnel pogovor z britanskim zgodovinarjem Nikolajem Tolstojem na mestu zločina, v Kočevskem Rogu. V soboto, 5. maja pa je zbral 6 preživelih (mladoletnih) v Celju in Teharjah. Snemalo se je na celjski železniški postaji in na mestu nekdanjega teharskega uničevalnega taborišča. Ta kraj je danes ena največjih ekoloških greznic, kar jih premoremo na Slovenskem. Filip Robar je s svojo snemalno ekipo posnel tudi nekaj zahtevnejših snemalnih kadrov v breznihi, ki so jih oznovski in knojevski likvidatorji uporabljali leta 1945 za

množična grobišča. 7. maja je tako snemal v »znamenitem« roškem breznu »122« (številka telefonskega droga ob cesti Kočevje - Kočevski Rog).

Naj omenim še štiri snemalne sklope. Teh bo seveda mnogo več: arheološko odprtje enega množičnega grobišča, snemanje s preživeli iz roškega brezna, snemanje z ljudmi, ki so bili pahneni v organiziranje likvidacij, in še en večji projekt, za katerega so se pripravljali pogovori že pričeli. Gre za komemorativno in spravno prireditv, ki bo potekala v Kočevskem Rogu. vodila jo bosta uradna slovenska oblast in slovenska cerkev. Govoril in maševal naj bi nadškof dr. Alojzij Šuštar, glavni govor na državniški ravni pa bi naj imel predsednik slovenskega parlamenta. Želeti si je seveda, da bi imel glavni govor predsednik Slovenije, vendar, ker je to komunist M. Kučan, se bo moralo iti verjetno mimo njega. Iz preprostega in neprijetnega razloga: cerkveno blagosloviti do sedaj prepovedano/zamolčano množično grobišče in tako po 45-ih letih žrtve pokopati. In to na prireditvi, katere glavni namen je spravnega značaja. Pri tem svetem in civilizacijskem obredu pa si enostavno ne moremo dovoliti, da bi se v tej slovesni izjavi še enkrat psovalo žrtve strahotnega bratomora. Predsednik parlamenta bi moral biti tudi zato, ker temu simbolnemu spravnemu dejanju morajo slediti tudi čisto konkretni pravni postopki. Važnejša kot z mrtvimi je sprava z živimi. Izničiti se mora vsa dosedanja republiška in zvezna represivna zakonodaja nasproti slovenskim političnim emigrantom (do sprejetja nove slovenske ustave in zakonodaje, ki bo iz te sledila, se naj uporabo omenjene represivne zakonodaje zamrzne!), s tem, da se jih tudi uradno, enkrat za vselej, povabi nazaj v domovino. To bi bilo enkratno spravno dejanje ter glavni korak k izničenju komponent državljanske vojne, ki še vedno pustošijo po naši deželi.

Datum zaradi zahtevnosti organiziranja še ni natančneje določen, za prihodnja leta bi naj ta dan sprave potekal nekje v prvi polovici junija, ko so likvidacije po slovenskem ozemlju dosegle vrhunec, letos pa naj bi to potekalo mogoče konec junija.

Ivo Žajdela

TITO, TITO UNTER ALLES!

Radikalno pospravljanje Jugoslavije v zadnjih nekaj letih očitno vključuje tudi spoznavanja učinkov predhodnih političnih ideologij, »osrečujočih« konceptov, še posebej pa njihovih kulturnih posebnosti. Ker navaden človek politiko pooseblja z »imenom, likom in delom«, je razumljivo, da so tarče javnega mnenja postali Josip Broz, Edvard Kardelj in drugi apostoli lepše prihodnosti, ki so bili poprej omenjeni le v vicih in gostilniških meditacijah. Brozologija je postala vsakodnevna tema političnih, psihiatričnih, zgodovinskih in vseh podobnih strasti tudi v deželi Srbiji.

»Druže Tito, mi ti se kunemo da sa tvoga puta ne skrenemo. Al' ovako više ne možemo! (stavkovna)

Ne gre dvomiti, da se Srbija more s »krično distanco« ozreti na navedeni zakrament, še posebej, če upoštevamo učinke Brozove politike do te republike, ki so zbrani v Ustavi iz leta 1974. Ta »pravni« dokument je Srbijo razdrobil ne samo oblastno, temveč tudi pri delovanju skoraj vseh nacionalnih stratumov. Poleg tega je komunizem Brozovega tipa v nasprotju s tradicijami srbske demokracije, ki se zopet uveljavljajo skozi predigro političnih strank in gibanj, toda bolj kot želja po ohranitvi zgodovinske kontinuitete kot strastna reakcija na »osrečujoče« obdobje. Vendar so politična stališča srbskih oblastnikov in opozicije v veliki meri na ravni tabloidnega politikanstva; iz strateških razlogov kot tudi zaradi nujnega post festum osveščanja ljudstva, kar je ugodno za manipulacijo.

Uradna oblast (poosebljena v svojevrstnem kultu Slobodana Miloševića) je na predvečer 8. seje CK ZK Srbije izrabila možnost in je s pomočjo Titovega kulta ter baje v imenu njegove obrambe »diferencirala« drugače misleče. Hkrati so dali v Beogradu pobudo za ukinitve pošastnega **Zakona o zaščiti imena in lika Josipa Broza Tita**. Očitno je, da tudi komunisti ne nameravajo nastopiti na morebitnih svobodnih volitvah z »borzno« hipoteko, saj imajo v zadnjih dveh-treh letih tudi nekaj svojih »rezultatov«. To je povsem racionalen razlog, zato se v izbrani besedi tu in tam pojavi tudi Josip Broz, alias **Josip Delavec - Svetnik**.

Na drugi strani pa opogumljena opozicija strelja vse povprek po imenu in liku ter ob gromoglasni obdukiji Brozove zapuščine napoveduje radikalne krivoverske Akcije - od zavzemanja za umik Brozovih slik iz vseh uradnih prostorov do zahtev za spremembo imena mnogih ustanov, mestnih trgov in (glavnih) ulic. Nekaj podobnega se je že zgodilo s Kardeljem v Nišu in drugih mestih. Še več, desničarski **Srbska narodna obnova** in **Srbsko gibanje obnove** so z nekaterimi liberalnimi strankami napovedali spektakularno sojenje Josipu Brozu v Valjevu. Obtožnico bo zastopal vojvoda Vojislav Šešelj. Vendar ostaja licemerno dejstvo, da je večina novostrankarskih vodij relativno dobro properirala prav v Brozovem režimu, vse dokler si niso zaželeli »pogače pred kruhom« in so bili po tem ekspres poslani na zaporniško kuro. Zanimivo je, da je **Milovan Djilas**, jugoslovanski disident številka ena, dal doslej najbolj prepričljivo in najbolj realno sliko Titove osebnosti in njegovega dela. Čeprav bi imel največ razlogov, da Titov kult zruši, je ostal umirjen in ambivalenten.

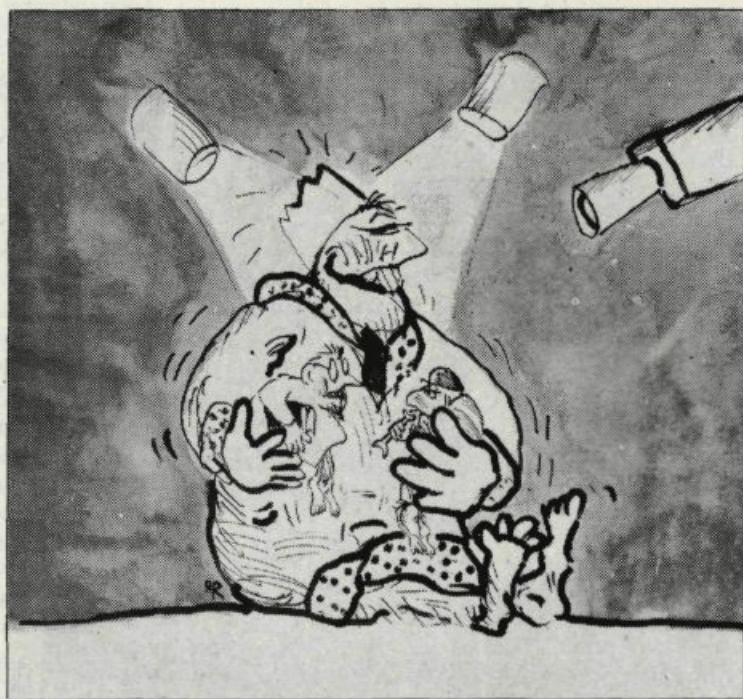
Aktualno revizijo Brozove vloge v povojni »neznosni lahkosti bivanja« v Srbiji doživlja navadno delavoljno ljudstvo brez posebnega prežvekovanja in čustev. Končno, na voljo je nek drugi kult, čeprav z mnogo manj ekspresivnimi manifestacijami privrženosti. Še več, **Demokratska stranka** v svojem časopisu **Demokratija** brez zadržkov in ostro reagira na nastope para Milošević-Marković in do sedaj brez (vsaj vidnih) posledic.

Kakorkoli že, Srbiji je postalo jasno, da je pravo življenje nekje drugje. Ni ga tudi v »alternativnih« kultih in klanjanju novim političnim obsedencem. Seveda pa veliko pospravljanje srbskega socializma ne bo šlo brez nujnih retušev in spotikanja anglečkov z neba, kar pa ni nikakršen politični kapital, še manj pa »želja za mladostjo«. Ljudstvu ostane le spomin na preteklost, štafete, dneve in noči mladosti, na učinkovite množične epidemije političnega fetišizma, ki so tudi danes, deset let po Titovi smrti, težko dojemljive. Vseeno je potreben čas, da ekstremni pogledi otopijo. Vse dokler ne bo Josip Broz objektivno ocenjen in spravljen v arhiv nedvomno pomembnih posebnosti tudi na srbskem ozemlju. Njegovo delo pa živi, mar ne?

Vladimir A. Milić
Student, Beograd

ONSTRAN TITA

Za nami je desetletje streznitve. Josipa Broza že dolgo in dokončno ni več. Tudi Titova karizmatična podoba, pokrita z debelo plastjo prahu, nekoč pa obdana z avreolo nedolžnosti in nesmrtnosti, izginja v reko brez vrnitve. Nadomešča jo nova karizma škandalov in mesenih pregrehov. Vrstijo se sezname grehov in obtožb. Pišejo jih njegovi »otroci«, njegova dobra mladina, ki »ima občutek za pravičnost«. O mrtvih je pač varno »grdo« pisati. Živi grizejo. Josipu Brozu lahko zaželimo večni mir in pokoj v onostranstvu še naslednjih deset let, saj je tostranstvo za Tita pravi pekel... In v peklu bo vsaj še deset let, ko se bomo ponovno streznili in postavili Tita tja, kamor sodi. V našo zgodovino.

Medtem pa kolo realpolitike neusmiljeno melje. Pred desetletjem so si navijači splitske Torcide in beograjske Delije brisali solze ob smrti Josipa Broza, danes pa skandirajo Tudjmanu in Miloševiću. Paradigma je razpoznavna, od tiste iz leta 1980 in prej pa se razlikuje samo v tem, da dopušča možnost izbire - koga častiti!? In kako »ime, lik in delo« Josipa Broza Tita častijo danes v Srbiji, v prispevku kolega iz Studenta.

Branko Čakarmiš

Za razliko od procesa združevanja v vzhodni Evropi in Jugoslaviji, ki je nedvomno posledica dolgoletnega nasilnega združevanja (pri tem se ne oziram na morebitno gospodarsko smiselnost, pač pa na nesmisel političnega tlačanja), je najznačilnejša in hkrati najpomembnejša lastnost razvite Evrope - proces združevanja.

Dvanajst modrih zvezdic na modri podlagi postaja simbol prehoda v devetdeseta leta. Je »in« in »fashion« gledano s političnega in čisto ekonomskega zornega kota.

V Bruslju dobite v majhni trgovinici v neposredni bližini ogromne stavbe, ki predstavlja ožilje EGS-a, široko paleto izdelkov z dvanajstimi zvezdicami. Od najpopularnejšega ogromnega modrega dežnika do ženskega in moškega spodnjega perila v stilu Evropa 92.

Marketing je zanesljivo odličen. Morda celo boljši od IDEJE same!?

Večina ljudi je nepreklicno prepričana, da je prihodnost le še v združenji Evropi. Največji zanesenjaki, lahko jim rečemo optimisti (ali kakšni drugi - isti!), že vidijo ENO državo, ENO kulturo, EN narod in verjetno tudi enega ali morda tri jezike. Zlasti po volitvah v vzhodni Nemčiji.

Prav tako zelo jasno vidijo tudi sebe nekje pri vrhu te piramide. Proces se ni pričel pred tremi ali petimi ali desetimi leti. Ideja je malce starejša. Prva je bila EVROPSKA SKUPNOST ZA PREMOG IN JEKLO (!), ustanovljena s Pariško pogodbo 18. aprila 1951. V veljavo je stopila 25. julija 1952.

S podpisom Rimske pogodbe 25. marca 1957 se ji je pridružila EVROPSKA GOSPODARSKA SKUPNOST (The European Economic Community - EEC). V pogodbi, ki je stopila v veljavo z letom 1958, je v drugem členu definiran namen skupnosti. Govori o ustanavljanju skupnega trga in hitrejšem približevanju ekonomskih politik držav članic.

Tretji člen, ki je nastal z isto

KAJ JE?

EVROPA 92

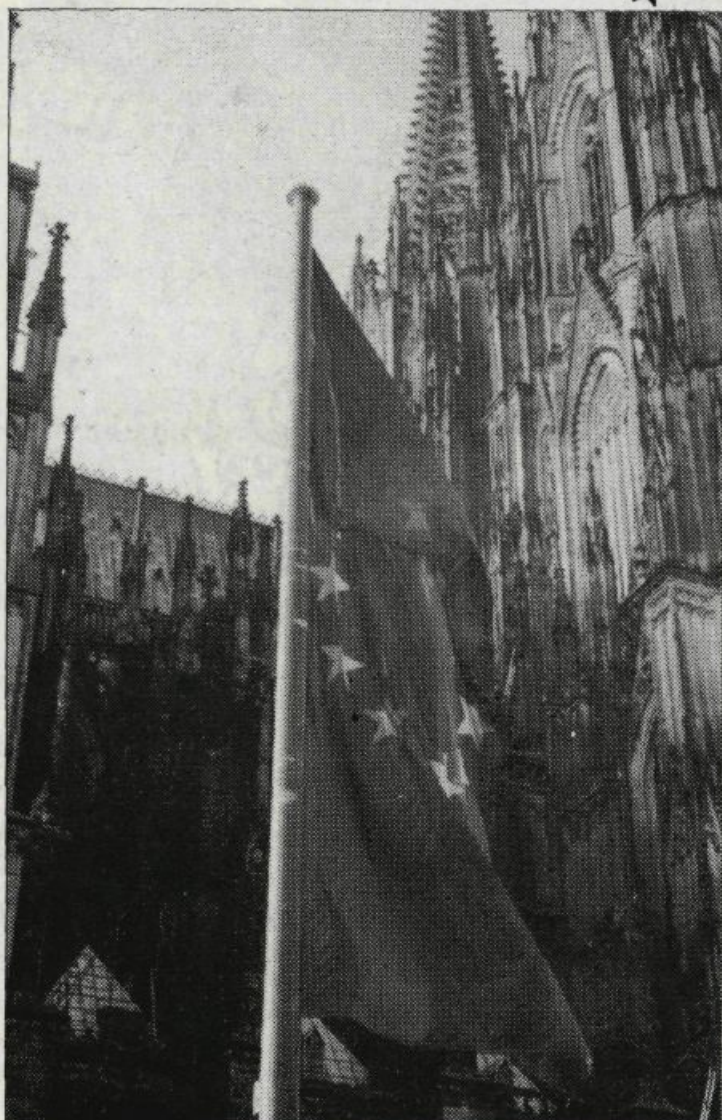

foto: Leon Peklar

Mističen pojem Evropa 92 je že lep čas na pohodu. Kaj pravzaprav prinaša, ugibajo vsi, ne ve pa nihče. Tudi modri možje v Bruslju ne!

pogodbo, se imenuje EURATOM (The European Atomic Energy Community) - Evropska skupnost za jedrsko energijo. Namen, pojasnjen v prvem členu rimske pogodbe najbrž ni po godu naravovarstvenikom, saj govori o ustvarjanju potrebnih pogojev za hitrejšo formiranje in rast jedrske industrije.

Te tri skupnosti so bile najprej upravljane z ločenimi administracijami, nato pa jih je bruseljska pogodba 8. aprila 1965. leta, imenovana tudi Mergerjeva pogodba, združila in poenotila SVETE vseh treh skupnosti.

Tako je ustvarila enotno in edino KOMISIJO in SVET.

V tem času je bilo v skupnosti šest držav: Belgija, ZRN, Francija, Italija, Luxemburg in Nizozemska. Danska, Irska in Združeno kraljestvo so se jim pridružile 1. januarja 1973, Grčija 1. januarja 1981; Španija in Portugalska pa sta v začetku leta 1986 postali enajsta in dvanajsta članica skupnosti.

V Skupnosti (EGS) obstajajo štiri institucije: EVROPSKI PARLAMENT, SVET, KOMISIJA in ČASTNO RAZSODIŠČE.

SVET je sestavljen iz predstavnikov držav članic. Vsaka vlada delegira enega svojih članov v Svet. Sestava le tega se spreminja glede na razpravljano problematiko (kmetijstvo, zunanje zadeve...).

Zasedanje Sveta sklicuje njegov predsednik na lastno pobudo, na pobudo enega izmed članov ali Komisije.

Po rimski pogodbi Svet koordinira splošno ekonomsko politiko držav članic in ima moč sprejemanja odločitev.

Vsi splošni in pomembnejši predlogi se sprejemajo na Svetu, ki lahko v nekaterih primerih odloča le na temelju predloga Komisije.

Po pogodbi naj bi Svet odločal z večino glasov svojih članov. V veliki večini primerov pa je predpisana kvalificirana večina. V zadnjem času se je povečalo število odločitev, ki jih je potreb-

no sprejeti s kvalificirano večino, za odločanje Sveta na predlog komisije pa se priporoča soglasje.

Odločitve Sveta imajo lahko naravo: PRAVIL, UKAZOV, ODLOČITEV in PRIPOROČIL ali MNENJ.

PRESEDSTVO Sveta je v rokah vsakega člana Sveta, izmenjajoč se vsakih šest mesecev. Njegova vloga je koordiniranje, sestavljanje dnevnega reda zasedanj in usmerjanje dela Sveta v smeri reševanja problemov in izdajanja odločitev.

EVROPSKI PARLAMENT je sestavljen iz več kot štiristo članov - poslancev, ki so izvoljeni na splošnih in neposrednih volitvah v državah članicah. Število poslancev je od države do države različno. V parlamentu poslanci ne sedijo po nacionalnih skupinah, pač pa po pripadnosti strankam. Parlament zaseda enkrat letno.

Njegova vloga pa ni vloga klasičnega parlamenta, t.j. zakonodajalna, pač pa dajanje mnenj in pobud.

KOMISIJA je izvršilni organ, sestavljen iz dvanajstih članov, ki jih imenujejo vlade držav članic in vodi dejavnosti EGS-a, razen tistih, ki

so v pristojnosti Sveta ministrov. Komisija dela na principu kolektivne odgovornosti.

ČASTNO RAZSODIŠČE se ukvarja z razlago in uporabo dogovorov in preverja pravilnost pravnega postopka Ministrskega sveta in komisije v primeru pritožbe ene od članic.

Jugoslavija seveda še zdaleč ni član EGS-a, čeprav je bila direktna ponudba dana vsaj trikrat. Vedno je bila odklonjena zaradi različnih smešnih in spolitiziranih razlogov.

Danes Jugoslavija, oz. bolje rečeno Slovenija prosi za vstop v združeno Evropo. O tem lahko glede na pravne veljavni sistem le govorimo, saj Republika Slovenija ni subjekt mednarodnega prava. Vendar to ni glavna prepreka.

Biti član EGS-a, danes pomeni najprej izpolnjevati osnovne pogoje demokratičnosti na področju politike in tržnosti na področju ekonomije. Vendar pa Evropa 92 s svojo čedalje močnejšo unifikacijo in uskladitvijo zakonskih aktov na različnih področjih ne pomeni le strahovite najmočnejše konkurence na gospodarskem področju.

Morda ni povsem brez smisla vprašanje: Kaj je bolje - biti nerazviti del Evrope 92 ali relativno razviti del izven Evrope.

Obe izpeljavi smiselnost vprašanja še potrjujeta. Južni Italiji, delu Grčije in Španije, ter Portugalski se ne obetajo nič kaj rožnati časi. Kvalitetni izdelki na kateremkoli področju, proizvedeni v državah nečlanicah EGS-a, bodo v prihodnosti vedno našli pot na njihovo tržišče. Nočem špekulirati s »Slovensko samozadostnostjo«, želim le poudariti, da Evropa 92 ni tak bav-bav, kot večina ljudi misli. Ni »berlinski zid« na naših mejah.

Zato menim, da bi naši nadobudni novi in stari politiki in gospodarstveniki lahko brezskrbno posvetili več časa normalizaciji razmer pri nas in ne ves čas blebetali o grozovitosti bližajočega se leta 92.

Včasih so podobni Jehovim pričam, ki se pripravljajo na vesoljni potop.

Govorci pa pri tem pozabljajo še nekaj:

Noe je imel ob prvem vesoljnem potopu barko, ki je varno in brez težav plavala, tudi čolni, ki jih jehovci spravljajo na hribe in griče, so brezhibni, naše gospodarstvo pa je le še trhel splav. Zato je neprimerno pomembneje storiti prvi korak doma. Če bo ta uspešen, drugi korak sploh ne bo potreben.

Leonardo Peklari

POSTANITE SPIKER UŽIVAŠKIH REKLAM NA RGL!

Če imate lep glas, če je vaše branje gladko in interpretacija imenitna, pridite na avdicijo v petek, 25. maja ob 20. uri.

Avdicija bo v stavbi RGL, na Kopitarjevi 2.

100,2 MHz FM STEREO

radio GLAS Ljubljane

STANE KOS

STALINISTIČNA REVOLUCIJA NA SLOVENSKEM 1941–1945

13. DEL

SOBOTA (18. sept)

Nekaj časa je grad obletavalo neznano letalo, po mnenju nekaterih nemška »štorklja«, po mnenju drugih angleški bombnik. Obleganci so bili prepričani, da so njihovi soborci dosegli zanje v Ljubljani pomoč.

Brž ko je letalo odletelo, so začeli partizani z novim napadom na grad. Število italijanskih topničarjev in tankistov so pomnožili. Topove so zavlekli prav pred grad. Granate so rušile steno za steno. Na fante so padali celi stropi. Ranjencev je bilo vedno več. »Oficirji so odpovedali, tako da praktično ni bilo nobene pametne komande več... V borbah se je vse podrlo... že cel teden so bili brez hrane in vode in skoro brez spanja...«⁸⁴ Branilci so zbrani v gruče drug drugega opogumljali. Oficirji so jih rotili, naj zdrže do naslednjega dne zvečer, ker bodo takrat naredili izpad, če ne pride prej pomoč.⁸⁵

Ponoči je domačin gostilničar Prajer zlezal na podstrešje nezavarovanega stolpa na južni strani gradu in od tam spustil vrv po steni pred grad. Nanjo so spodaj skriti partizani navezali lestev, se pritihotapili po njej skozi streho v grad in skušali grad na več mestih zažgati.

NEDELJA (19. sept.)

Zjutraj je začelo italijansko topništvo obstreljevati severno stran gradu, kjer je bilo skladišče municije. Partizani so privlekli težko italijansko 149-milimetersko havbico, ki je dejansko odločila padec gradu. Topovski in minometni ogenj je trajal štiri ure. Granate so odprle del grajskega zidu. Skozi odprtino so vdrli vanj partizani.

Hkrati so začeli partizani napad z mitraljezi že tudi znotraj gradu. Skupina, ki je bila zlezla na stolp, je jela streljati po borbah in dvorišču. To skupino je Kadunc s svojimi fanti razbil. Prav takrat pa je eksplodiralo skladišče municije.

V gradu je nastala panika. Severni del so imeli že v rokah partizani in iz njega preprečevali borbem izhod v gradu. Zrušila se je južna stena. Pemè je ukazal izpad. »Bilo je prepozno. Na drugem koncu gradu, kjer je bilo vse v plamenih, so fantje prosili za vdajo. Pred izhodom so stali italijanski tanki in oklopniki.«⁸⁶

Z ruševin so partizani klicali branitelje k predaji. »Naše poveljstvo daje amnestijo vsem, tudi poveljnikom!«⁸⁷

Boj je prenehal. Oficirji so menili, da bodo s predajo rešili borce in ranjence, četudi bodo sami postreljeni. Pred predajo so vojaki prisegli, da se bodo vsi, ki se rešijo, znova dvignili proti komunistom, če bodo ti obljubljeno amnestijo prekršili. Na dvorišču in na zunanje obzidje so izobesili beli zastavi. Boj se je končal. Ob 13.20 je Turjak padel.

Zakaj je Turjak padel?

Vzrokov za to je bilo več.

1. Predvsem je na Turjaku manjkal podpolk. Peterlin, ki je bil že od pomladi 1943 ilegalni komandant vaških straž. Bil je edini višji oficir, ki bi ga na Turjaku poslušali vsi poveljniki, tudi dobrepoljski, ki so bili zvečine člani študentskega kluba Straže.

2. Turjaški poveljniki so bili nerealistično zagledani v to, da bi zadržali partizanski pohod proti Ljubljani in s tem pokazali Slovencem nekaj velikega. Zato so odklonili trojno Cerkvenikovo povelje za izpad. Prej so še hoteli zvedeti za Peterlinovo mnenje, pa so njihova kurirja na Škofljici ustavili terenci, sami v gradu pa niso bili sposobni oceniti dejanske nevarnosti partizanskega obleganja gradu. Zamudili so priložnost za izpad, ko je bil ta še možen, ob koncu tedna so pa zaradi telesne in duševne ubitosti zgubili tudi voljo zanj. Režimski zgodovinar trdi, da je bil izpad z gradu do zadnjega možen: »Nenadnemu in močnemu izpadu cele belogardistične posadke se Prešernova brigada ne bi mogla upreti in

čeprav bi bilo precej belogardistov padlo, bi večini vendarle uspel izpad in umik proti Ljubljani.«^{87a}

3. Vse protirevolucijske sile skupaj niso imele tedaj niti enega udarnega bataljona, kot so jih imeli kasneje domobranci pet, katerih vsak je bil kos sleherni partizanski brigadi. Ko bi imele tedaj le en udarni bataljon, bi se dogodki odvijali precej drugače. Vaške straže niso bile ofenzivne, poleg tega pa so bili borci prepričani, da so partizani veliko močnejši od njih, čeprav v resnici niso bili.

Premaganci so morali odložiti orožje. Partizani in partizanke so jim pobrali tudi vse drugo, kar je bilo količjak vrednega. »Zelo smo se čudili, ko smo videli pred seboj le malo partizanov, večina so bili Italijani, ki so se bili pridružili komunistom. Tovarišice so se objemale in poljubljale z italijanskimi vojaki...«⁸⁸ Vse, ki so se predali, so zunaj gradu partizani zvezali z žico po dva in dva skupaj, tako zvezane pa potem navezali na dolgo vrv. Bilo je okrog 300 zvezanih in navrv navezanih parov.

Ranjelih je bilo 34 turjaških borcev. Te so partizani nagnali v hišo pod gradom. Lažji ranjenci so nosili tiste, ki sami niso mogli hoditi. Vsi so bili lačni, žejni in izmučeni.

Na grajskem marofu so partizani uprizorili z ujetniki miting. »Ujetniki so morali leči po travi, partizani pa so jih po mili volji pretepali.«⁸⁹ Na nekem tanku je sedel tudi gostilničar Prajer, ki se je nekaj dni pozneje po Ribnici vahal: »Turjak ne bi padel, če ne bi bilo mene!«⁹⁰

Zvezane ujetnike so uvrstili v sprevod proti Velikim Laščam. Spredej je peljal tank s partizansko zastavo, za njim je šla »častna četa« partizanov s harmoniko. Sprevod je ob cesti gledalo mnogo dobrih ljudi. Ženske so jokale in zvezanim skušale dati vode, pa jim partizani tega niso dovolili.

V Velikih Laščah so partizani sklicali ljudi k proslavi velike zmage. Partizanke so si izbirale žrtve. Po sramotanju zvezanih so le-te odgnali v silose pod postajo. Porinili so jih na tla. Niso jim dali ne hrane ne vode.

PONEDELJEK (20. sept.)

Pred hišo pod Turjakom, kjer so bili ranjenci, je razjahal partizanski oficir in klical ranjence, ki so lahko hodili, iz hiše. Vsakega, ki se je prikazal na vratih, je ustrelil. Druge so partizani postrelili v hiši. Ljudje so pozneje pokopali 28 trupel. Med ustreljenimi so bili tudi oficir Kadunc in bogoslovec Breznik, Logar in Krmelj. Oficir Hren je ušel.

V Velikih Laščah je zjutraj komisija ujetnike popisala. Politkomisar 14. divizije Brilej je sramotil duhovnike in bogoslovce. Fajfar je ponovno vsem predanim zagotovil amnestijo.⁹¹

Popoldne je druga komisija ujetnike razdelila v štiri skupine: 1. poveljniki in organizatorji, 2. duhovniki in bogoslovci, 3. prostovoljci, 4. mobiliziranci.

Prvi dve skupini so ločili od ostalih in jim zvečer spet zvezali roke. Najprej so odgnali 12 oficirjev in organizatorjev. Trije so jim ušli, ostalih 9 (Miklič, Mustar, Pernè, prof. Petelin, Rogelj, Šuštar, Žuraj in dva nižja časnika iz Žvirč) so pred gostilno v Velikih Laščah brez zaslišanja postrelili. Duhovnike in bogoslovce so v živinskih vagonih prepeljali v Kočevje, kjer so jih natrpali v grad. Tam so se ti srečali z ujetimi četniki iz Grčaric.

Ostali dve skupini, prostovoljci in mobiliziranci, sta ostali v baraki. Pijani partizani so dobri dve uri v barako streljali⁹². Opolnoči so prišli partizanski oficirji in začeli zvezane pretepati.

vode. Tri dni in tri noči so mednje prihajali terenci in iskali znance. Jetnike je mučil mrčes in kar naprej so jih partizani zasliševali. »Posameznike so klicali ven, nazaj pa jih ni bilo več. Jetnikom so lagali, da so jih poslali domov, v resnici pa so vse pobili...«⁹³

Nekatere, ki so se bili na Turjak samo zatekli, so odbrali za delavske bataljone. Odbrani so potem iz bataljonov izginjali noč in dan. Nekaj jih je pobegnilo. Ostali so se razbežali, ko se je Kočevju bližala nemška ofenziva: partizani so sicer odločili, da bodo vsi likvidirani, a kurirja s tem poveljem so Nemci ujeli.

Tiste protirevolucijske borce, ki so se v bojih posebej izkazali, so partizani odgnali v zapore v kočevski grad. Veliko so jih skrivaj postrelili⁹⁴. V majhne celice so natrpali do 35 ujetnikov tako, da so mogli le stati. »Hrana -

Rupnik zapisal, da so Italijani za slovenske protikomunistične vojake odredili, »naj se preoblečejo v italijanske uniforme in naj se moštvo vključi in pomeša med italijanske vojake. Svojim fantom sem naročil, naj odklonijo preobleko, in sam sem jo tudi odklonil«⁹⁶.

IOOF je dal 15. diviziji odlok za razorožitev Italijanov in za prevzem oblasti v Novem mestu. V Novo mesto so prišli na pogajanje z italijanskim gen. Ceruttijem Kidrič, Avšič in major Jones. Pogajanja o predaji orožja so se razbila.

Zgodaj popoldne (10. sept.) je odšel tudi Rupnik na italijansko divizijsko poveljstvo, da razčisti odnose med svojimi vojaki in Italijani. Povedali so mu, da se Cerutti pogaja v Straži s predstavnikoma partije.

Do 4. ure popoldne se je v Novem mestu nabralo 1600 protikomunističnih borcev. Rupnik jih je razpostavil okrog mesta.

Z italijansko pomočjo se je pripeljal v mesto oklopni vlak iz Straže, poln partizanov. Hkrati je dospela v mesto kolona vojaških tovornjakov z Italijani in dobro oboroženimi partizani.

Legionarji so se iz severnega dela mesta umaknili v južnega. Italijani so jih jeli pregovarjati, naj se umaknejo v taborišče italijanskega pehotnega polka v Ragov log. Do večera so bili res vsi borci tam. Rupnik je svojim poveljnikom predlagal, da bi iz taborišča naredili izpad in se zbrali pri Malem Slatniku. Oni so ta načrt odklonili, ker je bilo moštvo lačno in utrujeno.

Italijanski gen. Cerutti je pozval Rupnika na italijansko komando. Povedal mu je, da se je s partizani v Straži pogodil, da lahko italijanska divizija z vsem orožjem prosto odide. Z divizijo naj gredo zaveznikom nasproti tudi vaški stražarji in legionarji. Na poveljstvu je Rupnik naletel na Kidriča in Avšiča. Kidrič ga je vpričo Ceruttija povabil, naj se s svojimi enotami »po predhodnem pretresu in izključitvi onih, ki so krvavih rok«⁹⁷, vključi v NOV. Rupnik je to ponudbo odbil.

84 Prav tam, 108.

85 Gl. prav tam.

86 Prav tam, 110.

87 Prav tam.

87a Mikuž, NOB III, 24.

88 SVO, 117.

89 Prav tam, 118.

90 Čb, 98 - Nekaj let po koncu vojne je Prajer pri popravljanju strehe na svoji hiši padel v kotel vrele smole in umrl.

91 Gl. SVO, 119.

92 Gl. prav tam, 122.

93 Gl. prav tam, 129.

94 Gl. prav tam, 123.

95 Prav tam, 126.

96 Tabor, Buenos Aires 1978, 214.

97 Prav tam, 250.

Okrog barake so zažgali kresove in videti je bilo, da nameravajo jetnike zažgati z barako vred.

TOREK (21. sept.)

Ob 9. uri so partizani izbrali 60 novih žrtev, med njimi eno žensko. Zvezali so jih skupaj po dva in dva in jih odgnali v gozd nad velikolaško postajo. Tam so vse brez zaslišanja postrelili, med njimi zdravnika dr. Kožuha, brata Rožanca in sodnika dr. Zalokarja.

Tisti, ki so ostali v baraki, so po 40 zvezali na vrv. Čez pet ur so jih natrpali v živinske vagone. Ljudje so jim hoteli dati hrano, a partizani so to preprečili. Vlak jih je odpeljal v Kočevje.

V Kočevju so jih kakšnih 350 natrpali v Dijaški dom. Pozneje so jih odgnali v opuščene italijanske barake. Tu so morali jetniki ležati na golih tleh in že tretji dan niso dobili ne hrane ne

niti za žival ne bi bila... Enkrat na dan so dobili skodelico neke čorbe...«⁹⁵ Lotila se jih je diareja, na stranišče jim niso dovolili. Napadla jih je kožna bolezen: vsi so bili v krastah in v garjah.

REŠITEV LEGIJE SMRTI

Vodstvo Slovenske legije in zastopstvo Slovenske zaveze v Novem mestu se je 9. septembra, ko ni bilo kurirja z navodili iz Ljubljane, odločilo, da prevzame oblast v Novem mestu in zahteva od Italijanov priznanje slovenske narodne oblasti. Za poveljnika mesta in združenih slovenskih protikomunističnih vojaških enot (Legije smrti in vaških straž) je postavilo stotnika Vuka Rupnika, sina gen. Rupnika. Rupnikova udarna četa MVAC (60 mož) je bila do 9. septembra v sklopu italijanske divizije »Isonzo«. Pozneje je Vuk

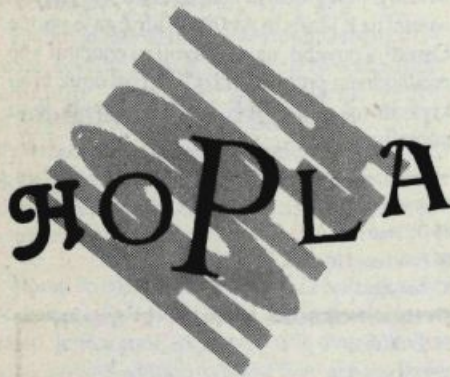
ŠTUDENSKI CENTER CASE

Po petih letih v centru zopet sprejemajo novi domski red, ki znova prinaša razveseljivo veliko represivnih ukrepov za nevzgojeno študentsko rajo. Stara zgodba se ponavlja... Upajmo, da se zgodba o sprejetju takega domskega reda ne bo ponovila, saj bi tako študentje tvegali drugačno vojaškega režima v študentskih naseljih. Pretiravanje? Morda pa le ne...

ANKARANSKA SCENA ali ALI ŠTUDENSKI CENTER RES PRODAJA ŠTUDENSKI TABOR?

Študentje jamrajo, da nimajo popustov pri bivanju v njihovem taboru in da si ne smejo privoščiti bungalova brez polnega penziona. To seveda ni res, saj naj bi bili upravičeni do 20% popusta in do vseh ugodnosti, ki jih tabor nudi. Tudi do glasbe in nasploh zabave po njihovem okusu. To bo letos mogoče, saj bo ŠKUC organiziral predvidoma šest koncertov in obilo filmskih predstav. Ko bi se namesto t.i. sindikalistov v študentskem taboru Ankaran znašlo več študentov...

ŠTUDENSKA ZVEZA KONČNO 15. maja?

Prva konstitutivna seja novega študentskega parlamenta naj bi se zgodila v torek, 15. maja ob 17. uri v kapelici na Kersnikovi4. Upajmo, da bo požegnana in da

bo videti resnejša kot podobne seje »tavelikega« slovenskega parlamenta. ŠTUDENTJE ZMOREMO KAJ VEČ KOT PA OTROŠKI VRTEC V TAVELIKI SKUPŠČINI... Ali pa smo še slabši?

UNIVERSITY CASE

Okdar smo izvolili novega rektorja, je na Univerzi zavladalo zatišje. PRED NEVIHTO? Ni videti tako. Univerza v času, ko naj bi to družbo pretresale spremembe, spi, tako kot že nekaj let. Obdobje negativne selekcije v družbi je tudi v univerzitetnem aparatu pustilo vidne posledice.

ERAZEM OSTAJA NA CESTI?

Nekoč so na UK ZSMS sprejeli sklep, da se ERAZMU uredi prostore za njegovo dejavnost. Prostori so dokončani, ERAZEM pa ne dobi dovoljenja za vselitev. Še zadnje spletke na UK ZSMS? Upajmo, da ne in da bo že naslednja Tribuna lahko objavila nov naslov...

C.A.R.P. ali Društvo za raziskovanje načel

Par nzdebudnežev iz avstrijske podružnice Društva višjih in visokih šol za raziskovanje načel pripravlja ustanovitev podobnega društva v Ljubljani. Pripravljali bodo predavanja s področja etike in humanistike nasploh, ob tem pa organizirajo tudi nekaj za telo, v stilu »mens sana in corpore sana«. To so tečajji japonskih in kitajskih borilnih veščin. Za podrobnejše informacije pokličite Elizabeto ali Marijo na številko 328-404. Srečno, C.A.R.P.!

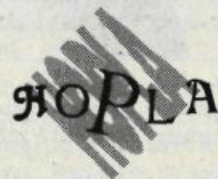
ŠTUDENSKI CENTER RIDES AGAIN

Tokrat v zvezi z novim stolpičem. Buldožerji še vedno niso začeli riti po naselju, tako da že dvomimo, da novi stolpič sploh bo. Še posebej v času, ko stari gospodarji odhajajo, novi pa še niso začeli greti svojih ritk. S starimi gospodarji seveda odhajajo stare obljube... Mogoče bodo novi bolj učinkoviti in bodo začeli obljube spreminjati v denar. Upajmo...

KOMISIJA ZA SPREJEM ŠTUDENTOV V DOMOVE BREZ RAČUNALNIKA?

Komisija za sprejem študentov v domove se je znašla pred problemom, ki ga do sedaj ni mogel nihče rešiti. Delati morajo brez računalnika in v skrajno neustreznih pogojih. Kot vedno, v takem primeru pomaga UK ZSMS, ki jim je pripravljena posoditi računalnik, kajti pri tolikšni količini prošenj, se brez pomagala ne da. Sploh pa ne dandanes, ko smo se razvadili...

IN KAJ PRIPOROČAMO ŠTUDENTOM TEH ŠTIRINAJST DNI?

Študirajte, študirajte in sploh študirajte, saj se približuje dan mladosti, ko časa za študij ne bo. Začnite razmišljati o tem, da je treba čimprej nabaviti novo znamkico za mednarodno študentsko izkaznico, kajti poleti teh ponavadi zmanjka. Poleg tega pa si čimprej zagotovite poletni job. Konec maja namreč prvi srednješolci že zaključujejo s poukom, tako da bo naval na Študentski servis velikanski.

Vaš Zoltan

NE, JAZ NISEM Odstopil!

Prejšnja številka Tribune je prinesla kopico odstopnih izjav in člankov o delovanju predsedstva Univerzitetne konference. O osebnih žalitvah in podtikanjih v teh člankih ne bom govoril, saj so kolegi Čakarmiš, Žnidaršič in »Sorge« (najbolj nizek od tekstov okoli Ukaja pa je ostal sploh nepodpisan) z nekvalitetnim novinarskim delom še največ povedali o sebi. Po takem pisanju jih bo le še težko jemati resno.

Poleg preobilja »ad hominem« pisanja pa si je Tribuna privoščila še površno in popačeno, včasih celo nepravilno prikazovanje dogodkov.

(1) Odstopi

Nebojša Boškovič ni odstopil, temveč je oktobra 1989 predsedstvu sporočil, da je izgubil status rednega študenta in zato po statutu ni več mogel biti član P UK.

Istega meseca je še nekdo iz predsedstva izgubil status rednega študenta, pa se zaradi tega ni kaj dosti sekiral. Počasi se je to vseeno razvedelo, a kolega ni hotel ničesar slišati o tem, da formalno ni več član predsedstva in da nima več glasovalne pravice. Ta mu je bila tako pomembna, da ga ni zanimala niti možnost, da bi svoje delo (v glavnem se je ukvarjal s klubom K4) opravljal honorarno.

Zakaj ostali niso imeli pripomb, ne vem. Osebo sem morda naredil napako, ko sem si mislil - če hoče na vsak način še naprej delati v predsedstvu in če sam misli, da ravna pravilno - potem pa naj mu bo in ne bom šel trobit o kršitvah statuta in nelegitimnosti.

Pa človeška nesramnost nima meja. V prejšnji Tribuni je taisti kolega objavil svojo »odstopno« izjavo, v kateri ostalim članom predsedstva očita **nelegitimnost** in **nekredibilnost!** Smisla za cinizem mu ne moremo odrekati, bralec pa naj se sam odloči, ali je izjava o »odstopu« s funkcije, na kateri si pred tem protipravno vztrajal, utemeljena s trditvijo, da se ne strinjaš z nelegitimnostjo drugih članov P UK --- smešna in žalostna.

(2) VPRAŠANJE POLITIČNOSTI ŠTUDENTSKA ORGANIZACIJE

Marjan Novak, član P UK, ki v svojem mandatu kot študentski predstavnik ni mignil s prstom in razen nekaj cigaretnih ogorkov na Ukaju ni pustil nobene sledi, razmišlja v svoji

odstopni izjavi (čeprav kot odgovorni urednik RŠ dejansko ni odstopil, vsaj videti ni) »o nikakršnem interesu samih študentov za takšno zvezo« (SZ) in o tem, kako mora biti SZ »apolitična študentska organizacija«.

Študentska zveza Slovenije bo sindikalna organizacija, upam pa, da ne bo apolitična. Zgodovina vseh evropskih držav nam govori o tem, da so prav študentske organizacije stale med glavnimi nosilci idej političnih sprememb. In tudi bojev za dostojnejšo družbo. Danes so časi fizičnih bojov pri nas hvala Bogu mimo. Toda študentske organizacije Zahodne Evrope se čisto samoumevno še naprej čutijo **politične, namreč celotni družbi koristne in zanjo soodgovorne**. Od kod pa naj bi prišli impulzi tudi na Zahodu še kako potrebnega stalnega družbenega spreminjanja, če ne tudi (in včasih predvsem) od študentov (in preko nas, z našo pomočjo).

Marjanu Novaku ne morem zameriti, da zamenjuje nepolitičnost z nestranskarstvom in nadstranskarstvom. Kot čisti radio-profesionalec se s temi pojmi najbrž ni dosti ukvarjal in mu pač niso najbolj jasni.

Kdor pa kaj ve o zahodnih študentskih zvezah, bo dobro razumel potrebo po političnem obnašanju vsake študentske organizacije, tudi naše.

(3) POTREBNOST SLOVENSKE ŠTUDENTSKA ZVEZE IN ZAINTERESIRANOST ŠTUDENTOV ZANJO

Res je - ljubljanski študentje se za SZ ne zanimajo kaj prida. Še vedo zanjo bolj redki. Ali to govori o tem, kako je bil UK ves čas odveč?

ŽELITE HITRO OBOGATETI; NIČ DELATI IN VELIKO ZASLUŽITI - POSTANITE KOLPORTER.

IŠČEMO KOLPORTERJE ZA ULIČNO PRODAJO.

KANDIDATI NAJ SE OGLASIJO NA TEL. 318-496 ALI V UREDNIŠTVU TRIBUNE VSAK DELAVNIK MED 10. IN 12. URO.

RES IMATE SREČO!

Tako lahko govoričijo le tisti, ki jim ni mar, da bo zgrajen XIV. blok v Rožni dolini in da so Neva, Sergeja in Alex, podprti z močjo Ukaja, preprečevali za študente katastrofalne študijske pogoje.

Študentska organizacija, tudi manj kot optimalna, je bila, je še vedno in bo tudi v prihodnosti ljubljanskim študentom krvavo potrebna.

Pa če zanjo vedo ali ne.

Za slovenske študente je v tem pogledu značilna neverjetna apatija - redkokdo se zanima za Univerzo preko meja svojih izpitov. A svojo socialno ogroženost vendarle občutijo. Povsem naravno bo, da se bodo ljubljanski študentje počasi vedno bolj zanimali za to, kako lahko svoje potrebe in zahteve uveljavljajo. Še povsod so študentje ugotovili, da lahko z lastno organizacijo dosežejo, kar jim pripada. Drugod pač že pred desetletji, pri nas - upajmo - čimprej.

Socialistični režim je ljudem - tudi zdajšnjim študentom - vzel ne le pravico do naravnega organiziranja, temveč jim je pobral tudi vsakršno zanimanje za to. Dal jim je forum e čvekačev, navadno samih članov partije, ki so ponavljali in ponavljali monologe realsocialistične dogme. Današnji študentje, ki so zrastle v časih, ko ni nihče bral po vsem časopisju razpasenih imbecilnih dognanj s seans ZZZB, SZDL, ZSS, ZKS itd., se za neko organiziranost, razumljivo, ne zanimajo. Še toliko manj, če njihova organizacija iz zgodovinskih in registracijskih razlogov še vedno nosi socialistično ime.

Težko bo prerasti v socializmu pridobljeni odpor do organiziranosti. Pomagla bo potreba. Študentske organizacije nastanejo povsod, če ne drugače, iz nuje študentov.

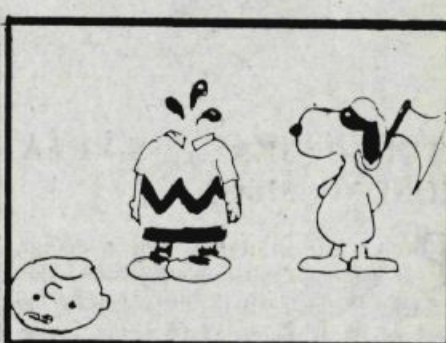
Prepričan sem, da bi ljubljanski študentje tudi brez kakršnegakoli prejšnjega Ukaja prej ali slej ustanovili neko študentsko zvezo. Da pa ta študentska organizacija ne bo začela v katastrofalno slabih študijskih in socialnih razmerah, je UK to vsaj delno preprečeval.

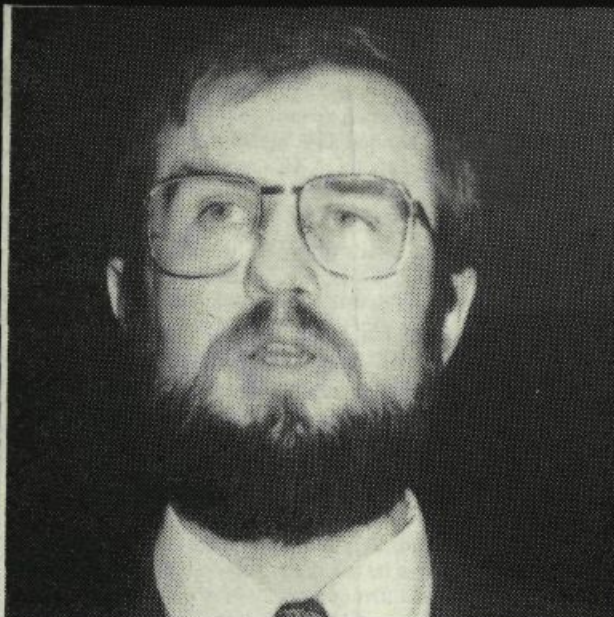
Marko Gospodarič

Marko!

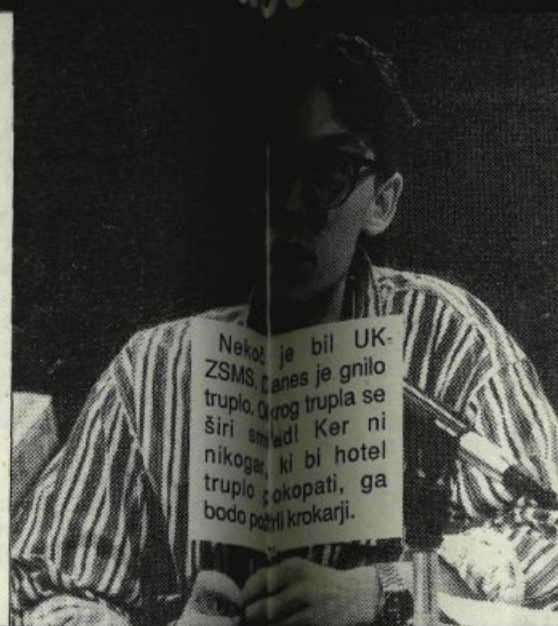
Enoletni mandat ti je že pred časom potekel, predsedstvo je razpadlo, UK ZSMS pa po sklepu kongresa v Portorožu ne obstaja več. Iz navedenega je razvidno, da ti ne bo treba odstopiti.

Uredništvo

Bo Lojze Petrlje sestavil vlado narodnega sporazuma ali pa si bodo Demosovci sami razdelili stolčke? Bo Bavčar postal prvi policaj v Republiki? Kako dolgo lahko živimo brez vlade? vprašanja, ki smo jih našli, ostajajo odprta. Življenje pa teče dalje. In kdo nam lahko jamči, da nam bo jutri boljše, kot nam je bilo včeraj?

Nekdo je bil UK-ZSMS. Danes je gnilo truplo. Drugo truplo se širi smrad. Ker ni nikogar, ki bi hotel truplo pokopati, ga bodo pobili krokarji.

Liberalci niso bili nikoli tretji blok, ampak vedno le privesek partije. Zdaj, ko so vsi sneli maske, je jasno, kdo je s kom. Stranke v Demosu stojijo nasproti trem strankam starega režima.

Še vedno so na prostosti Mitja Ribičič, Sergej Kraigher in njim podobni tički, čeprav o njihovi UDBaški preteklosti, posejani s številnimi montiranimi stalinističnimi procesi, nihče več ne dvomi. Ali se bodo povzročitelji brezštevilnih človeških tragedij res izmaknili roki pravice?

Tik pred zaključkom redakcije smo iz dobro obveščenih virov blizu DEMOSA izvedeli, da bodoči zunanji minister dr. Dimitrij Rupel in nekdanja odgovorna urednica DEMOKRACIJE ustanovljata nov neodvisen časopis, katerega glavni urednik zanesljivo ne bo Janez Janša. Meta Rudolf - Rupel si na skrivaj puli laske.

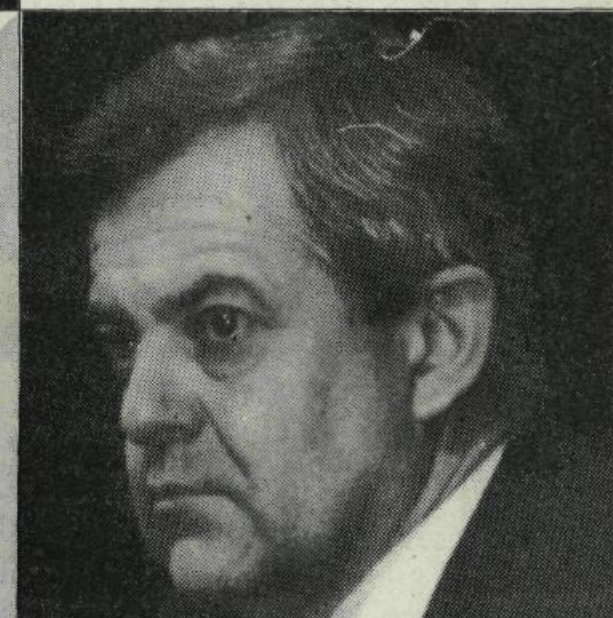
Igor Bavčar in Bojan Korsika bosta ostala člana kolegija Odbora za varstvo človekovih pravic tudi, če bodo vsi ostali člani izstopili iz odbora. Tistim, ki so bili člani in so sedaj izstopili, pa bo izkušnja z Bavčarjem koristna šola za življenje. In če lahko verjamemo pogovoru, da za vsako rit nekje palica raste, potem bosta tudi Bojan in Igor dobila tisto, kar jima gre.

Danes že lahko rečemo, da se bo lastnina študentske organizacije razdelila na več delov. Vzporedno že nastajata dve študentski zvezi, na nekaterih fakultetah pa imajo samostojne študentske organizacije in bodo predvidno čakali na razplet dogodkov... Odprto ostaja tudi vprašanje, kaj bo z zaposlenimi na UK ZSMS po razpustitvi »delovne skupnosti«...

Zanimivo bi bilo vedeti, kako si Milan Kučan predstavlja vračanje nakradenega premoženja prvotnim lastnikom. Prav bi bilo, da bi prenovitelji predlagali čim enostavnejši pravni postopek in s tem olajšali muke že tako prizadetim nekdanjim lastnikom. Poleg moralne dolžnosti, da se popravijo stare krivice, pa so prenovitelji kot pravni nasledniki partije tudi kazensko odgovorni za zlorabo oblasti.

kako in zakaj je razpadlo predsedstvo UK ZSMS

ZAKAJ JE GORAZD OSTAL SAM?

Kdo se je skrival za skrivnostno Fronto?

Te dni se je iztekel rok, v katerem naj bi študentje formalno ukinili svojo Univerzitetno konferenco ZSMS in namesto nje ustanovili Zvezo študentov. Namesto pričakovane ustanovitve Študentske zveze pa smo priča razpadu študentske organizacije in začetku bojev za njeno nasledstvo. Velik del krivde za tak položaj nosi bivše predsedstvo UK ZSMS. Kje je vzrok, da predsedstvo nima naslednikov?

Že nekaj let nazaj pretresajo predsedstva afere in odstopi, ki so postale že kar značilnost dela v študentski ZSMS. Le težko bi našli predsedstvo, ki je v polni sestavi končalo svoj mandat. Spletkarjenje pa je doseglo popolnost s prihodom Sama Resnika in Gorazda Drevenška na Kersnikovo 4.

Drevenšek si je počasi in vztrajno ves čas večal oblast in v svojem zadnjem mandatu praktično ukinil predsedstvo kot kolektivni organ. S pomočjo apostolov in ob poznavanju pravil igre, je povsem nevtraliziral neposlušne člane predsedstva in praktično sam odločal o vsem. Sam je tudi upravljal s premoženjem študentske organizacije.

Za pridobitev popolnega nadzora nad delom predsedstva si je moral Drevenšek izmisliti nove mehanizme odločanja, saj statut UK ZSMS diktature posameznika ne predvideva. Pomagal si je z uvedbo tako imenovanih dopisnih sklepov, t.j. zbiranje podpisov in pranj možganov posameznikom. Kasneje je uvedel še tako imenovane režirane seje predsedstva in posiljeno »sklepne« konference UK ZSMS. Neposlušne člane je popolnoma osamil, jih odrezal od informacij in s tem nevtraliziral.

Odrezanost študentov od vodstva svoje organizacije je povzročila njihovo popolno pasivnost. Študentje se za delo na UK niso več zanimali, saj se tam o njih ni dosti razpravljalo,

V Drevenškovih akcijah se naključno (?) večkrat pojavljajo ista imena. To so: Samo Resnik, Biserka Karneža, Peter Kodermac in Barbara Vilhar.

kaj šele, da bi od tam lahko pričakovali kakšno pomoč. Drevenšek je torej izgubil nadzor nad svojim početjem in dosegel to, kar je želel. Popolno oblast.

Popolnoma je zanemaril skrb za obstoječe študentske strukture znotraj UK ZSMS in študentsko problematiko. Vso energijo, predvsem pa ves študentski denar je namenil uresničitvi svojih političnih ciljev. Najprej je kupil Ruplovo Demokracijo in z njo zakrivil pravi mali Agrokomec. Prijateljstvo Drevenška z Ruplom je prineslo tudi izdatno »pomoč« novonastajajoči SDZ.

Kljub kritikam, da stranke niso prvi problem študentske organizacije, je odprl študentsko blagajno tudi Tomšičevi SDZS in pomagal Bavčarjevemu odboru organizirati zborovanja, na katerih je za zahvalo lahko bral svoje govore.

Višek »razvrata« pa so pomenila Drevenškova angažiranja za odcepitev Slovenije od Jugoslavije. V sklop teh aktivnosti, ki so stale mnogo več, kot »je bilo predvideno«, sodijo okrogle mize z naslovi: Slovenija v Svet Evrope (luksuzno natisnjeni plakati niso bili nikoli nalepljeni), Okrogla miza o konfederaciji (ogromni plakati niso bili nalepljeni, ker v mestu ni tako velikih panojev...) in Okrogla miza o odcepitvi, ki jo je organiziral ČKZ. Vse okrogle mize so bile v organizacijskem smislu popoln polom, stale pa so mnogo več »kot so sklenili«, da smejo stati.

Še vedno ostaja skrivnost, kdo je financial Fronto za samostojno Slovenijo in kdo je plačeval tiste, ki so zbirali podpise za odcepitev Slovenije.

V času pred volitvami je postal Drevenšek član, če ne že kar vodja Demosovega volilnega štaba. Priče vedo povedati, da je v fotokopirnici predsedstva UK ZSMS večkrat celo noč gorela luč in da Drevenška takrat praktično ni bilo na Kersnikovo. To je toliko bolj čudno, saj naj bi ravno takrat tekle zaključne akcije za ustanovitev Študentske zveze.

V zadnjem hipu pred iztekom mandata pa se je Drevenšek odločil narediti še kako dobro delo za svoje tlačane - študente. Najel je projek-

Gorazd Drevenšek

tante in jim dal narisati načrt za 14. študentski blok. Natisnil je plakate za Študentsko zvezo in z njimi snubil študente. Po odzivu sodeč prepozno. Poleg študentov so mu v zadnjem hipu obrnili hrbet tudi člani predsedstva. Mogoče jih je zapekla vest, ker se niso uprli? Kdo ve.

Resnici na ljubo je treba povedati, da so se nekateri člani predsedstva že v času Drevenškovega vzpona javno ogradili od njegovega početja. Nekateri med njimi so tudi bolj ali manj uspešno opravljali svoje delo. Odrto pa bo ostalo vprašanje, zakaj niso javno opozorili na zlorabe predsednika, kot tudi to, zakaj so za zapisnikarja izbrali nekoga, ki je duševni bolnik.

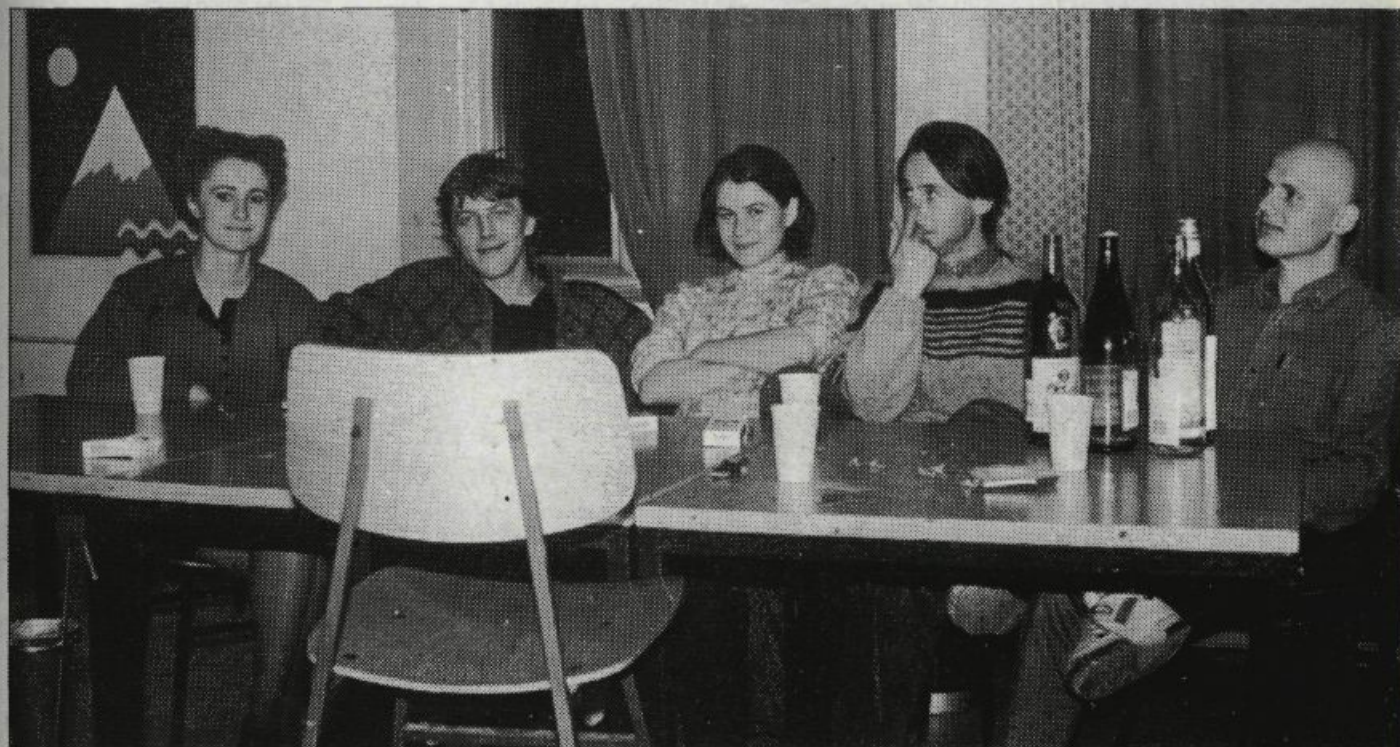
Kazimira Blažič

Zlobneži pravijo, da je Drevenšek žrtev svoje obsedenosti s črno magijo in astrologijo. Govori se, da ima izdelane natančne horoskope vseh članov predsedstva. Izbranci s Kersnikove 4 pa naj bi se po pričevanjih sodeč, zbirali v nočeh s polno luno v nekem privatnem stanovanju na Trnovem in tam klicali duhove. Drevenšek baje nastopa v vlogi »medija«, astrologi: Ina Križaj-Teta, Sandi Zadel in Andrej Detela pa mu asistirajo. Nastopali naj bi pod imenom OMEGA. Z njimi je v tesni zvezi, če seveda lahko verjamemo pričam, sam prorektor dr. Dragan Marušič. Cilj skupine je odcepitev Slovenije. V ta namen naj bi v prostor Ljubljanske banke na Titovi 11 tudi instalirali zbiralnik kozmične energije, po drugi verziji pa je tista naprava tam le umetniška stvaritev skupine študentov.

M.M.

Skulptura ali zbiralnik kozmične energije za odcepitev Slovenije?

SEDMINA (odstopli člani predsedstva in Tone Bricman)

foto: Tomi Drož

1 2. aprila je bil izvoljen Roman Jaklič - Jaka, kak teden dni po tem se je na FF začel bojkot. Končal se je 9. maja, na dan zmage, ko je bil končno sprejet sklep, da se SLO in DS ukine. Naslednji dan, v četrtek, 10. maja, je bilo ob 11. uri na FF javno zasedanje študentskega parlamenta, kjer so obelodanili naslednje stvari:

FILOFAX: SLO & DSZ NO MORE!!!

1. Bojkot Obrambe in zaščite je uspel. Ne bo je več. Vsa čast in hvala študentom prvega letnika, ki so vztrajali pri bojkotu. Ispitov ne bo treba nikomur več delati, bo pa verjetno obstajala možnost fakultativnega študija, oziroma v sklopu družboslovnih predmetov.

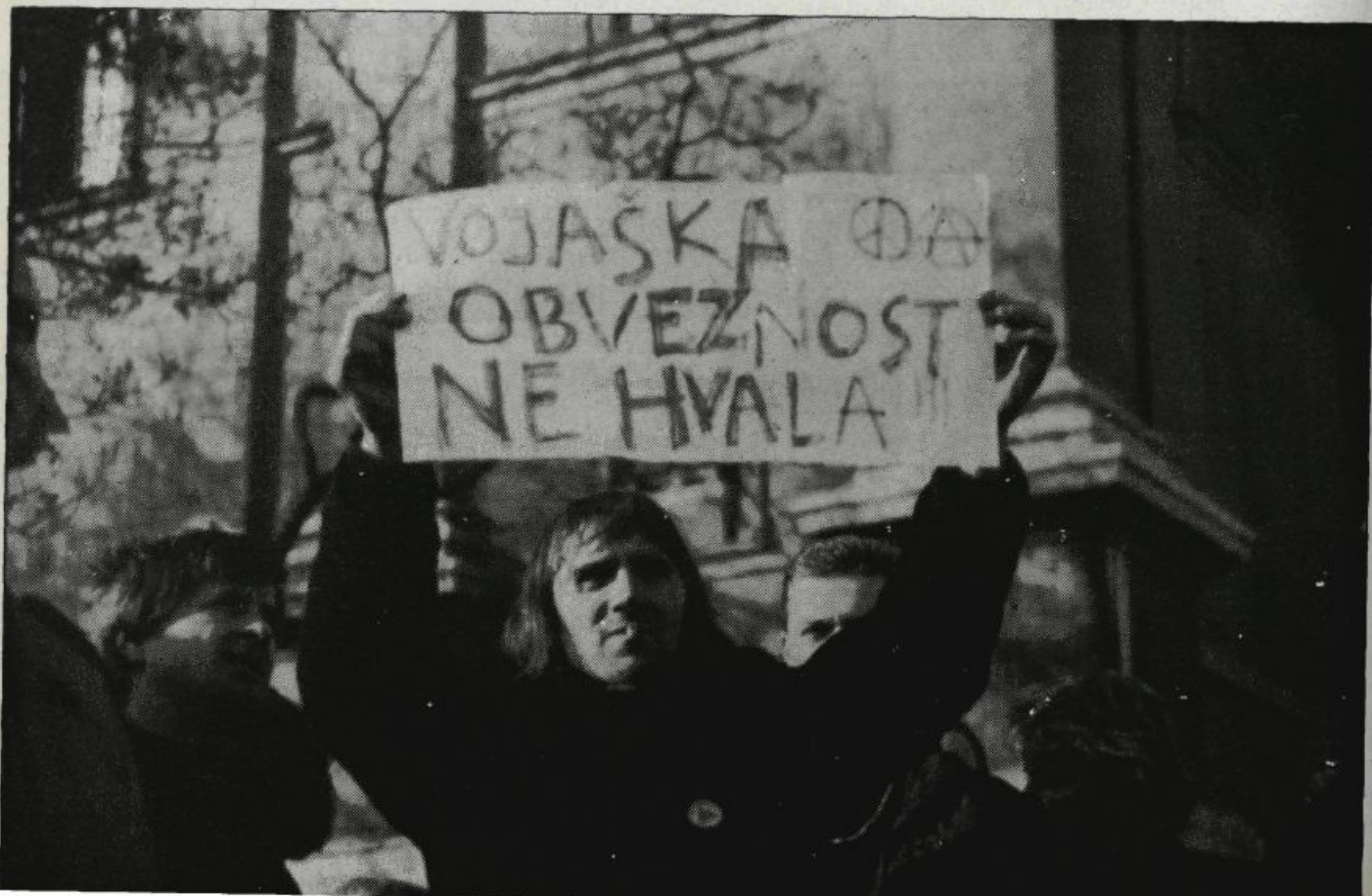
2. Skupni družboslovni predmeti. Kaj je z njimi. Do sedaj je bilo tako, da je študent moral poleg filozofije vzeti še enega od treh predmetov: politična ekonomija, politologija, sociologija. Zdaj tega ne bo več. **Študent se bo lahko odločil samo za enega od teh predmetov, izbira bo večja. Pri sklopu psiholoških in pedagoških predmetov bo zmanjšano število ur, od sedanjih 300 in nekaj, na 200 in manj.**

3. Pri Zakonu o Univerzi smo imeli študenti prej (kljub manjšini) možnost spodbiti predloge, ki nam niso ustrezali. Z novim Zakonom naj bi ostala samo še svetovalna funkcija. Ampak mi imamo še enega aduta, to je **Jaklič**, ki je prišel v parlament in bo poskušal vplivati na spremembe predloga Zakona študentom v prid. Poleg njega nam ostane še **nova Študentska zveza**, ki bo v kratkem ustanovljena.

4. **Mreža evropskih študentskih podjetniških svetovalnic - Junior Enterprise.** Prva taka organizacija je nastala leta 1967. To je nekakšen študentski servis, ki zagotavlja študentskim projektnim skupinam prostor in tehnično pomoč pri njihovih projektnih delih. Izvedba projekta se odvija neodvisno od Junior Enterprise. Pogodbeni partner je vedno projektna skupina, ki jo vodi študent z delovnimi izkušnjami. Kvaliteta izdelkov se zagotovi s stalnim sodelovanjem med podjetjem in projektno skupino. Dolgoročni cilj podjetja Junior Enterprise je postati člen med visoko šolo in zainteresiranimi podjetji.

Načelen dogovor o ustanovitvi take organizacije je tudi že pri nas, skupina že obstaja, je pa nepopolna in vabi vse zainteresirane, zaenkrat predvsem pravnike in ekonomiste, k sodelovanju. Pomembno je znanje tujih jezikov zaradi možnosti potovanja v tujino na ogled podobnih študentskih podjetij. Vsi, ki jih tako delo zanima, naj pridejo na Filozofsko fakulteto v prostor Študentske organizacije (soba 16) in se pogovorijo s kolegoma **Jernejem Videtičem** ali **Jelko Samec**. Lahko pa ju tudi pokličete na telefonih: FF: 332-611, int. 360; Jernej: 264-939; Jelka: 551-310.

Egist Zagoričnik

EVROPA ZDAJ ALI NIKOLI VEČ?

NAŠI V STRASBOURGU

Na prijazno povabilo združenja študentov prava in političnih ved univerze Robert Schuman sva se v prvih pomladanskih dneh mudila v Strassbourgu in tam kot opazovalca sodelovala na »Concours européen des droits de l'homme René Cassin«. Da se za naju zadeva ni končala, še preden se je sploh začela, gre zahvala omenjeni študentski organizaciji z imenom »Juris Ludi«, ki je plačala najine potne stroške. Pravna fakulteta je bila namreč pripravljena zgolj založiti denar za potovanje, ker se ji menda ne splača financirati študijskih potovanj svojim študentom zaradi njihove nekoristnosti!? Nekaterim očitno še vedno ni jasno, da dobiva ta univerza in fakultete denar za izobraževanje (kamor spadajo tudi študijska potovanja), ne pa za vzdrževanje povampirjene birokracije.

Najin položaj opazovalca je bil pogojen z dejstvom, da lahko na tekmovanju sodelujemo samo študenti držav podpisnic Evropske konvencije o človekovih pravicah. Tekmovanja se je tako udeležilo 19 ekip iz držav članic evropskega sveta, 5 ekip iz V Evrope pa je imelo status opazovalk.

Samo tekmovanje se odvija v obliki fiktivnega spora pred evropskim sodiščem za človekove pravice, pri čemer ekipo iz vsake univerze sestavljata dve skupini: ena, ki zastopa interese države, tožene zaradi kršitev človekovih pravic, in druga, ki zastopa interese tožnika - posameznika, čigar pravice so bile kršene. Žreb pa potem določi, katere ekipe tožnikov in zagovornikov se bodo pomerile med seboj. Na podlagi zapletenega sistema točkovanja sodniki izberejo najboljši dve skupini - skupino tožnikov in skupino zagovornikov - ki se pravdata v finalu. Tradicionalno dobri in zato po besedah študentov iz drugih držav v vselej neugodni Nemci so imeli tudi letos pripravljene najmočnejše ekipe, saj so bile vse tri njihove »posadke« med prvimi šestimi, zmagala pa je ekipa iz Berlina.

Tekmovanje je tako organizacijsko kot tudi vsebinsko na zavirljivo visoki ravni. Da ne gre za nekakšno amatersko igračkanje ampak za zelo resno zadevo, govori to, da kot sodniki nastopajo eminentni pravni strokovnjaki iz vse Evrope, ki se ukvarjajo z varstvom človekovih pravic, da so med pokrovitelji tekmovanja evropski svet, evropsko sodišče za človekove

pravice, mednarodni inštitut za človekove pravice, univerza Robert Schuman iz Strassbourga, če naštejemo samo najpomembnejše, da je najboljšim izmed tekmovalcev omogočeno strokovno izpopolnjevanje na francoskem kasacijskem sodišču in evropski komisiji za človekove pravice, ter da je tekmovanje medijsko odmevno.

Poleg tekmovanja kot osrednjega dogajanja tedna je vzporedno potekal program za nas iz V Evrope. Ko tudi našo ekipo štejeva kot V evropsko, tega ne počneva zato, ker bi nama bilo tako všeč, ampak zato, ker nam tak status v Evropi pripisujejo in tudi v Strassbourgu ni bilo drugače. V okviru tega programa smo imeli razgovore s profesorji strassbourške univerze, sodniki evropskega sodišča in drugimi pravnimi strokovnjaki, ki se ukvarjajo z varstvom človekovih pravic.

Jugoslovani za Evropo že dolgo nismo več preveč zanimivi, zato pa so bili letos medijska atrakcija študentje iz nedavno »osvobojenih« realsocialističnih držav, posebej Romuni - vsi po vrsti za najin okus preveč servilni. Najštevilčnejša (5 članov) je bila agresivna ekipa študentov iz Prage, ki je na vse mogoče načine poskušala dokazati svojo »evropskost«. Madžari so malce neresno poslali parček iz Budimpešte, ki je zmožgal samo nekaj francos-

kih in angleških besed, zato z njima ni bilo mogoče navezati kakšnih posebnih stikov. Toliko bolj prijetno je bilo poklepetati s tremi živahnimi študentkami francoščine iz V Nemčije, čeprav ne veva, po kakšni logiki so se znašle na tekmovanju pravnikov. Največja atrakcija - ekipa iz Bukarešte - ki so jo sestavljali profesor gospodarskega prava, priletna gospa in gospod ter mlajša ženska, je dajala vtis duhovne in fizične sestradanosti in bila zato tudi najbolj nagnjena k »prostituiranju« vseh vrst.

Ker je vselej nevhvaležno ocenjevati svoj nastop, iz razlogov popolnosti pa morava reči nekaj tudi o tem, bova zapisala samo to, da sva bila bolj ko se je srečanje bližalo koncu tako med francoskimi študenti, ki so sodelovali pri organizaciji tekmovanja, kot tudi med tekmovalci vedno bolj priljubljena, pri čemer lahko vsak bralec sam sklepa o razlogih. Tako sva navezala zares pristranske stike z ekipami iz Fribourga, Lyona, Bonna, Utrechta in Strassbourga.

Kar zadeva naše bodoče sodelovanje na tem tekmovanju, naša udeležba gotovo ne bo mogla in tudi ne bi smela ostati pri položaju opazovalca. Glede na to, da je tekmovanje zelo cenjeno in deležno obilne publicitete, pomeni dobra uvrstitev izredno reklamo za državo in univerzo, iz katere prihajajo študenti.

Naše možnosti za dobro uvrstitev so po najinem soglasnem mnenju precejšnje, saj v znanju prava in razvitosti pravne logike pravnih ne zaostajamo za najboljšimi ekipami. Jezik je problem v toliko, kolikor je potrebno zares dobro obvladovanje francoske pravne terminologije, kar pa se da nadoknaditi z nekaj-mesečnim intenzivnim tečajem na eni izmed francoskih pravnih fakultet. V tem smislu tudi apelirava na pristojne organe republike Slovenije in univerzitetne organe, da tako usposabljanje finančno podprejo.

Če zares hočemo v Evropo, se moramo tam najprej izkazati, ne pa v zapečku tarnati, kako nas tam nočejo. V nasprotnem primeru bo Evropa za nas še vedno ostala samo pobožna želja.

EKSKURZIJO ŽENEVSKEGA KLUBA PRAVNE FAKULTETE V LJUBLJANI SO OMOGOČILI (FINANČNO PODPRILI):

- GLOBTRADE GmbH WIEN,
- PRIMEX NOVA GORICA,
- SCT,
- MLADINSKA KNJIGA,
- GOSPODARSKA ZBORNICA SLOVENIJE,
- ZVEZA DRUŠTEV PRAVNIKOV,
- MERCATOR - MEDNARODNA TRGOVINA,
- JUGOCRYL,
- EMONA COMMERCE,
- IPLAS,
- JUB,
- ELEKTROTEHNA,
- KONUS,
- LESNA GALANTERIJA VRAČIČ,
- KOVINSKA INDUSTRIJA VRANSKO,
- PIVOVARNA LAŠKO!

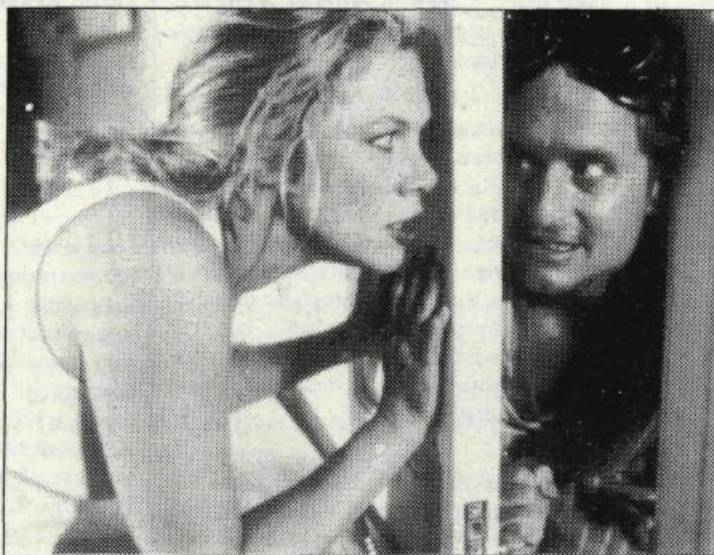

Velikopotezni projekt Dannyja DeVita **Vojna zakoncev Rose** naj bi bil menda črna komedija. Črna morda še, komedija pa res bolj težko. Tematika, ki jo obravnava, je sicer vredna humoristične obdelave, a je način, kako je to izpeljano v tem filmu, daleč od tega. Režiser, ki nas je tako lepo presenetil s filmom **Vrzi mamo z vlaka** (Throw Momma From the Train, 1987), humornim izdelkom, ki ga odlikuje neverjetno sveža režija, je tokrat v dobršni meri razočaral. Ali še bolje - ni upravičil naših pričakovanj, ki so bila po prejšnjem filmu očitno prevelika.

Film, ki je sicer korektno narejen v vseh ozirih in mu na zunaj skoraj ni mogoče ničesar očitati, ne prepriča in ne navduši. Razlogi? Če naj bomo že na strani scenarista, ki pravi, da gre za splet resničnih zgodb in da so postopki »ločitev po ameriško« velikokrat prava vojna, potem bi vsekakor pričakovali veliko resnejši in grozljivejši film, pravo psihološko dramo, ne pa pop izdelek za množice. Če pa je bilo izhodišče čim bolj zabavati ob morebitnem moralnem poduku, potem film še bolj useka mimo, saj se poslužuje tako »visokih štosov« (»gremo poscat ribo«) kot »umetnine« tipa Pri pujsu (Porky's) in podobne pomije. Podelitev vlog prav tem igralcem je seveda zgodba zase. Prijatelji so se odločili nadaljevati začetno sodelovanje iz **Lova za zelenim diamantom** (Romancing the Stone, 1984) in **Dragulja z Nila** (The Jewel of the Nile, 1985) in očitno so se lepo zabavali. Nam torej preostane le, da se zabavamo ob njihovi zabavi - če se lahko. In se sprijaznimo s tem, da bo **Michael Douglas** celo življenje igral isti lik »jeznega mladeniča« in **Kathleen Turner** še na stara leta usodno žensko z uničujočim sex appealom. Še vedno upamo, da njuna izrazna moč presega ta dva dokaj stereotipna lika, a če bosta še naprej igrala »iste« vloge, bo upanja kmalu konec.

Tudi sam DeVito se je dobesedno vrinil v film. Njegova vloga advokata - razlagalca namreč podira film - briše vsako napetost. Ko nam razloži skoraj ves potek zgodbe, to isto tudi vidimo »odigrano«. Tukaj je napaka, vzorček pa je lahko režiserjevo megalomanstvo v stilu »Da se jaz nekaj pokažem!« Pa tudi njegova igralska moč je očitno v interpretiranju majhnih, debelih, zmedenih in sploh »odtrganih« likov (od Martinija v Letu nad kukavičjim gnezdom do vloge v že omenjenem **Vrzi mamo z vlaka**), in ne v razlagateljih filmske zgodbe. Če dodamo še to, da sicer dobro zrežiran film nima veliko dramatičnih obratov in da je od množice režijskih domislic iz prejšnjega filma ostala le uvodna (špica filma, ko bela tkanina, na kateri beremo

NEKAJ VMESNEGA

Pred vrati je bil... Michael Douglas

Vojna zakoncev Rose (The War of the Roses)
ZDA, 1989

Režija: **Danny DeVito**.

Scenarij: **Michael Leeson** (po romanu **Warrena Adlerja**). Fotografija: **Stephen H. Burum**. Glasba: **David Newman**. Glavne vloge: **Michael Douglas, Kathleen Turner, Danny DeVito, Marianne Sägerbrecht, Sean Astin, Heather Fairfield, Peter Donat**.

Harlemske noči (Harlem Nights)
ZDA, 1989

Scenarij in režija: **Eddie Murphy**.

Fotografija: **Woody Omens**. Glasba: **Herbie Hancock**. Glav. vl.: **Eddie Murphy, Richard Pryor, Redd Foxx, Michael Lerner, Danny Aiello, Della Reese, Stan Shaw, Jasmine Guy, Belinda Tolbert...**

napise in vidimo rdečo vrtnico, postane robček v rokah Dannyja DeVita), potem smo počasi zaokrožili zgodbo o zakoncih Rose. Najkrajša ocena bi torej lahko bila - soliden film, ki pa bi lahko bil veliko, veliko boljši. Podobnega mnenja so očitno tudi gledalci pri nas, saj kljub zvezdam Hollywooda ni opaziti »vojne za vstopnice« za film. Da pa so Američani čisto drug svet, je jasno. V ZDA je film v dobrih treh mesecih navrgel več kot 83 milijonov dolarjev.

Druga, še večja zvezda filmskega neba, **Eddie Murphy**, se je pravzaprav lotil podobnega megalomanskega projekta. Postal je scenarist, režiser, glavni igralec in izvršni producent filma **Harlemske noči**. Izdelek je pustil gledalce dokaj hladne, tako v ZDA kot očitno tudi pri nas. Zakaj tako, ni preveč težko uganiti. Od Murphyja so ljudje navajeni predvsem bravuroznih komedijantskih točk in jih mima, dokaj sentimentalna kriminalka o Harlemu v letih prohibicije, predvsem pa film, ki je daleč od »komedije«, ne pritegne. Zgodbo o tistih časih Harlema si je Murphy vedno želel posneti. Uresničil jo je skozi pripoved o nočnem klubu Sugar Ray, njegovih lastnikih (Sugar Ray-Pryor, posvojeni sin Quick-Murphy), pa o vojni z drugimi lastniki nočnih klubov (tokrat je nasprotnik Bugsy Calhoun, znan gangster) in korumpiranih policajih. Tu so seveda še lepe ženske in predvsem glasba samih velikanih bluesa in jazz - Ellingtona, Armstronga, Basieja... Tako je nastal film, ki je nekaj vmes med **Cottom Clubom** Francisa Forda Coppole in **Želom** (The Sting) Georga Roya Hilla. Slika sveta kriminala in potegavščin leta 1938. Čeprav lahko znova trdimo, da to v ničemer ni izjemen film, pa je zelo simpatičen v svoji lahkosti, neobveznosti in nepretencioznosti. In to so tokrat odlike, ki so odločilne za gledljivost filma. Da ne bi ostalo le pri vzdusju lahkosti, je Murphy vpeljal v film nekaj gagov, ki vlečejo film in poudarjajo ritem. Tako je dobil priložnost za malo eksibicijo tudi **Arsenio Hall** (Murphyjev partner v filmu **Princ osvaja Ameriko**) in jo je kot »užaloščeni brat« odlično izkoristil.

Murphyjeva prednost tokrat je bila tudi v tem, da od njega kot režiserja nismo kaj veliko pričakovali - za razliko od DeVita. Tako ni mogel razočarati in tudi ni, čeprav tudi ni navdušil. Že pri morebitnem naslednjem režijskem poskusu ga bomo ocenjevali skozi drugačna očala. Tokrat pa zaradi večje gledljivosti in predvsem daleč boljših igralcev v konkurenci dveh »komedij«, ki to nista, dajemo majhno prednost njemu.

NAŠ PRE-KRATKI FILM

V četrtek, 26. aprila 1990 je bil v Cankarjevem domu prikazan krajši izbor iz letošnjega jugoslovskega festivala kratkega in dokumentarnega filma v Beogradu. Namen je bil spet lep. Iz letošnjega 37. festivala in njegovih sto in nekaj del so organizatorji izbrali enajst miniatur. A se je že začelo narobe. Treh filmov nismo videli, ker so jih (po uradni razlagi) producenti umaknili s sporeda.

Tako nismo videli napovedanih Zadnja postaja Kijev do (Ze pe Kijev do) Nikole Babića (producent Urania film, Zagreb), Faraon Stipe iz Vidoša Ratka Orozovića (producent Sutjeska film, Sarajevo) in Pot (Put) Stevana Živkova (producent Pan film, Pančevo). Prva dva sta dokumentarna, tretji pa animirani - dvanajst let prepovedani (»izginuli«) film o razpotjih, ki nas peljejo v svetlejšo in vedrejšo prihodnost. S takšno kratko, nerazumljivo potezo je bil tako program skrčen za tretjino.

Ostalo je osem filmčkov, štirje animirani, dva eksperimentalna in po en dokumentarni ter igrani. S kratkim igranim filmom se je predstavil Bogdan Žižić (režiser celovečerceriv Hiša, Daj, kar daš, Ne nagibaj se ven, Zgodnji sneg v Münchnu...). Njegov **Play Photo** je nekakšna duhovita znanstveno-fantastična zgodba o človeku, ki po naključju odkrije, da njegov fotoaparati »zbriše« predmet, ki je fotografiran. Fotograf nato z veliko vnemo poslika (torej »zradira«) vse v svojem stanovanju. Ko ostane sam med štirimi zidovi, slika še sebe. Na tleh ostane le fotoaparati in kriminalisti bodo imeli veliko dela z rekonstrukcijo zločina. Gre za simpatičen film z zelo dobrim trikom, zelo natančno izpeljanim in predvsem duhovitim v svoji ideji.

Edini prikazani dokumentarec je postal **Mejne podobe lakote** (Rubne slike gladi) Nenada Puhovskega, ki je pravkar režiral večer Evrovizijske popevke. Prikazuje res bedno podobo ljudi z roba Zagreba, nekje v lanski pomladi. Zaradi stopnje inflacije in vrednosti dinarja v času snemanja filma, je čas dogajanja posebej poudarjen na začetku filma. Morda je bilo takrat res najhuje, a slike, ki jih vidimo v filmu, dajo vedeti, da veliko bolje danes ne more videti. Potem, ko je režiser pokazal brezposelne in upokojene, kako stikajo za odpadki po tržnici in kako se prehranjujejo pri frančiškanih, je dal besedo tudi drugi strani. Govorili so socialni delavci, inšpektorji in neki mestni veljaki - funkcionarji. Rezultat je dober prikaz dvoičnosti in tragikomičnosti situacije, čeprav je vtis, da bi bil brez »igranih« posnetkov govorov, med drugim tudi otvoritve »obrata družbene prehrane« za socialno ogrožene, to film z večjo umetniško močjo in vrednostjo.

Po poročilih iz Beograda našega eksperimentalnega filma zaradi številčne ne-zastopanosti skoraj ni več. Oba omembna vredna filma sta bila prikazana v Ljubljani. Prvi je bil **WAL/L/ ZEN** Ladislava Galete, ki je kombiniral slike, zvok in ritem dveh preigravanj klavirja in orgel znanih glasbenih tem. Spomnil nas je na podobne poskuse

Naš edini oskar - Surogat Dušana Vukotića

nekaterih avtorjev na videobienalu lansko leto. Drugi je **Iskanja** (U potrazi) Marka Karadžića, neverjetno lep, poetski, odlično posnet in skonstruiran film o življenju, ljudeh, času in lepoti.

Ostal je še animirani film, po zaslugi *Zagreb filma* iz šestdesetih let dolgo naš paradni konj po svetu. Govorimo seveda o kvaliteti, ki je bila doma slejkoprej prezrta, a so jo, hvala bogu, včasih opazili vsaj tujci. Še vedno premoremo duhovitih, igrivih miniatur, a smo po splošnem mnenju že daleč od »zlatih časov«. Da smo še duhoviti, sta pokazala *Duško Ševo* s svojim filmčkom (1 minuta!) *Ševa* (pri nas so ga prevedli s Kavsi ali škrjanček, a naslov skoraj ni prevedljiv), zafrkancijo na balkanski pogled na seks, sicer pa predvsem poigravanje z lastnim imenom - njegova grafična variacija bi bila primerna kot špica za razne festivale, pregled animiranega filma - in *Branko Ranitović* s **Preobrazbami** (Metamorphosis). V kratki zgodbi rdeči »človečki« preganjajo belega. Lovijo ga, da bi ga prebarvali v rdeče, da bi bil tak kot oni. Na lovu gredo čez reko, kjer voda odplakne njihovo rdečo barvo. Zdaj so beli in družno si podajo roke s prejšnjim preganjancem. A nasproti že prihaja nič hudega sluteči rdeči človeček. Beli pograbi čopiče in zdaj lovijo rdečega, da bi ga prebarvali v belo. Univerzalen jezik z jasnim sporočilom, humor, ironija in velika resnica - vse v mali, niti štiriminutni risanki. Znani avtor animiranega filma in karikaturist (Danas jesmo, sutra nismo) *Joško Marušić* je predstavil film **Obrnil bom veter** (Okrenut ću vjetar), niz podob Dalmacije, avtorjeve »domovine«, pravih simbolov pokrajine. Kamen, zemlja, morje, veter - vreme, ki odloča o preživetju. Odlična, lep, poetičen film, podkrepjen s pesmijo. Kot je že Marušićeva navada, jo poje klapa - tokrat Dalmacijacement. Drugi je znani avtor, *Krešimir Zimonjić*, je ustvaril **Krog** (Krug), še eno variacijo na njegov znan motiv spreminjanja oblik, prehajanja iz ene v drugo. Tokrat se zdi, da je zaradi teme (kroga kot začetka vsega) še najbližje celovitosti, smislu tega kroženja. Predvsem pa si bomo zapomnili njegovo izredno risarsko tehniko, bralcem naših strip izdaj, recimo Stripoteke in podobnih, že zelo znano.

In to je bilo vse. Manj kot uro in pol programa. Če je bilo to najboljše od najboljšega iz letošnjega festivala, je najbrž res, da kvaliteta del pada, a je to še vedno dovolj dobro, da si zaluzi večje pozornosti občinstva. Tistih trideset gledalcev, ki si je prireditev ogledalo, je bilo videti zadovoljnih.

**SPORED
LJUBLJANSKE
KINOTEKE**

Torek, 15.05.90

MAYERLING, Francija-Vel. Britanija, 1968. Scenarij (po romanu Claudi Aneta) in režija: Terence Young. Glav. vl.: Omar Sharif, Catherine Deneuve, James Mason, Ava Gardner, James Robertson Justice, Genevieve Page, Ivan Desny (v barvah).

Sreda, 16.05.90

PLAVOLASKINE LJUBEZNI (LASKY JEDNE PLAVOVLAS-KY), ČSSR, 1965. Scenarij: M. Forman, Jaroslav Papoušek, Ivan Passer. Režija: Miloš Forman. Glav. vl.: Hana Brejchova, Vladimír Pucholt, Josef Sebanek, Vladimír Menšík, Antonín Blažejovsky.

ČRNA MAČKA (THE BLACK CAT), ZDA, 1934. Režija: Edgar G. Ulmer. Glav. vl.: Boris Karloff, Bela Lugosi, David Manners, Jacqueline Wells, Egon Brecher.

Četrtek, 17.05.90

DIVJA DVAJSETA (THE ROARING TWENTIES), ZDA, 1939. Režija: Raoul Walsh, Anatole Litvak. Glav. vl.: James Cagney, Humphrey Bogart, Priscilla Lane, Jeffrey Lynn, Gladys George, Paul Kelly.

Petek, 18.05.90

KES, Vel. Britanija, 1969. Režija: Ken Loach. Fotografija: Chris Menges. Glav. vl.: David Bradley, Lynne Perrie, Colin Welland, Freddie Fletcher, Brian Glover (v barvah).

Sobota, 19.05.90

SMRT V OČEH (PEEPING TOM), Vel. Britanija, 1959. Režija: Michael Powell. Glav. vl.: Carl Boehm, Moira Shearer, Anna Massey, Maxine Audley, Esmond Knight (v barvah).

Nedelja, 20.05.90

MOŽ ZA VSE ČASE (A MAN FOR ALL SEASONS), Vel. Britanija, 1966. Režija: Fred Zinnemann. Glav. vl.: Paul Scofield, Wendy Hiller, Susannah York, Robert Shaw, John Hurt, Orson Welles, Nigel Davenport, Leo McKern... (v barvah).

Ponedeljek, 21.05.90

PODNAJEMNIK (LE LOCATAIRE/THE TENANT), Francija, 1976. Scenarij (z Gerardom Brachom) in režija: Roman Polanski. Glav. vl.: Roman Polanski, Melvyn Douglas, Isabelle Adjani, Shelley Winters, Jo Van Fleet, Lila Kedrova (v barvah).

Torek, 22.05.90

DEŽEVJE PRIHAJA (THE

**BISERI ZA OGRILICO -
NEKOČ JE BIL MILOŠ**

Sreda, 16.5.1990

PLAVOLASKINE LJUBEZNI (Lasky jedne plavovlasky, 1965)

Sreda, 23.5.1990

ČRNI PETER (Černý Petr, 1964)

Ponedeljek, 28.5.1990

SLAČENJE (Taking Off, 1971)

(glej spored)

Uspešen in z oskarji obsipani ameriški režiser **Milos Forman** (letnik 1932) je začel kariero doma, na Češkem. Po zelo uspešnem »domačem« obdobju je leta 1969 emigriral v ZDA, se tam znova uveljavil s popolnoma drugačnimi filmi in sedaj s svojim zadnjim filmom **Valmont** (že tretja verzija Nevamnih razmerij) prišel do obdobja, ki se mu reče stagnacija. Zdaj je torej spet ugoden čas za odkrivanje njegovih zgodnjih del in prodora v svet. To še posebej velja za vse, ki jim je Čehovo češko obdobje popolnoma neznan.

Po odličnem **Konkursu** (40 minutnem filmčku) je Forman posnem **Črnega Petra** in film je proslavil njega in češki »novi val« po svetu. Gre za skromno delo, zgodbo o mladeniču, ki ima polno problemov s sabo in ljudmi okrog sebe. Nič mu ne uspeva - slabo opravlja svoje delo čuva v samopostrežni trgovini, dvorjenje dekletu mu ne gre od rok, pa še generacijski konflikti s starši ga spremljajo ves čas.

Naslednji film **Plavolaskine ljubezni** je Formanovo slavo le še utrdil. S podobno zgodbo (zopet brez pravega zapleta) o mladih, njihovih ljubezenskih težavah in predvsem generacijskih konfliktih je osvojil žirije po svetu. Na filmskem festivalu v Benetkah je dobil posebno nagrado žirije, film pa je bil tudi nominiran za oskarja v kategoriji »najboljši tujejezični film«. Nominacijo za oskarja je Forman ponovil še s svojim zadnjim češkim filmom **Gospodična, gori** (Hori, ma panenka, 1967), po mnenju mnogih najboljšem »domačem« delu. Upoštevajmo še dva oskarja za češke filma Trgovina na glavni ulici in Strogo nadzorovani vlaki in češki »boom« šestdesetih let je vsaj malo jasnejši.

Potem je prišla »prisilna prostovoljna« emigracija in novi film. **Slačenje** je nekakšen rezime Formanovega češkega obdobja. V njem je nekaj iz vsakega njegovega prejšnjega filma. Zgodba prikazuje starše, obremenjene z malomeščansko predmetno moralo, ki se med iskanjem pobegle hčerke med hipiji in drugimi bolj ali manj značilnimi predstavniki tistega časa postopoma osvobajajo lastnih zavor. Neverjetno zabaven, smešen in kritičen je Forman znova zadel v polno in na festivalu v Cannesu prejel posebno nagrado žirije (skupaj s filmom Daltona Trumba Johnny Got His Gun). Od tu naprej je zgodba znana že skoraj vsem. Let nad kukavičjim gnezdom, Lasje, Ragtime, Amadeus in Valmont. Zelo dobro, a to ni več Miloš.

M.K.

Miloš (sede-drugi z desne) režira Slačenje

RAINS CAME, ZDA, 1939. režija: Clarence Brown. Glav. vl.: Myrna Loy, George Brent, Tyrone Power, Brenda Joyce...

Sreda, 23.05.90

ČRNI PETER (ČERNÝ PETER), ČSSR, 1964. Scenarij (z Jaroslavom Papoušekom) in režija: Miloš Forman. Glav. vl.: Ladislav Jakim, Pavla Martinkova, Pavel Sedlaček, Jan Ostrčil, Božena Matušková, Vladimír Pucholt.

LJUBEZENSKA PARADA (THE LOVE PARADE), ZDA, 1929. režija: Ernst Lubitsch. Glav. vl.: Maurice Chevalier, Jeanette MacDonald, Lupino Lane, Lillian Roth, Edgar Norton.

Četrtek, 24.05.90

LJUDJE IN VOLKOVI (UOMINI E LUPI), Italija, 1956. Scenarij: G. De Santis, Tonino Guerra, Elio Petri. Režija: Giuseppe De Santis. Glav. vl.: Silvana Mangano, Yves Montand, Pedro Armendariz, Irene Cefaro (v barvah).

Petek, 25.05.90

VROČA SEDLA (BLAZING SADDLES), ZDA, 1974. Režija: Mel Brooks. Glav. vl.: Cleavon Little, Gene Wilder, Slim Pickens, Harvey Korman, Madeleine Kahn, Mel Brooks (v barvah).

Sobota, 26.05.90

IZGANJALEC HUDIČA (THE EXORCIST), ZDA, 1973. Režija: William Friedkin. Glav. vl.: Ellen Burstyn, Linda Blair, Max von Sydow, Lee J. Cobb, Kitty Winn, Jason Miller (v barvah).

Nedelja, 27.05.90

BAGDADSKI TATIČ (THE THIEF OF BAGDAD), Vel. Britanija, 1940. Režija: Michael Powell, Ludwig Berger. Glasba: Miklos Rozsa. Glav. vl.: Conrad Veidt, Sabu, John Justin, June Duprez, Morton Selten, Miles Malleson (v barvah).

Ponedeljek, 28.05.90

SLAČENJE (TAKING OFF), ZDA, 1971. Scenarij: M. Forman, John Guare, Jean-Claude Carrière, John Klein. Fotografija: Miroslav Ondříček. Glasba: popularne pesmi in Antonín Dvorak. Glav. vl.: Lynn Carlin, Buck Henry, Linnea Heacock, Georgia Engel, Tony Harvey, Audra Lindley (v barvah).

Prosimo občinstvo, da ne zamuja predstav. Kinoteka si pridržuje pravico do spremembe programa.

Ki No Vice

● Kot ste že lahko opazili, napovedana prireditev *Finski filmi osemdesetih let*, ki jo družno pripravljata Cankarjev dom in filmska redakcija ŠKUC, ne poteka. Pet novejših finskih filmov bi se namreč moralo odvrteti od 7. do 17. maja. Organizatorji so nas obvestili, da je prišlo do manjših nepredvidenih težav carinsko-transportne narave, zato je prireditev **PRELOŽENA** za dober mesec dni. Tako bo po novem (upajmo, da tokrat res) potekala od **11. do 16. junija**. Vse ostale že objavljene informacije v zvezi s tem ostanejo nespremenjene, o morebitnih spremembah pa bomo še poročali.

● *Slobodan Šijan*, režiser uspešnih in priljubljenih filmov **Kdo neki tam poje** (Ko to tamo peva), **Maratonci tečejo častni krog** (Maratonci trče častni krog), **Kako so me idioti sistematično uničili** (Kako sam sistematski uništen od idiota), **Davitelj proti davitelju** (Davitelj protiv davitelja) in **Skrivnost samostanskega žganja** (Tajna manastirske rakije) je novi direktor Jugoslovanske kinoteke v Beogradu. Tako bo kot četrti (nasledil je Karanovića, Pogačića in Bogdanovića) vodil to našo ustanovo. Želimo mu veliko sreče in uspeha pri delu.

● Na spored Ljubljanskih kinematografov v kratkem prispejo naslednji filmi: **Legenda** (Legend, 1985) *Ridleya Scotta* (od Dvobojevalcev do Črnega dežja) s Tomom Cruiseom v glavni vlogi (film je res malce pozno odkupljen, a toliko bolj od srca, sploh ker gre za Toma); **Glej no, kdo se oglašča** (Look Who's Talking) režiserke *Amy Heckerling* (pri nas smo jo spoznali s filmom *Nora zabava v Evropi*) z Johnom

Travolto in Georgeom Segalom, zdaj že kar legendarni **Dobro jutro, Vietnam** (Good Morning Vietnam) *Barryja Levinsona* (Rain Man) z Robinom Williamsom (Društvo mrtvih pesnikov) in Forestom Whitakerjem (Bird, Barva denarja, Platoon), **Žrtve vojne**, ki smo jih že napovedali, nov thriller *Petra Hyamsa* (Presidio, 2010) z naslovom **Možje pravice** (The Star Chamber) z Michaelom Douglasom, Halom Halbrookom in Japhetom Kottom, pa še **Stari Gringo** (Old Gringo), **Vse za pravice** (True Believer), **Kung Fu paglavci II** (Kung Fu Kids II)... skratka, skoraj za vsakega nekaj. Nekje v daljavi že čaka tudi film *Luca Bessona* (Podzemlje) **Velika modrina** (Le Grand bleu).

● Kmalu bo znova odprt tudi *Poletni kino* Ljubljanskih kinematografov. Še največ besede bo pri tem imelo vreme. Lani gledalcem in prirediteljem deževje ni šlo preveč na roke. Za program, to je »poletne filme«, pa se ni bati, saj je takih vse več.

● *Prevajalci udarijo znova* - Kot kaže, bomo lahko uvedli kar redno rubriko o »velikih skrivnostih malih mojstrov prevajanja« iz angleščine v slovenščino. Filmi se vrstijo, prevajalske »domislice« pa tudi. Z neznanim prevajalcem filma **Kri ni voda** (True Blood) gledalci nismo imeli sreče, on pa z angleščino tudi ne. Preglavice mu delajo besede (»garbage« je prevedel v »gnoj« namesto v »smeti«), preprosti stavki (»I missed you«, kar je v filmu

pomenilo »Pogrešal sem te«, je spremenil v »Zgrešil si me«), fraze (»Look out!« seveda pomeni »Pazi!« in ne »Poglej!«, kar je bilo iz filma več kot očitno) in tudi slovnični časi (»Where are you going?« je menda še vedno »Kam greš?« in ne »Kam si šel?«, kot je to poslovenil vrli prevajalec). In naštetu sploh ni vse, kar lahko doživite ob teh in podobnih izdelkih. Zato tudi na hitro sporočamo prevajalcem filma *Smrtonosno orožje II* (neki »bučkuriš and Co.«): Get the ... (tu naj vstavijo največkrat uporabljano besedo v svojem »prevodu«) out of here! in čakamo na nove prispevke k slovenski blaznosti.

● **NAPREJ V PRETEKLOST** - (Tujejezični oskarji - četrtič): **1972 Diskretni šarm buržoazije** (Le Charme discret de la bourgeoisie), Francija, *Luis Buñuel*; **1973 Ameriška noč** (La Nuit américaine), Francija-Italija, *François Truffaut*; **1974 Amarcord**, Italija-Francija, *Federico Fellini*, **1975 Dersu Uzala**, SZ-Japonska, *Akira Kurosawa*; **1976 Črno in belo v barvah** (Noirs et blancs en couleurs), Francija-Švica-Slonokoščena obala, *Jean-Jacques Annaud*; **1977 Vse življenje je pred teboj** (La Vie devant soi), Francija, *Moshe Mizrahi*; **1978 Pripravite robčke** (Preparez vos mouchoirs), Francija-Belgija, *Bertrand Blier*; **1979 Pločevinasti boben** (Die Blechtrommel), ZR Nemčija, *Volker Schlöndorff*; **1980 Moskva ne verjame solzam** (Moskva slezam ne verit), SZ, *Vladimir Menšov*. (Nadaljevanje prihodnjič.)

M.K.

VIDEOTEKA

★ ★ ★ ● ● ●
 GALENIJA ŠKUC   Štani trg 21   Ljubljana
 pon - pet 16 - 21   tel. 216 540

YOUNG GUNS

Režija: Christopher Cain.

Gl. vl.: Emilio Estevez, Kiefer Sutherland, Lou Diamond Phillips, Casey Siemaszko, Dermot Mulroney, Charlie Sheen, Terry O'Quinn, Brian Keith, Terence Stamp, Jack Palance...

Western. Še ena inačica legende o Williamu Bonneyu - Billy the Kidu. Tokrat Billy zna brati, strelja z desno roko in se reži kot idiot. V filmu ne umre, zvemo pa za njegovo usodo od pripovedovalca.

Streljanja je sicer v tem filmu dovolj, a ga to ne reši. Gre prav za žalostno povprečen izdelek, za katerega ni jasno, kaj je hotel povedati. Ker so ga »raztrgali« kar sami Američani, si lahko mislite, da ne gre za noben biser. Western kot žanr se s temi »mladeniči« gotovo ni vrnil, pa tudi promocija novih zvezd ni bogve kako uspela. Očetje so še vedno boljši.

THE KENTUCKIAN

Režija: Burt Lancaster.

Gl. vl.: Burt Lancaster, Dianne Foster, Diana Lynn, John McIntire, Walter Matthau.

Miroljuben mož potuje s svojim sinom iz Kentuckyja v Teksas, ki je za njiju obljubljena dežela. Na poti se ustavlja pri sorodnikih, starejši Kentuckijec očara dve ženski in premaga par nepridipravov, dilemo - za katero žensko se odločiti - pa reši sin, ki očeta »nažene« naprej na pot.

Pustolovski film o mimi strani nekdanjega Zahoda je predvsem melodrama. Vse v njem je tako pravljico in klišejsko, kot se za leto 1955 spodobi. Matthau kot negativec je prijetno presenečenje, Lancaster pa tudi poje in to dobro. Družinski, mladinski, nedeljski, povprečen film.

SID AND NANCY

Režija: Alex Cox.

Gl. vl.: Gary Oldman, Chloe Webb, Drew Scofield, David Hyman, Debbie Bishop.

Poskus prikaza sodobne ljubezenske zgodbe, resnične romance med slovitim basistom punk ansambla Sex Pistols Sidom Viciousom in njegovo izbranko - američanko Nancy. Življenje na robu preživetja, med alkoholom in mamili se konča z njeno smrtjo, kot pa vemo (in nam napis na koncu spet pove), je zaradi prevelike doze heroína šel za njo tudi Sid.

Film je prijetna sprememba po vseh vesoljčkih, grozljivkah in »črnc + belec« kriminalkah. Glavna igralka sta solidno opravila svoje delo, saj sta kar prepričljiva, režija je korektna, glasba (Joe Strummer and Comp.) pa primerna. Zelo soliden film.

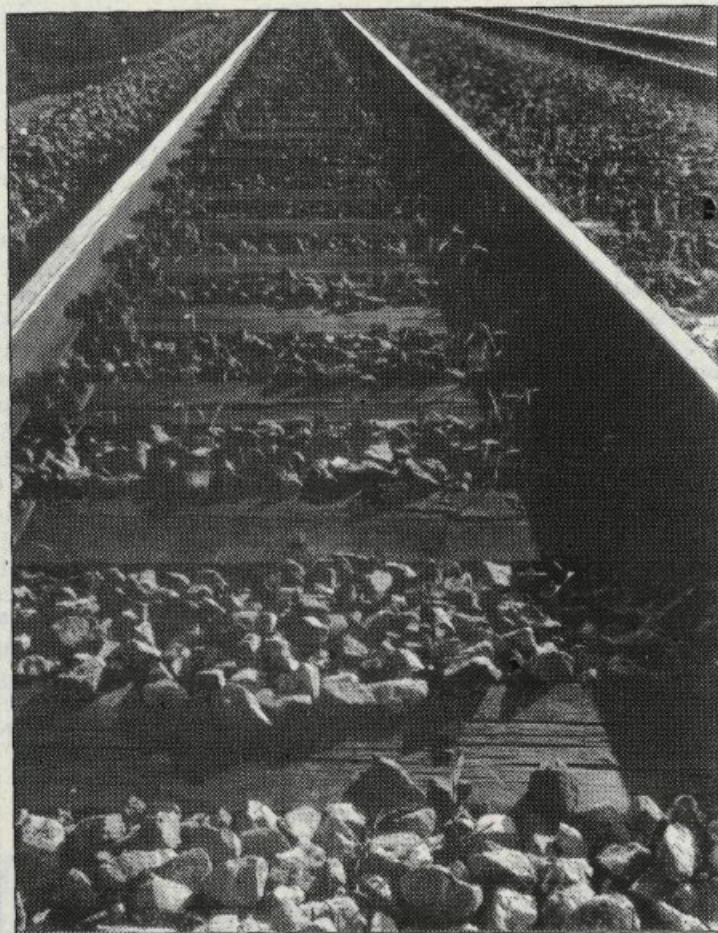
M.K.

TRAGEDIJA KOT VSAKA DRUGA

Identifikacija antičnega človeka z antičnimi oziroma starogrškimi Bogovi pravzaprav ni stvar Homerja (še manj Odiseja). Bogovi, ki se med drugim nahajajo tudi v Homerjevi pesnitvi, so dominantni. Še več, vsako dejanje je stvar njih samih in šele potem človeka. Bogovi so tisti, ki odrejajo svetovni red in v njem človeka, ki ni nič drugega kot neko nemočno bitje, nad katerim imajo bogovi vsemogočno oblast. Z drugimi besedami, človek v zgodnji antiki je sestavni del mitosa, katerega »ustvarjalci« so bogovi.

Tauferjeva dramska igra, po kateri je Vito Taufer režiral predstavo ODISEJ IN SIN ALI SVET IN DOM, je prav to. Je obujanje mitske zgodbe; vendar ne mita kot takega oziroma mita kot izvora zgodbe, temveč mita kot tistega, ki omogoča vedno nove izrazne možnosti in modifikacije. Mit o Odiseju je znova živ in se ponovno preizkuša kot nekaj variabilnega in morda celo fleksibilnega. Toda, ponovno, človek je še zmeraj ujet v sfero arhetipskih situacij, iz katerih ne more, pa najsi bo še tako močan. Podobno je z Odisejem. Nenazadnje je podobno tudi z njegovim sinom Telemahom, ki se odpravi iskat (očeta namreč). Njuna pot vodi iz ene in iste točke: iz doma na Itaki. Njun cilj vrnitve je prav tako dom na Itaki oziroma Penelopa kot mater in žena, čeprav vse bolj nastopa kot žena. Preizkušnje, ki jim je izpostavljen Odisej, pričajo o moči bogov, o tem, da vsa zgodba nima prav nič opraviti s pikaresknimi romani, avanturističnimi in pustolovskimi štorijami srednjega veka; in o tem, da podobno kot prejšnja igra Vena Tauferja PROMETEJ ALI TEMA V ZENICI SONCA, ima tudi najnovejša igra močno politično noto. Alegorije na trenutno družbeno klimo so prisotne predvsem in najbolj v Odisejevih srečanjih z bogovi ali če hočete svetovi, ki ne prezentirajo ničesar drugega kot (drugačne) režime. Prostor potemtakem pomeni tisto najvažnejše, tisto, mimo katerega se ne da, zakaj vsa zgodba je vmeščena v nek pros-

Mit je danes za nas predvsem presenetljiva zgodba, ki ji šele z eksplikacijo izluščimo njeno poanto. Podobno je z zgodbo o Odiseju (Odisejada), v kateri mit nastopa kot nekaj še zdaleč ne legitimnega. Prehod od »mita k logosu« je v trenutku Homerjevega udejstvovanja še stvar prihodnosti, kar pa še zdaleč ne pomeni, da Homer mita kritično ne presoja. Prav nasprotno, mit Homerju pomeni snov za pisanje (?), pri čemer ostaja še vedno odprto vprašanje identitete.

tor in ga le še potencira. Navsezadnje je to že stvar režiserja.

Bolj zanimiva je Tauferjeva predelava Homerjevega teksta, ki tokrat nastopa bolj prefinjeno, vendar od »originala« zelo malo odstopa. Konec. Konec je dejansko Tauferjeva predelava klasične antične zgodbe (mita), ki se v drami odvija na način westerna. Streljanje na odru, v katerem Odisej in Telemah pobijeta vse snubce in maščujeta vsa dekleta, ki so se vdajala tem snubačem, je uvod v novo »odisejado«, katere glavna figura bo pa Odisejev sin Telemah. On je zdaj tisti, ki zamenja očeta kot glavo družine (oče mu zaupa), oče se pa znova odpravi na pot. S tem se pa avtomatsko zamenja tudi vloga Penelope, ki je do sedaj igrala le vlogo upajoče »vdove« in Telemahove matere. Želja, ki se v njej prebujata, je želja kastriranca, ki išče svoj lasten manko. Seveda je najbližji objekt želje njen sin Telemah, ki je medtem, ko je bil odsoteh, postal mož. Primerjava s kraljem Ojdipom se vsiljuje kar sama, zaradi česar lahko sklepamo na Homerjev dvom v idealno družinsko življenje. Itaka kot cilj popotovanja ni nič drugega kot subjektivno opravičevanje pred samim seboj. Dom funkcionira kot simbol, kot neke vrste ikonografija, saj je navsezadnje prav Itaka tisti motor, ki žene tako Odiseja kot Telemaha. Ali z drugimi besedami, Itaka najboljšo funkcionira ravno takrat, ko je ni, oziroma ko je nekje v daljavi ali pa tudi ne. Najhujša preizkušnja čaka Odiseja prav tam, kjer ne le da se sreča in obračuna s snubci, temveč stoji pred lastno ženo, ki je domala več ne pozna. Telemahovih popotovalnih preizkušenj ne poznamo (ali pa vendarle), vendar se na koncu in to ravno pred nami odvija zanimivo srečanje: prvič, Odisej : Telemah in drugič, srečanje Penelopa: Telemah, za katerega sicer nikoli ne zvemo, lahko ga pa slutimo.

Srečanje, torej, med očetom in sinom oziroma Odisejem in Telemahom je tako za enega kot tudi za drugega najtežja preizkušnja. Poleg tega pa to srečanje nujno vključuje tudi Penelopo, saj je tudi zanjo to najtežja preiz-

kušnja (težja od tiste, ko je odganjala vsiljive snubce). Odisejevo nenehno potovanje in samopotrjevanje z junaškimi dejanji ter nenehno Telemahovo iskanje očeta kot svojega idola aplicira nujno Penelopino čakanje. Toda čakanje na kaj? Na Odisejevo vrnitev? Na Telemahovo vrnitev domov? Na lastno smrt? Pravzaprav je vse skupaj eno samo čakanje in neizbežen konec. Konec doma, ki se podre kot že skrajno šibek konstrukt. Vzpostavitev trikotnika - Odisej, Telemah in Penelopa - pomeni dokončno destrukcijo tistega, zaradi česar so konec koncev vsi živeli: Doma.

Na tem mestu se postavlja vprašanje vrnitve. Zakaj se je potemtakem Odisej sploh vrnil, ko pa je s tem povzročil definitiven razpad doma? Vprašanje vsekakor odpira zelo široko paleto odgovorov, vendar se mi na tej točki zdi še najbolj smiselni tisti, ki odgovarja na vprašanje maščevanja. Odiseju gre za maščevanje - pobiti snubce in na tem zgraditi nov dom, kar pa je seveda nemogoče, saj so gradbeni temelji vse

preveč krvavi. Kravav postane pa tudi Odisej, ki se očitno zelo spremeni: »Odisej je bil junak, silen, a ne krut.« To pa ne spozna le Penelopa, temveč tudi pastir Eumaj, ki od nadaljnega pokolasnubcev odstopi. S tem so Odiseju obrnili hrbet vsi tisti njegovi bivši najbližji sodelavci. Odisej tako postane zopet sam, kot je bil sam tudi na potovanju. Izjema so bogovi, ki mu še edini stojijo ob strani, zaradi česar lahko mirno pomislimo na njihovo udeležbo pri pokolu snubcev. Po tem sodeč tudi bogovi nimajo čiste vesti.

Skratka, še en primer družinske tragedije, katere eklatanten primer sta zgodbi o Orestu in Ojdiču. Kot Orest in kot Ojdič je tudi Odisej slabič in junak v eni osebi. Je cinik, ki za svoje podvige izkorišča tisto, kar je njegovim bližnjim najbolj sveto: dom in družino. Z razpadom doma in družine pa je konec tudi Odiseja in odisejade.

Tadej Čater

SLOVENSKO MLADINSKO GLEDALIŠČE ODISEJ IN SIN ALI SVET IN DOM

Scenarij: Veno Taufer.

Režija: Vito Taufer.

Dramaturgija: Tomaž Toporišič in
Matjaž N. Berger.

Glasba: Gojmir Lešnjak in Vito Taufer.

Igrajo: Niko Goršič, Uroš Maček,
Marinka Štern, Željko Hrs, Dario
Varga, Jožef Repoša, Sandi Pavlin,
Gojmir Lešnjak, Milena Grm, Pavle
Ravnohrib, Miloš Battelino, Mina
Jeraj, Jadranka Tomažič, Olga Kacjan
in Damjana Černe.

KENNETH BRANAGH KOT NOVI LAURENCE OLIVIER

Največji filmski upodobitelj Shakespearjevih junakov je nedvomno LAURENCE OLIVIER. Leta 1944, le nekaj mesecev po znamenitem D-Day, je odigral legendarno vlogo v filmu, posnetem po Shakespearjevi dramski predlogi, Henry V. Petinštirideset let kasneje, torej leta 1989, se »rodi« nova zvezda shakespearejskih filmov - KENNETH BRANAGH, devetindvajsetletni angleški igralec in uspešen poslovnež.

Med Olivierjem in Branaghom je ogromna razlika. Pa ne le v generacijskem pogledu, temveč tudi v razmerah, v kakršnih sta naštudirala svoje vloge. Konkretno, razlika je v razmerah v kakršnih sta igrala Henrika V. in v načinu interpretiranja vloge. Henrik v., kakršnega je upodobil Lord Laurence Olivier, je bil »narejen«, predvsem in ne le zato, v »vojaške namene«. Vzburjanje patriotskih čustev med angleškimi vojaki (spomnimo se, da je bila vloga odigrana med vojno, leta 1944) je bilo stvar dvigovanja morale. Mimogrede, film prikazuje med drugim uspeh angleške vojske pri Battle of Agincourt. Branaghov Henrik je drugačen; je moderen in narejen po sodobnih šablonah vladanja. Dvigovanje morale ne pride več v poštev, tudi vzburjanje patriotizma v sodobnem Britancu je absurdno, kot je absurda že sama misel na to. »Bojeviti kralj,« kot Henrika radi imenujejo, je v najnovejšem filmu prikazan kot krut in surov vladar, kakršnega si je najbrž zamislil tudi Shakespeare.

Vloga Henrika je nastajala več mesecev, z nasveti pa so sodelovali najbolj eminentni predstavniki RADA (The Royal Academy of

Dramatic Art). Gledališče in film sta si po tem sodeč znova podala roke, kar ne pomeni nič drugega kot to, da ni gledališče nič drugega kot film in obratno. Ali če hočete, gledališki prizor je ravno toliko, kot je gledališki prizor, tudi filmski kader, pri čemer ostaja še vedno možnost »vrnitve nazaj«. Drugače povedano, gledališki prizor je še vedno lahko zgolj gledališki prizor, v kolikor je ymeščen v diskurz klasičnega teatra oziroma dramaturgije le-tega. Kaj to pomeni? Pomeni to, da predelava klasičnih literarnih del ni le stvar gledališke, ampak tudi filmske prakse.

Tisto, kar neuspešno počne JOSEPH PAPP v New Yorku (vodja Shakespeare Festival-a, ideolog eksperimentalnega teatra Off Off Broadway...), uspešno počne oziroma udejanja Kenneth Branagh v Londonu. Univerzalnost »filmskega platna« namreč izkoristi kot sredstvo lastnega katapultiranja. Še več, izkoristi ne le »filmsko platno«, temveč tudi Laurencea Olivierja (da o Shakespearu niti ne govorimo), kar za uspeh popolnoma zadostuje. Vsota 4.5 miliona funtov to samo potrjuje.

Tadej Čater

ARISTOKRAT DEKADENCE

UVOD:

Po Jeanu Genetu in njegovem dnevniku je pri Mladinski knjigi izšlo naslednje delo francoskega pisca; gre za knjigo spominov, ki jo je spisal Francois René de Chateaubriand. SPOMINI ONKRAJ GROBA so se pisali celih trideset let; in lahko si samo mislite, kakšen faktografski zaklad nosi v sebi takšno delo. General De Gaulle je Chateaubrianda uvrstil med najrepreszentativnejše evropske genije in ga kot edinega enakovrednega Francoza primerjal z Goethejem in Dantejem. Naj ob tem povemo še to, da je knjiga izdana pri legendarni založbi Kondor, ki je ob svoji obletnici spremenila zunanji izgled; zelo uspešno. Tako: do sedaj ste Chateaubrianda lahko našli v kakšni bolj fini restavraciji, od sedaj pa ga boste lahko jedli tudi v svojih bolj skromnih domovih. Z veliko ljubeznijo ga je prevedla in pripravila Djurdja Flerè.

Kakšna je moč dela Spomini z onkraj groba nam pove tudi izjava prevajalke Djurdje Flerè, ki je ob izidu svojega prevoda povedala, da jo je Chateaubriand še dolgo po končanem preučevanju njegovega dela zasledoval po ulicah Pariza. To je pričevanje iz sedanosti. Toda pogledimo v čas dogajanja (19. stol.) in se vprašajmo, kaj je zasledovalo njega, ki je kar trideset let pisal spomine. Za začetek je treba povedati, da ga je zasledovala želja po pesniški in posvetni slavi; zasledovala pa ga je tudi ironija: le ta je bila že v 19. stol. ena glavnih "boleznih" genija. Ta ironija, ki jo vsaj malo potrebuje vsak dober pesnik, mu je omogočila objektivno distanco, s katere je lahko z lahkotno liričnostjo slikal dogodke okrog sebe. Takšna pesniška distanca nam v današnji čas premesti zgodovinsko neomadeževanega Napoleona in Washingtona, ki ju je v svojih beganjih tostran groba srečal pesnik. Premesti pa nam tudi običaje, arhitekturo, nebo, oblake, hrano, obleke, karakterje, smeh, ljubezen, zadrego, zanos, moč in nemoč stanovalcev zemlje v 19. stol. Pesniška ironija pa spomine brani tudi pred tem, da bi bili le zgodovinsko branje, saj njegova bujna metafora "zgodovinsko časovnost" prerašča in nam omogoča, da tekst beremo kot delo, ki je sveže še sedaj. Barthes pravi, da je Chateaubriandova metafora razširjena čez velike enote pripovedi, sodoživlja samo življenje sintagme, o kateri nas jezikoslovci prepričujejo, da je zmeraj v tesni bližini besede. Seveda je ta teza simptomatična za tekstovnost; ob tem pa je treba dodati, da je realnost teksta v teh spominih do te mere preplavljena z metaforo, da **mimesis** izgublja svojo pozicijo in se sprevača v fizično alegorijo. Že isti trenutek, ko se Chateaubriand poslovi od Washingtona, ta isti prestopi meje svoje koeksistence in se prelevi v zmes za kakšen bodoči palimpsest. Takšno razosebljanje politike pa je še en od poglavitnih označevalcev v strukturi Chateaubriandovih spominov. Znotraj politike nikoli nibil hladen diplomat, ki se brzda v svojih čustvih, da ga le ta ne bi izdala. Vedno znova si je dovoljeval diskurze in prav ta predrznost ga je vedno znova metala v zanos, ki je značilen za filozofijo tistega časa. Za razliko od današnjega politika, ki mora ves svoj jezik podrediti stvari, ki jo zastopa in se skorajda ne more lotevati drugačnega izrazoslovja, se lahko politik Voltairove in Chateaubriandove dobe poigrava z različnimi pisavami tudi znotraj ekonomije politike. Tako lahko opravičimo pogosta statusna gibanja pri Chateaubriandu, ki je ves čas nihal med revščino in najvišjimi državnimi častmi. Lahko rečemo, da je avtor zapiskov zamešal vero, politiko in pesništvo, ter na koncu ostal brez vsega; toda, če ne bi bilo tako, verjetno ne bi zapiseval teh spominov, ki pričajo o ničevosti in minljivosti, ki se skrivata pod masko posvetnih dobrin in za lažnivim laskanjem političnih retoril: vse to ga enostavno ni moglo zadovoljiti. Toda zasledovanje vseeno ostane; zasleduje nas njegova beseda, ki verno preslikava ikonografijo 19. stol. Ta ista ikonografija pa se prav sedaj meša s hrupom avtomobilov, ki poskušajo preglasiti kočije Chateaubriandovih metafor.

KARANTANIJA PREDSTAVLJA:

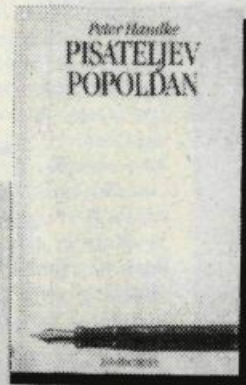
Florjan Lipuš: ČRTICE MIMOGREDE, založba Wieser, Celovec 1987.

Ob petdesetletnici koroškega pisatelja in pesnika Florjana Lipuša je celovška založba pod vodstvom Lojzeta Wieserja izdala knjigo ČRTICE MIMOGREDE, ki so prvič sicer izšle že leta 1964 in predstavljajo avtorjev knjižni prvenec. Poleg tega pa prvič zvemo, kdo je pravzaprav Boro Kostanjek. Florjan Lipuš. Gre za zbirko kratkih proz, ki ji je uspelo razburkati tedanjo slovensko javnost, zakaj pisatelj se poslužuje jezika polnega metaforične fiktivnosti. Prozni simbolizem in ekspresionizem je nadomestila nadrealistična metaforika, zaradi česar so kritike kot svinjarjenje z jezikom itd. neutemeljene in zgrešene.

Florjan Lipuš: PROŠNJI DAN, založba Wieser, Celovec 1987.

V isti blok spada tudi roman PROŠNJI DAN. »Na mestu, kamor so tisto zgodnje jutro drli božjepotniki, so pred štirimi rodovi sežgali na gmadi edino čarovnico tega kraja.« To je prvi stavek v tej knjigi in hkrati stavek, ki pove vse. Zaobseženi sta dve ravni Lipuševega dogajanja, ki zaznamujeta celotni fabulativni ustroj: prvič, usoda vasi, ki se odpravlja na božjo pot, in drugič, zgodba edine čarovnice v tem kraju, ki so jo morali sežgati, ker je v vas prinesla sušno obdobje. Skratka, obračun z inkvizicijo, ki pa ni nujno že tudi obračun s cerkveno moralno. Satiričnosti in grotesknost, ki se na trenutke transformirata v cinizem, sta hkrati mikroanaliza vaše patologije.

Peter Handke: PISATELJEV POPOLDAN, založba Drava, Celovec 1989.

Le kdo ni gledal filma NEBO NAD BERLINOM, za katerega je Peter Handke napisal scenarij. PISATELJEV POPOLDAN je še ena knjiga tega avstrijskega pisatelja, ki »nenormalno« sega vse do nas. Avtobiografskost proze še ni nikakršen moment, zaradi česar bi knjiga bila kaj slabša od drugih. Prav nasprotno, v romanu se srečamo s pisateljem, ki piše zgodbo in tistim, ki v romanu nastopa. Zunanji in notranji ali če hočete realni in fiktivni pripovedovalec sta združena v sintezo, ki se pri Handkeju imenuje Salzburg. Mesto dogajanja, v katerem se piše življenjska in knjižna zgodovina. Primerjave z Genetom in morda celo Cankarjem so neumestne, ni pa neumestna primerjava s Heraklitom, zaradi česar je zveza med njim in sodobnim avstrijskim pisateljem vse prej kot naključna.

Tadej Čater

NOVA KNJIGA

Franc Burgar

Novo pisanje in urejanje besedil s programom Microsoft Word 5.0

2. razširjena in predelana izdaja za verzijo 5.0

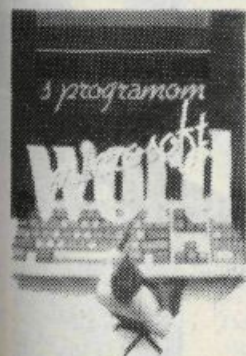
Če ste med srečneži, ki so se pravilno odločili (ste morda kdaj podvomili, da ste rojeni pod srečno zvezdo) in pišejo tisto, kar imajo

povedati ali kar morajo napisati s programom MS Word, potem veste, da vam nima smisla pripovedovati, da delate z odličnim programom.

Gotovo pa vas bo veselilo izvedeti, da je izšla 2. izdaja slovenskega priročnika za program MS Word 5.0. V njem so zbrane izkušnje 8-letnega pisanja besedil z računalniki, 4-letnega dela s programom MS Word in vodenja številnih tečajev. Morje majhnih trikov in grifov. Z velikičkim učinkom. Tudi to, kako ukrotite tiskalnik, če noče vedeti za pravo dolžino papirja ali če odpove pokorščino pri risanju črk. Pa nekaj strani z osnovami MS-DOS za začetnike... kopiranje diskete, npr. Pa razlaga vseh sporočil programa... skratka (zdolga?), 370 strani.

In kaj reči vam, ki do zdaj niste imeli tolikšne sreče. Ste imeli slab dan, ko vam je nekdo priporočil Wordstar. Če napišete vsak teden le kakšno pismo ali dve, potem ne bo nič hudega, če ostanete kar pri starem. A če imate namen pisati kaj več, npr. diplomsko nalogo... No, če se odločite, vas bo gotovo veselilo izvedeti, da je izšla druga izdaja slovenskega priročnika za ... edini urejevalnik besedil, ki je na testiranju Stiftung Warentest dosegel najboljšo oceno - prav dobro (chip 6 89).

Franc Burgar
Koseška 9
61117 Ljubljana
ali tel.: 061 344-008

MILADOYKA YOU NEED - BECAUSE YOU ASKED FOR IT

Dejansko MY tam niso imeli kaj iskati. Vsaj na jazz festivalu ne. Tja so se uvrstili bolj na podlagi pretekle glasbe, v Srednjo dvorano pa so se vrnili predvsem nostalgичno. Tam so namreč promovirali svojo prvo ploščo *Ghastly Beyond Belief* in s takratnim nastopom naj bi razstrelili vseslovenski KUD Ivan Cankar. No, tega takrat niso uspeli izvesti, zelo pa so se temu približali s koncertom o katerem teče oz. bo tekla beseda. Drugič v Cankarju in formalno neformalna promocija druge plošče *Bloody Ion*. Naj kar takoj povem, da je več kot polovica ljudi v dvorani (ki so tako ali tako zmeraj iste face - tem se, tako bolj cool, reče tudi ljubljanska scenska pojavnost) bilo razočaranih. Mila doyka so ponudili okoli tričetrt ure glasbe, zaradi katere bi jim namreč prav lahko prilepil etiketo najboljši domači bend. Tega sicer ne bom storil, je pa kar nekaj argumentov, ki govorijo trditvi v prid. Oziroma, gre za en sam argument: Miladoyka so ponudili glasbo trenutka, ujeli so trend, ki ga v tem hipu najbolj uspešno prodajajo *Faith No More*, *Red Hot Chili Peppers*, *Jane's Addiction* ali *Bad Brains*. Ob tem je jasno, da v prostem času poslušajo *Beastie Boyse*, *Public Enemy* in bogve kaj še. Omenjeni večer sem torej sedel v dvorani, poslušal in gledal ter se spraševal, ali je mogoče, da se kaj takega dogaja v Jugi. Na prijetno urejeni sceni pred mano so Miladoyka nabijali kitaro in v metalnem zvenu sem lahko le

Ime skupine iz naslova je skozi leta njihovega obstoja in delovanja doživelo različne preobrazbene stopnje. Od *Miladojka Unit*, preko *Miladojka Youneed* ter kitarsko saksofonskega funk-hardcore-jazza so se 25. aprila dogodili v Srednji dvorani Cankarjevega doma in kot *Miladojka Youneed* rokersko zaključili 31. mednarodni jazz festival.

na trenutke in medlo začutil prejšnje početje skupine. Gre za povsem drugačen glasbeni pri stop; z umikom enega saksofona je v glasbi ostalo precej praznega prostora (nakaj ga nastaja še z basistovim korektnim, vendar neinventivnim nastopom), ka ga MY zapolnijo s kitaro. To pa je to - funk-rap-rokersko ritmična godba, ki ji kontrira in jo obnem dopolnjuje kitaro ter vokal. Zadnji v konkretnem primeru ne posreduje nikakršnega sporočila, tu je zato, da pač je; celota pa deluje energično in agresivno, vendar ne živčno ali moteče ter tako nedorečeno. Ravno nasprotno! MY točno vedo, kaj hočejo ali kar so hoteli - to so namreč uspeli uresničiti.

Lepo, toda kaj naprej? Vprašanja in dvomi o Miladoyki so namreč prisotni povsod, predvsem med razočaranim in "jazza" željnim delom občinstva. Skupina bo kaj lahko prišla v slepo ulico, trend bo v letu dni mimo... Z vsem tem pa se nima smisla obremenje vati; kot vemo, bo jutri še en dan, Miladoyka pa so tukaj danes in to je trenutek, ki ga doživljajo intenzivno in prepričano. Če sem zmanipuliran (in to smo bolj ali manj vsi), se torej s tem razmišljanjem ne bom več ukvarjal. Ko izidejo, si jih bom vrtel, dokler se jih ne naveličam. Tako kot vseh in tako kot zmeraj.

Igor Ivanič

P.s. Nekateri sicer ostanejo, vendar o konkretnem primeru kdaj drugič!

Za Cowboy Junkies sem prvič slišal konec leta '88 ali v začetku '89 in to ob izidu njihove druge plošče The Trinity Session. Povod za tale zapis je, kot ste verjetno že ugotovili, nekaj novega.

1. The Trinity Session je torej proslavila do takrat skoraj popolnoma anonimno skupino. Z drugačnim in netrendovskim pristopom so naredili ploščo, ki je očarala širše poslušalstvo ter jih postavila med najbolj izstopajoče zasedbe lanskega leta. Za vse to so porabili borih \$200 - toliko so namreč odšteli za enodnevi najem cerkve Holly Trinity, kjer so zadevo posneli z enim samim mikrofonom. Potem je album izšel - in postali so »slavni«.

2. Cowboy Junkies prihajajo iz Toronto v Kanadi in lahko bi rekli, da so družinska zasedba. Osrednji figuri v zasedbi sta vsekakor pevka Margo Timmins in kitarist ter avtor večine skladb Michael Timmins. Pomagata jima basist Alan Anton in tretji brat, bobnar Peter Timmins ter gostujoči glasbeniki z mandolino, orglicami, violino ali takoiimenovano steel kitaro. Na novi plošči The Caution Horses naštetih instrumenti ob pravilni uporabi pomagajo ustvarjati country vzdušje, ki je v konkretnem primeru dokaj umirjeno: v primerjavi s prejšnjo ploščo pa pasaže omenjenih glasbil kljub temu na prvo poslušanje zvenijo nekako vsiljivo in agresivno. Vendar so Cowboy Junkies že na The Trinity Session nakazali, da so country bend; za spoznanje bolj manifestativno izražanje elementov te zvrsti zato ni obremenjujoče - pomeni korak naprej in dobi celo funkcionalno prijetno podobo.

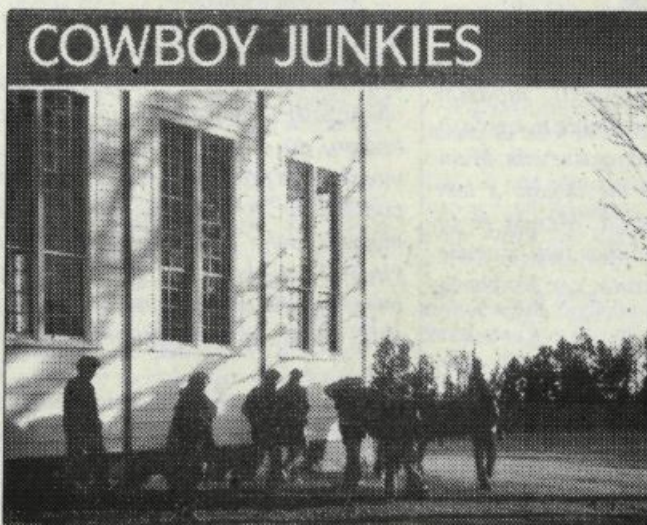
3. The Trinity Session je bila plošča priredb; najbolj znana in izstopajoča je bila Reedova Sweet Jane (za katero je sam avtor dejal, da je najboljša priredba katerekoli njegove skladbe). Na The Caution Horses pa najdemo le dve priredbi: manj znano You Will Be Loved Again avtorice Mary Margaret O'Hara in Powderfinger, klasiko iz polpreteklega rock zgodovine. Gre za skladbo Neila Younga, ki je izšla na plošči Rust Never Sleeps. Ista zaključuje prvi del plošče The Caution Horses, ki je obarvan izrazito temačno in črnogledno. Preobrat se torej zgodi prav po priredbi Powderfinger; črna vizija postane svetlo siva, skoraj bela, toda to se zgodi bolj v tekstih kot v glasbi (jasno). Tako na koncu plošče izzveni odprto in simpatično in po bolj umirjeni in čutno močno zastavljeni The Trinity Session jo je kar nekako

težko sprejeti. Logično, kajti prejšnji album je izredno močan in impresiven izdelek ter kot tak obremenjujoč za normalno in nepristransko sprejemanje novih džankijev.

4. Nič ne de - nova plošča ohranja pravšnjo mero energije in ostaja dovolj čutna, da se skupina z njo identificira. In prav v tem je njihova prednost: kljub temu, da jih lahko okarakteriziramo kot starinski (arhaični?!) bend, gredo naprej. Tako je tudi prav in zato so dobri; da seveda ne pozabim glasbe - če ne bi izdali prejšnje plošče, bi znani in slavni postali pač s to!

Igor Ivanič

človeka, ki ga z varne razdalje razčlenjujejo Sonic Youth v njihovih glasbenih in ne-toliko-glasbenih avanturah. Z vsebinsko platjo mislim seveda glasbo in tistih nekaj fragmentov besedil, ki sem jih uspel razumeti, kajti vocoder, uporabljen na tej plošči, resnično opravičuje svoje ime. No, ko človek reče vocoder, reče hkrati tudi Big Black. Ministry jim morajo biti hvaležni za model travmatičnega zvoka, ki ga sami »furajo«, prav tako tudi za model individualističnega macho-heroja, ki ga urbana družba stiska z vseh strani. Ta se potem zateče k heroinu in ritem mašinam, ki opravijo razbijanje namesto njega. Seveda je potem tu

Navij ritem mašino do konca, potrgaj vse strune na kitari, posamplaj cel svet in uporabi vse, kar ti lahko da studio na razpolago - tak ti lahko da studio na razpolago - tak je jezik, ki ga družno govori skupina Ministry in heroin, kateremu se na plošči »The Mind Is a Terrible Thing to Taste« slednji diskretno zahvaljujejo za navedene dosežke. Seveda je zdaj že vsem jasno, da Ministry niso več tisto, kar so bili pred letom 1987, ko so v svoji glasbi še premoogli določeno mero optimizma in vedrega pogleda na življenje. Tega leta se je pojavil projekt Pailhead, v katerem se je gonilna sila skupine Ministry, gospod Alan Jourgenson, poskušal z lanom McKayem in ob katerem je fantom bivših Ministry padlo srce v hlače. Naslednje leto pa je izšla plošča »The Land of Rape and Honey«, ki je mejnik v delovanju skupine same in eden temeljnih kamnov electro cora, kakršenkoli že ta je.

Najnovejši izdelek skupine Ministry, alias Alana Jourgensona in Paula Barkerja, je po vsebinski plati nemočen krik človeka, ujetega v sodobni (ameriški) družbi - torej

še sintesajzer, ki da že po svoji naravi (?) glasbi razčlovečen zvok. Da Jourgensonovega norega kričanja niti ne omenjam. Skratka, če je glasba na plošči »The Mind Is a Terrible Thing to Taste« le približna podoba psihične dekadence, ki jo povzroča »american way of life«, potem se ne čudim, da polovica ameriškega srednjega sloja preživi vsaj en dan na mesec pri psihoanalitiku. Po vsem tem bi bralec morda pomislil, da je glasba na omenjeni plošči radikalna in neprebavljiva zadeva. Nasprotno - gre za enkratno kombinacijo idej, ki se lahko porodijo le glasbenemu geniju, kot je Alan Jourgenson, in hi-tech glasbene in studijske opreme, ki jo Ministry uporabljajo. Če se še niste znebili rokerskih predsodkov glede sintesajzerjev in ritem mašin, je zdaj skrajni čas, da to storite. Najboljše stvari v glasbi šele prihajajo, če citiram nekega v ljubljanskem prostoru znanega človeka. Ena je celo že tu - in zaigrane bodo s sintesajzerji, samplerji, računalniki in podobno kramo. Čas teče...

Marko Plahuta

DOBER TRIP - COWBOY JUNKIES

MINISTRY - THE MIND IS A TERRIBLE THING TO TASTE

NOU MANI, NOU FANI

Thja. Kot ste opazili, modrim Tribuninim urednikom že nekaj časa kar uspešno prodajam svoj dnevnik. Meni je prav, ampak malo me begajo s tem svojim ritmom izhajanja. Menda je to zaradi praznikov. Praznikov tudi drugače ne maram, predvsem zato, ker so, kot že ime pove, prazni.

Zdaj pa zares.

Zadnje čase se mi pogosto dozdeva, da Ljubljana postaja nekakšen New York. Ali pa London. Mislim po številu koncertov, ki se zgodijo v enem dnevu. Že bežno poslušanje obvestil na radiu je bilo v drugi polovici aprila zelo razburljivo. Nonstop so se dogajala nastopi po vseh diskotekah in klubih, v menzi v študentu, hali Tivoli, pivnici in tako naprej na vseh štirih straneh neba (severovzhodu in severozahodu). Tako lepo pet koncertov na dan sem naštel in vse je bilo seveda nemogoče obiskati. Sicer je res, da marsikaj niti ni bilo obiska vredno, a prav možnost izbire je tisto, kar navdušenca za družabne dogodke še posebej zrajca. Drugo vprašanje je seveda, koliko so te zadeve rentabilne. Za diskoteke ne vem. Pravijo, da tam stroške pokrijejo z izkupičkom od šanka. Ampak prosim!

Poglejte recimo tole uporabno nalogo:

V klubu Babilon so dne xy igrali bivši zagrebški punkerji Prljavo Kazalište, ki seveda niso več pankerji, drugače ne bi igrali v klubu Babilon. Ampak to niti ni pomembno. Pomembno pa je, koliko taki bivši punkerji stanejo prireditelja. Recimo da 14.000.- najnovejših in najkonvertibilnejših din, čeprav verjetno več. Ampak recimo 14.000.-. Poslušati jih je prišlo kakih

100 obiskovalcev, kar je nekoliko manj kot v Zagrebu, kjer jih je na enem koncertu poslušalo 200.000 ljudi. No, v Ljubljani jih je bilo 100. Sedaj pa k šanku. Recimo, da ima lastnik od vsake prodane pijače 10 din dobička. (Tu predpostavljamo, da pošteno plačuje davke, samoprispevke, prispevke za nerazvite, prispevke za varstvo okolja in supersonik in da v viski ne vliva vode).

Račun bi šel takole:

x krat 10 din je 14.000 din, pri čemer je »x« št看ilo pijač, ki jih morajo prodati, da z dobičkom plačajo bend. Izkaže se, da je x 1400.

Ostane nam še, da št看ilo prodanih pijač delimo s številom obiskovalcev. Torej 1400 deljeno s 100. To je 14. Torej je moral vsak obiskovalec spiti 14 pijač in če predpostavimo, da so pili alkoholne pijače, bi morali vsi še pred koncem koncerta obležati pod šankom. Ampak to je samo teoretična možnost, saj v klubu Babilon ne marajo vinjenih obiskovalcev in bi jih gotovo onemogočili, da do konca popijejo svoj delež honorarja bivših zagrebških punkerjev.

Toliko o tem. Ni nam torej nič bolj jasno, od kod lastnikom diskotek novci za nonstop koncertni program.

Pri zaresnih koncertih je položaj jasnejši - vsi po vrsti prinašajo izgubo. Tako je bil dne xy v Hali Tivoli mega reklamirani Hitman Roadshow s playback nastopi kakega ducata polanonimnih anonimnih zvezdic angleške štanc produkcije PWL. Zadeva je pogorela do temeljev, saj je Kompas, ki mu je Andrej Š. uspel podtakniti ta disko šov leta ali stoletja ali kaj že, prodal celih 300 vstopnic. K žalostnemu vtisu na samem koncertu pa je poleg števila obiskovalcev in duhamorne muzike prispevalo svoje še sonce, ki je zaradi zgodnje ure indiskretno osvetljevalo umazano dvorano. Rezultat je bil izguba 25.000 DEM in zadovoljni Angleži, ki so jih peljali celo v Postojnsko jamo. Istega večera je Kompas v osebi Pbčja uspel nekaj malega izgube ustvariti tudi v KUD France Prešeren, kamor so privlekli neke Inferno.

Ja, zadnje čase jim posel nekako ne gre od rok, ampak to je očitno vse bolj pravilo v šov biznisu. Teden dni kasneje so v veliko tivolsko dvorano prirockali tudi Šank rock skupaj s Pepsi Colo in Rdečim Baronom in zabeležili podoben obisk kot Pete Water-

man s svojim play backom.

Tako gre to.

Nekega poljubnega dne xy v minulem tednu se je ljubljanski javnosti predstavil še en prireditelj koncertov. Gre za klub B 51, ki je za začetek v priročni telovadnici v neposredni bližini njihovega bunkerja pripravil nastop Demolition group. Ker sem bil vljudno vabljen, sem se skupaj z brezplačno vstopnico odpravil tja ob devetih, ko naj bi se zadeva začela. Pa se ni. Zato sem šel do Saxa na jacka. Ko sem se vrnil na Gerbičevo, se zadeva še vedno ni začela, zato sem odšel v KUD F.P. na špricer. Little Tony, ki je ravno prišel mimo iz San Rema, je menil, da je moral biti »kr kšn špricer več«. No, ko sem spil kr kšn špricer več, sem se ponovno vrnil na Gerbičevo. Tam so ravno začeli pospravljati opremo.

Dan kasneje, torej dne xy+1, so v Cankarjevem hramu nastopili Miladojka Yuneed. Za spremembo je bila dvorana razprodana. Zlobneži so pripomnili, da znancem in sorodnikom. Pa kaj, a ni lepo imeti toliko prijateljev? Kaj je bilo, vam je gotovo že znano; topoumni rockerji so majali z glavami in tu pa tam je kakšen rekel »ful špon«.

medtem ko so se bolj sofisticirani poslušalci zmrdovali, češ to ni ono in tisto. No ja, rekel bi, da to pa že ni bil kakšen jazz festival, ampak bi se bolj skladalo s Castle Donnington Monsters of Rock Festival.

Iz Cankarja sem se po Miladojki napotil v halo, kjer so našigali Šank rock, ampak tam smo že bili.

KDO NEKI TAM POJE

Sploh veste, da v Ljubljani obstaja študentski pevski zbor, ki po mnenju poznavalcev tovrstne glasbene smeri kotira zelo visoko. Po kvaliteti svojih izvajanj, seveda. Je edini pevski zbor v celotni Sloveniji, ki je specializiran za novitete v slovenskem glasbenem prostoru. Glede na pogoje, pod katerimi deluje v zadnjem času, dosega zelo dobre rezultate v državnem in mednarodnem merilu. In prav pogoji delovanja, ki resnično ne pomenijo spodbude pevskemu zboru takih kvalit, kot je to Akademski pevski zbor »Tone Tomšič«, so tema tega članka.

Osnovna sredstva, ki jih pevski zbor uporablja pri svoji aktivnosti, so že davno zastarela, saj nimajo niti enega, ki bi bilo mlajše od dvajset let. Klavir, star okrog trideset let, pianino in dva harmonija, ki sta samo malenkost mlajša, a še vedno veliko nad mejo polnoletnosti, nikakor ne morejo biti primerna sredstva za normalno delo. Kaže, da so glasovi pevcev edino sredstvo, ki ga zbor uporablja z resnično vrednostjo. Kje dobiti denar za nabavo novejših osnovnih sredstev, je samo eden od osnovnih problemov, s katerimi se zbor že dolgo časa sooča.

Tudi drugi velik problem je vezan na finance. (Sicer pa vsi problemi na področju kulture izhajajo iz materialnega stanja v naši družbi.) Za normalno delovanje neke organizirane skupine, kot je pevski zbor, ki potrebuje veliko volje in denarja za pogoste in nemotene vaje, ki edine lahko zagotove visoko kakovost, je ta problem skoraj neresljiv. Vaje in nastopi izven sedeža pevskega zbora so popolnoma odvisne od količine finančnih sredstev, s katerimi zbor razpolaga. Kot sem dejal, so ta sredstva tako omejena, da brez lastne udeležbe sodelujočih ni mogoče niti pomisliti na nujno potrebne intenzivne vaje izven sedeža zbora. Ker pa se vodstvo zbora zaveda, da lahko vrhunsko kvaliteto pri svojih izvajanjih zagotovi samo z dobrim medsebojnim poznavanjem pevcev in vodstva, se pri pevskem zboru »Tone Tomšič« pogosto odločajo za sofinanciranje projektov iz lastnih žepov, kar pa za že tako tanke denarnice študentov nikakor ni najbolj privlačna varianta. Zadnji primer takega načina izvedbe vaj so bile letošnje intenzivne vaje zbora v Lovranu. 5000 din od ZKO Ljubljana-Center je zbor dobil kot akontacijo za svoje delovanje v prvih treh mesecih 1990. To je komaj zadostovalo za nakup povratnih vozovnic do Lovrana, vse ostale stroške so mladi entuziasti krili iz lastnih

žepov. V časih, ko je denar edino merilo za vse stvari, je to dokaz neverjetnega entuziazma in zaljubljenosti v delo, ki ga mladi pevci opravljajo.

Seveda so nastopi po domovini in predvsem v tujini mnogo večji problem, saj zahtevajo velik vsote denarja, ki jih zbor zelo težko zagotovi, navadno pa tega sploh ni mogoče storiti. Pred vsakim nastopom in tekmovanjem se pojavlja problem, ali bodo lahko odšli na nastop, ki poteka izven Ljubljane. Od dobre volje posameznih organizacij s področja kulture in gospodarstva je odvisno, ali bodo s finančnimi dotacijami pomagali omogočiti udeležbo zbora na tekmovanju.

Kako omogočiti zboru, ki je eden nosilcev študentske in s tem vseslovenske kulture, da bo deloval nemoteno in v najslabšem primeru vsaj brez večjih problemov? Omenjati splošno situacijo in iskati opravičilo v njej je absurdno, saj kultura nikakor ne sme biti prvi rezervni vir za popravlanje slabe situacije. Vsekakor je to študentski zbor in kot tak mora biti pod pokroviteljstvom stare študentske organizacije (UK) ali pod novo nastalo (Študentsko zvezo). In to ne samo po imenu, temveč tudi z zadovoljivimi finančnimi sredstvi, ki jih finančno tako močni organizatorji, kot je UK, lahko zagotovijo, saj je ena od 200 finančno najmočnejših organizacij v Sloveniji. To je dolžnost in moralna obveza organizacije, ki se imenuje Študentska.

In ne nazadnje, malce več agresivnosti članov in vodstva pevskega zbora »Tone Tomšič« pri zagotavljanju materialnih sredstev za svoje delovanje tudi ne bi škodilo. Živimo pač v časih, ko entuziazem in prošnje ne pomagajo in samo močan glas, ki pevskemu zboru »Tone Tomšič« nikakor ne manjka, lahko zaleže.

Peter Žnidaršič

Na pravkar končanem tekmovanju pevskih zborov »Naša pesem 90« je APZ dosegel zlato in najvišje število točk.

oni o nas · oni o nas · oni o nas

Srečno, bratje Slovenci. Srečno pot v Evropo. Na čelu s Krambergerjem in njegovo opico! (NON)

Aprilska številka NON-a, beograjskega mladinskega glasila, je v veliki meri posvečena Sloveniji in njenim prvim svobodnim, večstrankarskim in demokratičnim volitvam. Tako ugotavljajo, da so volitve nekakšna olimpijska disciplina, za katero velja Coubertinovo načelo. Tega se je držal tudi *Dimitru Rupelić (Dimitrij Rupel)*, največji med Slovenci, ki pa ga mali sploh ne razumejo. Njegovo neizvolitev za člana predsedstva Republike Slovenije pa utemeljujejo z naslednjimi besedami: »Medtem ko se je Mitka (Rupel) bojeval (seveda izven oboroženih sil) zase bolj kot za Slovenijo, so drugi zbirali simpatije državljanov in zmagali.«

DEMOS me, in ne samo s prvo črko kratice, spominja na domobrance, ki bi želeli, da jim drugi branijo domove... (zapisano v NON-u).

V Beogradu se opirajo na vire v Mladini, ki trdi, da je večina kandidatov za predsedstvo RS in celo sam *Jože Pučista (Jože Pučnik)* imela rdečo partijsko izkaznico. Iz tega izpeljujejo sklep, da po mesecu dni življenja v 'nesocializmu' nad deželo lebdi »bavbav komunizma« tistih, ki danes glasno izjavljajo, da so bili zmanipulirani, da niso vedeli...«

Nonovci so registrirali še eno zanimivo potezo slovenske demokratične pomladi, tokrat v režiji Bavčarjevega odbora za zaščito človekovih pravic. Gre za **Borštnerjevo odločitev**, da se v zapor na Igu ne vrne. Nonovci pravijo, da je »človek in zastavnik svoje povedal. O njegovi nadaljni kazni pa bo odločalo - tako kot zahteva demokracija - javno mnenje v deželi. Ne pa kot do sedaj - v imenu naroda!«

NON je **Ivanu Krambergerju in komunistom-prenoviteljem** v Sloveniji podelil pomembno priznanje za uspešen politično- estradni volilni nastop. Krambergerju zaradi opice, ker je kampanjo financiral in izvedel sam, ker je zdravorazumsko nastopal, z ostrim jezikom in obilico humorja. Komunistom pa zato, ker so oblekli cesarjeva nova oblačila in ob tem še niso pozebli.

Vojkan **Milenković, odstavljeni urednik Zabavno- rekreativnega programa TV Beograd** o pluralizmu v njegovi nekdanji hiši: »Konkurenco onemogočajo ljudje, kot so Dušan Mitević (direktor TV Beograd), ki so vajeni lagodnega dela. Voditi hišo, ki živi od davka - in to je dejansko TV naročnina - je veliko lažje, kot pa voditi komercialno postajo, izpostavljeno riziku tržišča.« Tega lagodja se verjetno zavedajo tudi izpričani pluralisti na RTV Slovenija...

Izključeni predavatelj s Filozofske fakultete v Beogradu, dr. **Drago Rokсандić**, ki je doktoriral na temo Srbi na Hrvaškem, ima v primerjavi z drugimi srbskimi intelektualci zelo konkretne predloge. Tako je v intervjuju za Mladost izjavil, da »bi bilo po volitvah na Hrvaškem zelo produktivno reprezentativno srečanje Srbov, ki živijo na Hrvaškem. To naj bi bili ljudje vseh političnih prepričanj, ki bi definirali dolgoročno politiko nacionalnih odnosov na Hrvaškem iz srbske perspektive.«

Mladost objavlja izpoved **disidenta Vladimira Markovića**, ki je od 1979 do 1982 leta prebil v zaporu-norišnici. Razlog: intervju z **dr. Franjom Tudjmanom** v emigrantskem časopisu, v katerem general trdi, da je v Jasenovcu umrlo 60 tisoč, ne pa samo 6 tisoč ljudi. Torej zaradi teh Tudjmanovih besed

je dobil tri leta in doživel vrsto šikaniranj. Morda pa mu novi oblastnik na Hrvaškem vse to poplača?

Stranke v Srbiji proglašajo za glavne **skrivce na Kosovu** vladajočo oligarhijo, komunistično partijo (valjevski liberali), Josipa Broza (demokrati), partijsko državo Zveze komunistov (demokratičnopoljedeljski ekologi)... Rešitev kosovskega vprašanja nove politične stranke vidijo v pravni državi, karkoli že to pomeni. Nekatere stranke že ponujajo konkretne ukrepe za reševanje Kosova: izgon albanskih emigrantov ali kolonizacijo Kosova. Prihodnost bo pokazala, ali so takšna stališča prepisali od vladajoče ZK Srbije ali pa so samo do ekstremov zaostriili svoja stališča.

Beograjska **demografka Dragana Avramov** v intervjuju za beograjski Student o **populacijski politiki na Balkanu**: »Realno lahko pričakujemo, da bo okrog leta 2020 na Balkanu okoli 10 milijonov Albancev. To pomeni, da bo albanska populacija številčno večja od bolgarske in grške, zatem avstrijske, norveške, finske, švicarkse, švedske, danske populacije...«

»Toda postalo jim je popolnoma jasno (modernim strategom antikomunizma), da bi bila čista iluzija ukvarjati se z mislijo, da je mogoče socialistične države oziroma njihov komunistični del uničiti... To spoznanje pa ne pomeni, da so te sile prekinile z uvajanjem svoje dominacije v svetu, toda v novih, spremenjenih oblikah...« Točno! Kot je razvidno iz citata, ki ga je objavil Student, pripada pa **Jožetu Smoletu**, so se moderne sile protikomunizma prelevile v Socialistično stranko. Citat sodi pa v obdobje, v katerem je bil Smole še v stari obliki - predsednik Mestne konference ZKS.

Branko Čakarmiš

DEMOKRACIJA NAŠIH DEDOV

JUTRO 2. 12. 1920

Parlamentarna večina za ustavni načrt

Takoj po končanih volitvah so se pričela med posameznimi vodilnimi politiki raznih strank posvetovanja o možnosti sestave potrebne parlamentarne večine za novo ustavo.

JUTRO 23. 12. 1920

Ustavotvorna skupščina konstituirana

Poslanci so položili prisego kralju in narodu

Komunistični klub zapušča dvorano v znak protesta. Komunisti odidejo spremljani od ploskanja večine. Klici »Vrnite dnevnice«.

Beograd 13. 12.

Današnja seja konstituante se je pričakovala z veliko napetostjo. Predsednik je nato konstatiral, da je od 402 poslancev navzočih 239, torej zadostno število.

Komunist Markovič je zahteval besedo. Ker je ni dobil, so pričeli komunisti vpiti: »Proč s starci, proč z reakcionarji, doli z buržoazijo, živela suverena konstituanta!« Radikalci so vpili: »Ven ž njimi!« Nato se je vršilo glasovanje.

SLOVENEK 21. 12. 1920

Vlada še ni sestavljena in verjetno, da tudi še ne bo v bližnjih dneh, ker so difference med klubi prevelike, da bi se mogla v par dneh sestaviti večina.

SLOVENEK 25. 12. 1920

O jugoslovanskih komunistih

sodi znani Herman Wendel v »Arbeiter Zeitung« 21 t.m., da so imeli največ uspeha pri volitvah v onih krajih, kjer je prebivalstvo najmanj izobraženo, tiči še v patriarhalnih razmerah in je brez vsake politične zavednosti.

Dežele z visoko razvito politično kulturo in razvito industrijo so volile v glavnem proti komunistom.

SLOVENEK 29. 12. 1920

Pašič vrne mandat

Pašič je danes popoldne odšel na dvor in vrnil regentu mandat za sestavo vlade.

SLOVENEK 31. 12. 1920

Napovedan komunistični puč v Belgradu

Sinoči so imeli tukajšnji komunisti shod v Radničkem domu. Na shodu so proglasili tridnevno splošno stavko in boj za sovjete. Izdali so parolo za prevrat.

Vlada je prevzela vse potrebne mere, da vzdrži red in mir. Komunistične organizacije so razpuščene, voditelji so aretirani in komunistični listi ustavljeni.

DEMOKRACIJA NAŠIH OČETOV

SLOVENSKI POROČEVALEC
23. 11. 1945

Poljski tisk o volitvah v Jugoslaviji

»Lodški dnevnik«, ki izhaja v Lodžu pravi v uvodniku pod naslovom »V Jugoslaviji je zmagala demokracija: Zmaga ljudske fronte v Jugoslaviji je največja zmaga demokracije v Evropi.«

SLOVENSKI POROČEVALEC
1. 12. 1945

Prva seja ustavodajne skupščine

Poročilo verifikacijskega odbora je bilo sprejeto z navdušenjem in dolgotrajnim odobravanjem.

SLOVENSKI POROČEVALEC
2. 12. 1945

Druga skupna seja ustavodajne skupščine

Ko je maršal Tito stopil proti govorniškemu odru, so vsi poslanci vstali in ga dolgo časa pozdravljali z vzkliki: »Živel!«

SLOVENSKI POROČEVALEC
4. 12. 1945

Ustavodajna skupščina je soglasno odklonila ostavko zvezne vlade, maršala Tita in ji izrekla zaupnico za njeno delo.

Predsednik Josip Vidmar je nato še enkrat prečital predlog narodnega poslanca Vladimirja Nazorja (da se ne sprejme odstop zvezne vlade, ki ga je podal njen predsednik maršal Tito) in vprašal: »Ali skupščina sprejme ta predlog?«

Vsi poslanci so navdušeno ploskali z vzkliki »Živel Tito«, »Živela vlada!«

Predsednik Josip Vidmar: »Predlog je bil sprejet in s tem ostaja narodna vlada maršala Tita še naprej na svojem mestu.« (Navdušeno ploskanje.)

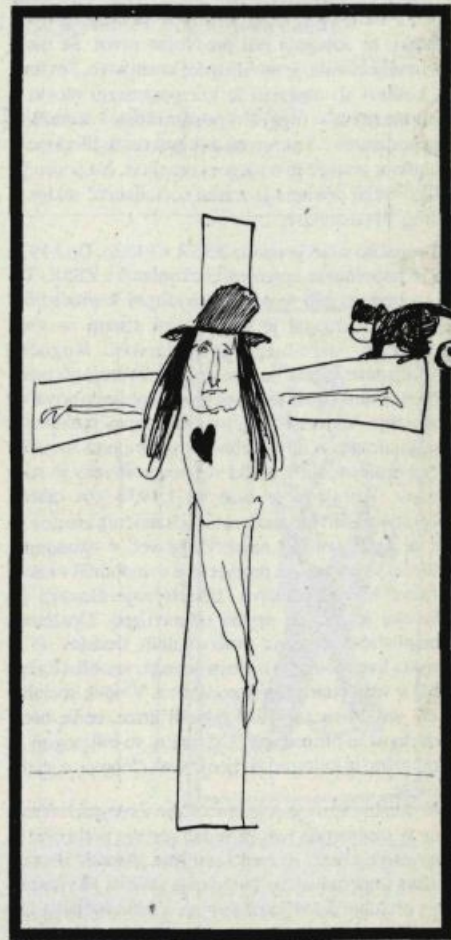
SLOVENSKI POROČEVALEC
8. 12. 1945

Novemberske dni v Beogradu

Potem se odpro vrata in v dvorano stopi Tito. Tita mnogi še nismo videli, vendar je Tito tak, kakršnega smo si ga sto in stokrat predstavljali in želeli v zadnjih letih. V njem je izpolnjena vera jugoslovanskih narodov, vera v bratstvo, edinstvo in svobodo. Lepo je povedal neki srbski poslanec nekaj dni pozneje, da je beseda »TITO« zapopadena še v prošnji neboljjenega otroka, ki prosi mater kruha.

D.H.

NAŠA DEMOKRACIJA

Vsezvezna Komunistična partija (boljševikov) je prehodila dolgo in slavno pot od prvih majhnih marksističnih krožkov in skupin, ki so se pojavili v Rusiji v osemdesetih letih preteklega stoletja, do velike partije boljševikov, ki vodi sedaj prvo socialistično državo delavcev in kmetov na svetu. Proučevanje zgodovine VKP (b) nas bogati z izkušnjami borbe delavcev in kmetov naše dežele za socializem.

Proučevanje zgodovine VKP (b), proučevanje zgodovine boja naše partije z vsemi sovražniki marksizma-leninizma, z vsemi sovražniki delovnega ljudstva nam pomaga obvladovati boljševizem, povečuje našo politično budnost.

Proučevanje junaške zgodovine boljševiške partije nas oborožuje s poznavanjem zakonov družbenega razvoja in politične borbe, s poznavanjem gibalnih sil revolucije.

Proučevanje zgodovine VKP (b) utrjuje prepričanost v končno zmago velike stvari Lenine-Stalinove partije, v zmago komunizma po vsem svetu.

Tale knjiga razlaga na kratko zgodovino Vsezvezne Komunistične partije (boljševikov).

Ustava iz 1.1924 se je izdelovala v prvem obdobju napa. Takrat je sovjetska oblast še dopuščala razvoj kapitalizma vzporedno z razvojem socializma. Takrat je sovjetska oblast računala, da bo med tekmo obeh sistemov - kapitalističnega in socialističnega - organizirala in zagotovila zmago socializma nad kapitalizmom na področju ekonomike. Takrat še ni bilo rešeno vprašanje "kdo-koga". Industrija, ki je temeljila na stari in revni tehniki, ni dosegala niti predvojne ravni. Še manj razveseljivo sliko je nudilo tedaj kmetijstvo. Sovhozi in kolhozi so obstajali le kot posamezni otočki v neizmernem morju posamičnih kmečkih gospodarstev. Takrat ni bil govor o likvidaciji kulaštva, temveč le o njegovi omejitvi. Na področju blagovnega prometa je znašal socialistični sektor le okrog 50 odstotkov.

Drugačo sliko je nudila ZSSR v 1.1936. Do 1.1936 se je popolnoma spremenila ekonomika ZSSR. Do tega časa so bili v celoti likvidirani kapitalistični elementi - zmagal je socialistični sistem na vseh področjih narodnega gospodarstva. Mogočna socialistična industrija je za sedemkrat preseгла predvojno produkcijo in je popolnoma spodrinila privatno industrijo. V kmetijstvu je zmagala največja na svetu, masinizirana, z novo tehniko opremljena socialistična proizvodnja v obliki sistema kolhozov in sovhovov. Kulaštvo je bilo do 1.1936 kot razred popolnoma likvidirano, sektor posamičnih kmetov pa že ni igral nobene resne vloge več v ekonomiki dežele. Ves blagovni promet se je osredotočil v rokah države in zadrugištva. Izkoriščanje človeka po človeku je bilo za vedno odpravljeno. Družbena, socialistična lastnina proizvodnih sredstev se je utrdila kot neomajna osnova novega, socialističnega reda v vseh panogah gospodarstva. V novi, socialistični družbi so za vedno izginili krize, beda, brezposelnost in propadanje. Ustvarjeni so bili pogoji za premožno in kulturno življenje vseh članov sovjetske družbe.

V skladu s tem - je dejal tov. Stalin v svojem referatu - se je spremenila tudi razredna sestava prebivalstva Sovjetske zveze. Razred zemljiške gospode in stara velika imperialistična buržoazija sta bila likvidirana že v obdobju državljanske vojne. V letih socialistične graditve so bili likvidirani vsi izkoriščevalski

elementi - kapitalisti, trgovci, kulaki, špekulanti. Ohranili so se le neznatni ostanki likvidiranih izkoriščevalskih razredov in njihova popolna likvidacija je vprašanje najbližje bodočnosti.

Politično osnovo ZSSR tvorijo sovjeti poslancev delovnega ljudstva, ki so zrastle in se utrdili kot rezultat strmolavljenja oblasti zemljiške gospode in kapitalistov ter izbojevanja diktature proletariata.

Vsa oblast v ZSSR pripada delovnemu ljudstvu mesta in vasi v podobi sovjetov poslancev delovnega ljudstva.

Najvišji organ državne oblasti ZSSR je Vrhovni sovjet ZSSR.

Vsem državljanom se priznava svoboda vesti in svoboda antireligiozne propagande.

Ustava garantira - v interesu utrditve socialistične družbe - svobodo govora, tiska, zborovanj in mitingov, pravico združevanja v družbene organizacije, nedotakljivost osebnosti, nedotakljivost stanovanja in pisemske tajnosti, pravico azila tujim državljanom, ki jih preganjajo zato, ker so branili interese delovnega ljudstva, ali zaradi znanstvene delavnosti ali zaradi narodnoosvobodilne borbe.

Hkrati s tem nalaga nova Ustava vsem državljanom ZSSR resne dolžnosti: izpolnjevati zakone, čuvati

delovno disciplino, pošteno izvrševati družbene dolžnosti, spoštovati pravila socialističnega sožitja, varovati in utrjevati družbeno socialistično lastnino, braniti socialistično domovino.

"Obramba domovine je sveta dolžnost vsakega državljanca ZSSR."

Ko govori o pravici državljanov do združevanja v razne družbe, pravi Ustava v nekem od svojih členov:

"Najaktivnejši in najzavednejši državljanji iz vseh vrst delavskega razreda in drugih plasti delovnega ljudstva se združujejo v Vsezvezno komunistično partijo (boljševikov), ki je avantgarda delovnega ljudstva v njegovi borbi za utrditev in razvijanje socialističnega reda in tvori vodilno jedro vseh organizacij delovnega ljudstva, tako družbenih kakor tudi državnih."

VIII. kongres sovjetov je soglasno odobril in potrdil načrt nove Ustave ZSSR.

Dežela sovjetov je dobila na ta način novo Ustavo - Ustavo zmage socializma in delavsko-kmečke demokracije.

Leto 1937 je razkrilo nove podatke o izmečkih iz vrst buharinsko-trockistične bande. Sodni proces v zadevi Pjatakova, Radeka in drugih, sodni proces v zadevi Tuhačevskega, Jakira in drugih ter končno sodni proces v zadevi Buharina, Rykova, Krestinskega, Rosenholza in drugih - vsi ti procesi so pokazali, da so buharinci in trockisti, kakor se vidi. Že zdavnaj tvorili eno samo skupno bando sovražnikov ljudstva v podobi "desničarsko-trockističnega bloka".

Sodni procesi so pokazali, da so se ti izmečki človeškega rodu skupaj s sovražniki ljudstva - Trockim, Zinovjevom in Kamenevom - združili v zaroto proti Leninu, proti partiji, proti sovjetski državi že od prvih dni Oktobrske socialistične revolucije dalje. Provokatorski poskusi, onemogočiti brestlitovski mir v začetku 1.1918; zarota proti Leninu in dogovor z "levimi" eseri o aretaciji in umoru Lenina, Stalina, Sverdlova pomladi 1.1918; zločinski strel na Lenina in njegova ranitev poleti 1.1918; upor "levih" eserov poleti 1.1918; namerna zaostritev nesoglasij v partiji v 1.1921 s ciljem, omajati in od znotraj vreči Leninovo vodstvo; poskusi, vreči vodstvo partije med Leninovo boleznijo in po njegovi smrti; izdajanje državnih tajnosti in oskrbovanje tujih špijonskih služb s špijonskimi podatki; zločinski umor Kirova; sabotersko delovanje, diversije, eksplozije; zločinski umor Menžinskega, Kujbyševa, Gorkega - vsi ti in podobni jim zločini so se izvrševali, kakor se je pokazalo, vseh dvajset let s sodelovanjem ali pod vodstvom Trockega, Zinovjeva, Kameneva, Buharina, Rykova in njihovih pajdašev - po naročilu tujih buržoaznih špijonskih služb.

Partija je na vso moč razvila delo za pripravo volitev. Partija je bila mnenja, da pomeni uvedba nove Ustave ZSSR preokret v političnem življenju dežele. Partija je bila mnenja, da je ta preokret v izvedbi popolne demokratizacije volivnega sistema, v prehodu od omejenih volitev - k splošnim volitvam, od ne popolnoma enakih volitev - k enakim volitvam, od volitev v več stopnjah - k neposrednim volitvam, od javnih volitev - k tajnim volitvam.

Če so pred uvedbo nove Ustave obstajale omejitve v volivni pravici za duhovnike, bivše belogvardejece, bivše kulake in osebe, ki se ne bavijo s občeokoristnim delom, pa odpravlja nova Ustava vsakršne omejitve volivne pravice za te kategorije državljanov s tem, da določa, da so volitve poslancev splošne.

Če so bile poprej volitve poslancev neenake, ker so obstajale različne volivne norme za mestno in kmečko prebivalstvo, pa je sedaj odpadla nujnost za omejevanje volivne enakosti na osnovi enakosti.

To je bil brezdvomen preokret v političnem življenju dežele.

Novi volivni sistem bi moral privedi in je v resnici privedel do tega, da se poveča politična aktivnost množic, da se poveča kontrola množic nad organi sovjetske oblasti pred ljudstvom.

Da bi bila popolnoma pripravljena za ta preokret, je morala partija stopiti na čelo temu preokretu in si popolnoma zagotoviti vodilno vlogo v bližajočih se volitvah. Za to pa je bilo nujno potrebno, da postanejo partijske organizacije same v svojem praktičnem delu do kraja demokratične, da v celoti izvajajo v svojem notranjepartijskem življenju načela demokratičnega centralizma, kakor to zahteva partijski statut, da so vsi organi partije izvoljivi, da se v partiji v polni meri razvijata kritika in samokritika, da je odgovornost partijskih organizacij pred partijsko maso popolna in da je partijska masa sama v celoti aktivizirana.

SKLEP

Kateri so osnovni rezultati zgodovinske poti, ki jo je prehodila boljševiška partija?

Česa nas uči zgodovina VKP (b)?

Zgodovina partije nas dalje uči, da zmaga proletarske revolucije ni mogoča, če ne razbijemo maloburžoaznih strank, ki delujejo v vrstah delavskega razreda, potiskajo zaostale plasti delavskega razreda v naročje buržoazije in razbijajo na ta način enotnost delavskega razreda.

Zgodovina naše partije je zgodovina borbe in razbitja maloburžoaznih strank: eserov, menjševikov, anarhistov, nacionalistov. Če bi take stranke ne bile premagane in izgnane iz vrst delavskega razreda, bi bilo nemogoče doseči enotnost delavskega razreda, brez enotnosti delavskega razreda pa bi bilo nemogoče ostvariti zmago proletarske revolucije.

Če ne bi razbili teh strank, ki so bile spočetka za ohranitev kapitalizma, potem - po Oktobrski revoluciji - pa za obnovo kapitalizma, bi bilo nemogoče ohraniti diktaturo proletariata, premagati tujo vojaško intervencijo, zgraditi socializem.

Ni mogoče imeti za slučaj, da so postale vse maloburžoazne stranke, ki so se imenovalle zato, da bi slepile ljudstvo, "revolucionarne" in "socialistične" stranke - eseri, menjševiki, anarhisti, nacionalisti - kontrarevolucionarne stranke že pred Oktobrsko socialistično revolucijo, in da so se pozneje pretvorile v agente tujih buržoaznih špijonskih služb, v bando špijonov, saboterjev, diversantov, morilcev, izdajalcev domovine.

"Enotnost proletariata - pravi Lenin - ostvari v epohi socialne revolucije lahko samo skrajno revolucionarna partija marksizma, ostvari se lahko le z neprizanesljivo borbo proti vsem ostalim strankam." (Lenin, XXVI.zv., str. 50.)

Zgodovina partije nas dalje uči, da brez nepomirljive borbe z oportunisti v svojih

lastnih vrstah, brez razbitja kapitulantov v svoji lastni sredi, partija delavskega razreda ne more ohraniti enotnost in disciplino svojih vrst, ne more odigrati svojo vlogo organizatorja in voditelja proletarske revolucije, ne more odigrati svojo vlogo graditelja nove socialistične družbe.

Zgodovina razvoja notranjega življenja naše partije je zgodovina borbe in razbitja oportunističnih skupin v partiji - "ekonomistov", menjševikov, trockistov, buharincev, odklonovcev v nacionalnem vprašanju.

Zgodovina partije nas uči, da so vse te kapitulantske skupine bile po svojem bistvu agenti menjševizma v naši partiji, njegove pleve, njegovo nadaljevanje. Tudi te so kakor menjševizem igrale vlogo prevodnikov buržoaznega vpliva v delavskem razredu in v partiji. Zato je bila borba za likvidacijo teh skupin v partiji nadaljevanje borbe za likvidacijo menjševizma.

Če ne bi razbili "ekonomistov" in menjševikov, ne bi mogli zgraditi partijo in popeljati delavski razred v proletarsko revolucijo.

Ni mogoče imeti za slučaj, da so končali trockisti, buharinci, odklonovci v nacionalnem vprašanju, ko so se borili z Leninom, ko so se borili s partijo, prav tako, kakor sta končali stranki menjševikov in eserov - da so namreč postali agenti fašističnih špijonskih služb, da so postali špijoni, saboterji, morilci, diversanti, izdajalci domovine.

"Če imaš v svojih vrstah reformiste, menjševike - pravi Lenin - tedaj ni mogoče zmagati v proletarski revoluciji, jo ni mogoče obraniti. To je načelno jasno. To je nazorno potrdilo izkustvo i Rusije i Ogrske... V Rusiji so čestokrat bile težavne situacije, v katerih bi sovjetski režim bil prav gotovo strmoglavljen, če bi bili menjševiki, reformisti, maloburžoazni demokrati ostali v naši partiji..." (Lenin, XXV.zv., str. 462-463.)

"Če se je naši partiji posrečilo - pravi tov. Stalin - da je ustvarila v sebi notranjo enotnost in nezaslišano strmenost svojih vrst - tedaj se je to zgodilo predvsem zaradi tega, ker se je znala pravočasno očistiti nes-

nage oportunitizma, znala je izgnati iz partije likvidatorje, menjševike. Pot razvoja in krepitve proletarskih partij pelje preko njihovega čiščenja od oportunistov in reformistov, socialnih imperialistov in socialnih šovinistov, socialnih patriotov in socialnih pacifistov. Partija se krepi s tem, da se čisti oportunističnih elementov." (Stalin, Vprašanja leninizma, stran 72.)

"Vse revolucionarne partije, ki so doslej propadle, - so propadle zaradi tega, ker so se prevzele in niso znale videti, v čem je njihova moč, in so se bale govoriti o svojih slabostih. Mi pa ne bomo propadli, ker se ne bojimo govoriti o svojih slabostih, in se bomo naučili preodolevati slabost." (Lenin, XXVII.zv., str.260-261.)

Partija je nepremagljiva, če se zna, kakor pravi Lenin, "povezati, zblížiti do enake mere, če hočete, zliži z najširšo množico delovnega ljudstva, v prvi vrsti s proletarsko, pa tudi z neproletarsko delovno množico." (Lenin, XXV.zv., str. 174.)

Partija propada, če se zapira v svojo ozko partijsko lupino, če se odtrga od množic, če jo začne pokrivati birokratični prah.

"Kot pravilo lahko priznamo - pravi tov. Stalin - da bodo boljševiki tako dolgo nepremagljivi, dokler bodo ohranjali zveze s širokimi množicami ljudstva. In obratno, treba je le, da se boljševiki odtrgajo od množic in izgube zveze z njimi, treba je le, da jih pokrije birokratična rja, pa jim bo usahnila vsa moč in se bodo pretvorili v prazen nič.

Takšni so osnovni nauki zgodovinske poti, ki jo je prehodila boljševiška partija.

KONEC

Tekst smo krajšali in se potrudili, da vas ne bi prikrajšali za kaj bistvenega.

Uredništvo.

**RADIO
STUDENT**

UKV stereo 89,3 in 104,3 MHz

**Vaš vodnik med sateliti...
Vsak dan izbrani prenosi...
24 ur na noč...
Na pangalaktičnih frekvencah
Radia Študent**

VABILO

Vabim te na ustanovno sejo študentskega parlamenta, ki bo v KAPELICI na Kersnikovi 4, 15.maja 1990, ob 17. uri.

MESSAGE IN A BOTTLE

EMIGRANTSKI ČASOPIS HRVAŠKA ZORA

Mišljenje, da politična emigracija v organskem življenju neke nacije igra drugorazredno vlogo, ni vedno točno. Zgodovinska dejstva pričajo, da se večkrat dogaja ravno obratno; v Franciji so npr. po likvidaciji velike francoske revolucije na oblast prišli emigranti - rojalisti, po njihovem padcu pa je oblast prevzel emigrant Napoleon III, v Rusiji je po zlomu carizma na oblast prišel emigrant V.I. Lenin, po »krahu« »ancient regime-a« je na Kitajskem oblast prevzel emigrant Maoce, na Madžarskem emigrant Rakoši, v Romuniji emigrantka Paukerova, v Jugoslaviji pa emigrant Josip Broz. Namen navajanja teh primerov ni trditev, da novo državno oblast vedno tvorijo emigrantje, temveč da sta emigrantska (politična) skupnost in domovina v tesni interakcijski zvezi. Pravzaprav politična emigracija predstavlja obstoječemu sistemu v domovini neko zunanjo alternativo, čigar ideje bi matični sistem moral jemati (vsaj) resno, kljub temu (in v nekem trenutku prav zaradi tega), da mu emigrantska skupnost predstavlja določeno grožnjo. Mnenja, da se je za jugoslovansko politično emigracijo čas ustavil 45. leta, so po večini le produkt ideoloških umislekov. Že bežen vpogled v ideje jugoslovanske politične emigracije nam pokaže, da so se znotraj nje od konca vojne naprej v območju njenih idejnih okvirjev pojavljale tudi kreativne kritike in smernice za rešitev političnih, ekonomskih in drugih problemov v domovini in z začudenjem lahko ugotovimo, da so nekatere ideje in kritike precej podobne tistim, ki so se pojavile v jugoslovanski politični pomladi. S tem ne želimo namigovati na morebitno korelacijo, temveč želimo poudariti časovno umeščenost idej in nazorov, ki prav v tem trenutku dobijo svojo polno težo.

Želimo, da bi bilo objavljane feljtona, v katerem bodo povzeti uvodniki časopisa Hrvatska zora, ki so po večini delo hrvaškega intelektualca Roka Kaleba, razumljeno v smislu modificirane Voltairove maksime: Ne strinjam se vedno s tabo, a se bom boril, da boš svoje mnenje lahko izrekel.

Bojan Korenini

DEMOKRACIJA

Če bolj pazljivo beremo naše emigrantsko časopisje, se lahko prepričamo, da danes v naši emigraciji ni niti enega političnega časopisa, ki se ni posredno ali neposredno izjasnil za demokracijo. Pojav je povsem razumljiv in se da pojasniti v sledečih momentih:

Konec druge svetovne vojne ni prinesel le vojaškega zloma Hitlerjeve Nemčije in Musolinijeve Italije, temveč je pomenil tudi poraz njihovih antidemokratskih in desnototalitarističnih ideologij in sistemov. Zahvaljujoč temu dejstvu je demokracija po vojni doživela nov polet in novo jačanje na Zahodu in je kljub težki krizi, ki jo je prestala med dvema vojnama, ostala družbeno-politični »idee force« vladajoče misli.

Po drugi strani pa v Jugoslaviji že 20 let vlada komunizem, levi totalitarizem, ki je svoje državljane rešil vse osnovne politične svobode - bolje rečeno, iz te svobode je napravil šalo in komedijo, tako da jo je napisal v ustavo, na papir, medtem ko v stvarnosti o njej ni niti sledu. Povsem naravno je, da narodi v domovini v taki situaciji hrepenijo po pravi svobodi in si konec komunistične strahovlade predstavljajo kot začetek prave demokracije.

Gotovo je, da sta imela oba momenta precejšen vpliv na mišljenje in nazor emigrantskega časopisja, zato lahko danes ugotovimo, da smo dosegli soglasje vsaj v eni točki: da se kot politična alternativa komunistični tiraniji postavi demokracija zahodnega tipa in stila. Na žalost pa zadovoljstvo in radost zaradi tega ne moreta biti velika, ker ima naša emigrantska privrženost demokraciji precej ozke meje. Izvemimo redke primere in se vprašajmo, na kaj se konec kon-

cev nanaša ta vseobča demokratskičnost. Zoži se na papagajsko ponavljanje znanih fraz o demokraciji in neumorno žongliranje s samo besedo »demokracija«, medtem ko o sami demokraciji in njeni formi ni niti govora. A vendar imajo tovrstni problemi še kakšen materialni obstoj. Z njimi se mora spoprijeti vsakdo, ki je zaskrbljen za usodo demokracije in svojega naroda in kdor se noče izgubljati v labirintih dogmatskih trikov. Kakšni so torej ti problemi?

Nikdar ni preveč opominjanja in opozarjanja, da moderna demokracija vsebuje DVE OSNOVNI TENDENCI, ki izhajata iz istih predpostavk in se v začetku razlikujeta le v niansah, ki pa v konsekvenci med njima porodijo velika protislovja. Govorimo o dveh demokratskih idejnih družinah. Na čelu prve stoji praded MONTESQUIE, na čelu druge pa praded Rousseau. V čem je razlika med njima? Kot je znano, temelji moderna demokracija na načelu meščanskih svoboščin (svoboda govora, združevanja, svoboda tiska...) na eni in na načelu narodne suverenosti na drugi strani; ali krajše, na načelu narodne svobode in narodne oblasti. Obe idejni družini zavzemata tako prvo kot drugo načelo. Pa vendar se med njima pojavlja razlika v razumevanju odnosov med narodno svobodo in narodno oblastjo. Po Montesquiju se nikakor ne sme mešati prva in druga. Nasprotno, mora se strogo ločiti. Praktično to pomeni, da tudi v demokraciji, v kateri je narod suveren, mora biti svoboda omejena do presejanja oblasti. Po Russeaju pa narodna svoboda in narodna oblast tvorita enotnost, saj po njegovem oblast nikoli ne sme biti opresivna, ker so s samim dejstvom, da je oblast narodna, odvečne specialne meje za ob-

ranitev svobode. Praktične posledice takšnega razumevanja so dvojne: iz takšnega stališča je vzniknilo tisto, kar se imenuje »absolutizem večine«, absolutizem, ki je po Russeaju upravičen s tem, da večina vedno izraža in predstavlja občo voljo in preko tega tudi pravo voljo manjšine. Da so se s tem odprla vrata za vsakovrstna tlačenja manjšin, je več kot očitno. Rousseau pa je bil tudi duhovni oče jakobizma, revolucionarne diktature neke manjšine, oborožene z njegovimi pogledi, da v sebi nosijo občo voljo; s tem se je rodil tudi moderni totalitarizem.

Ti dve tendenci v moderni demokraciji nista le idejni. Prav lahko hodimo tako po prvi kot po drugi liniji brez vedenja o Montesquiju in Russeaju ter njunih idejah. Potrebno je dodati, da govorimo o dveh vrstah političnega »temperamenta«, ki se lahko vedno srečata tako v demokraciji kot v masi in na »vrhovih«.

Obstajajo empirični, elastični, liberalni tipi, ki pod svobodo ne razumevajo le lastne temveč tudi tujo svobodo. Obstajajo pa tudi dogmatični, kruti, radikalni, »absolutistični« in »totalitaristični« tipi, ki upoštevajo le lastno svobodo, po možnosti neomejeno. Na žalost moramo priznati, da imajo ti drugi po zakonu inercije stvari večji zamah v demokraciji, ker le-ti prihajajo sami od sebe, medtem ko je za formiranje prvih potrebna vzgoja za resnično demokracijo. Sam razvoj demokracije je speljal vodo na mlin prav onim drugim. Na zahodu se je to zgodilo hkrati z »omasovljenjem« demokracije, zunaj ozkega kroga zahoda pa z ekspanzijo demokracije pri narodih, ki nimajo vseh tistih historičnih predpostavk, kakršne lahko najdemo na zahodu. Iz obeh vrst »proletariata«, »notranjega« in »zunanjega«, če uporabimo Toynbee-jevski izraz, se je nagnetla masa surovega ljudstva, iz katerega kot gobe po dežju rastejo novi jakobinci. Vse navedeno nas navaja na zaključek, da je usoda demokracije, (predvsem naše demokracije) v največji meri odvisna od tega, v kolikšni meri bomo uspeli omejiti, obrzdati in onemogočiti absolutiste in totalitariste (tudi v najortodoksnejših demokratskih vrstah). Stvar ni niti najmanj enostavna, zato se bomo omejili na načrtanje poti, po kateri naj bi hodili. Gola zmeta je mišljenje, da je za instaliranje prave demokracije zadostna demokratska ustava. Nasproti temu enostranskemu pogledu moramo postaviti mišljenje, da je za funkcioniranje demokracije potrebno tudi **zdravo strankarsko življenje**. To življenje zavzema mnoge aspekte, ki jih je na izreden način prikazal Francoz Maurice Duverger v svoji knjigi »Politične stranke«. V zaključku je Duverger zapisal sledeče: »Obča evolucija strank razglašala njihovo oddaljevanje od demokratskega režima«. Z drugimi besedami, politične stranke postajajo vse manj demokratske stranke; kažejo stalno tendenco za pretvorbo v politične vojske ali celo v cerkve modernega časa in pričakujejo od svojih

članov »oboževanje strank in njenih šefov ter verjamejo v njihovo nezmotljivost«. In kaj je vse to drugega kot dokaz, da se je absolutistični in totalitaristični bacil zaril globoko v »demokratske« vrste? Če to velja za stranke na zahodu, kaj šele lahko rečemo za naše »stranke«. To je točka, na kateri moramo začeti z revidiranjem in vračanjem k pravi demokraciji (to moramo storiti že sedaj v emigraciji).

Sedaj pa o možnosti demokracije v Jugoslaviji kot taki.

V hrvaški emigraciji se večkrat sliši mnenje, da je v Jugoslaviji vsaka prava in trajna demokracija nemogoča in da se demokracija tam nujno degenerira v lažno demokracijo in diktaturo. Zaradi tega se zahteva razbijanje Jugoslavije, ker je pravo demokracijo mogoče vzpostaviti v Neodvisni Hrvaški, Neodvisni Srbiji. V ta namen se večkrat citira tudi Titova izjava, ki pravi, »da je vračanje politične svobode enako likvidaciji Jugoslavije.« Da je to citiranje povsem deplasirano, ni potrebno poudarjati; pes ne laja zaradi vas, temveč zaradi sebe - se glasi ljudski rek.

S kakšno gotovostjo lahko trdimo, da je bila demokracija v neodvisni Hrvaški trdna? Videli smo Neodvisno Državo Hrvaško v letih 1918-45, vendar v njenem vodstvu nismo videli demokratov. Dva razloga nas silita v zaključek, da bi demokracija v Veliki Hrvaški ali v Veliki Srbiji trajala izredno kratek čas: na eni strani notranja nacionalna in religiozno-cerkvena heterogenost in na drugi strani zunanja napetost med Hrvaško in Srbijo, ki dopušča samo premirje, nikakor pa ne trajnega miru. Takšna notranja in zunanja situacija bi samo speljevala vodo na mlin nacionalističnih jakobincev in bi privedla do smrti demokracije.

Vsekakor tudi izkušnje z Jugoslavijo, kar zadeva demokracijo, niso prijetne. Videli smo, kako se je prva ustava nove države izglasovala z običajno večino (s kupovanjem turških in arnautskih glasov) proti volji večine Hrvatov in Slovencev. Kasneje smo imeli šestojanuarsko diktaturo in z njo razpuščanje strank in likvidiranje politične svobode, leta 31 pa smo dobili oktroirano ustavo...

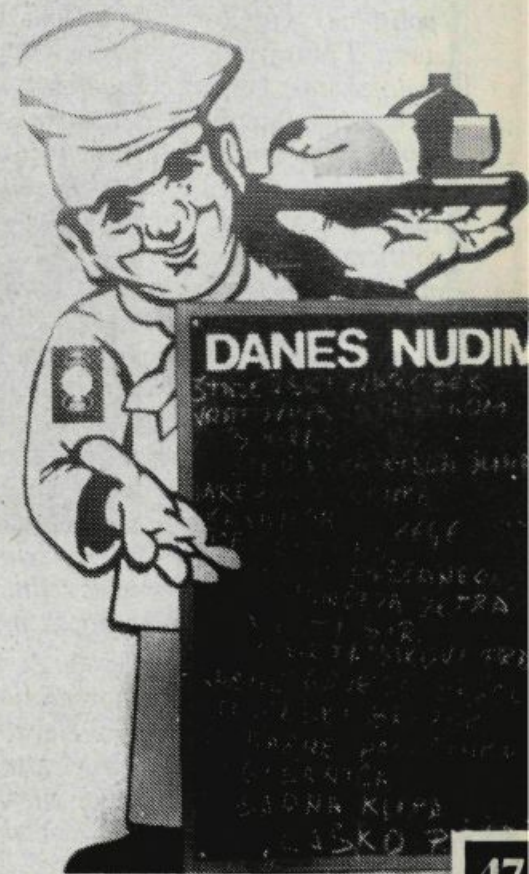
Ni dovolj samo ugotavljanje stvari, ozreti se moramo v bistvo in analizirati vzroke, ki so izzvali takšno stanje. Po našem mnenju so stanju v stari Jugoslaviji botrovali trije vzorki: prvič, da se po poti UNITARIZMA IN CENTRALIZMA izbriše vse zgodovinske in nacionalne posebnosti. Drugič, HEGEMONIZEM, maskiran kot unitarizem in centralizem. Tretjič, SEPARATIZEM, ki je ogrožal državo, kar je šlo na roko predvsem lažni demokraciji in diktaturi.

Kaj je sedaj resnica in kaj ni v trditvah, da v Jugoslaviji ni mogoče vzpostaviti prave in trajne demokracije? Resnica je, da v Jugoslaviji, obeleženi z neštetimi karakteris-

tikami, kakršno smo imeli 1918-41 leta, ni bilo mogoče vzpostaviti prave demokracije, ni pa res, da je le-to nemogoče vzpostaviti in ohraniti v vsaki Jugoslaviji. Nikakor ne smemo pozabiti dejstva, da Jugoslavija ponuja veliko večje možnosti za pozitivno notranjo evolucijo kot Neodvisna Srbija ali Neodvisna Hrvaška. Te možnosti je treba samo izkoristiti.

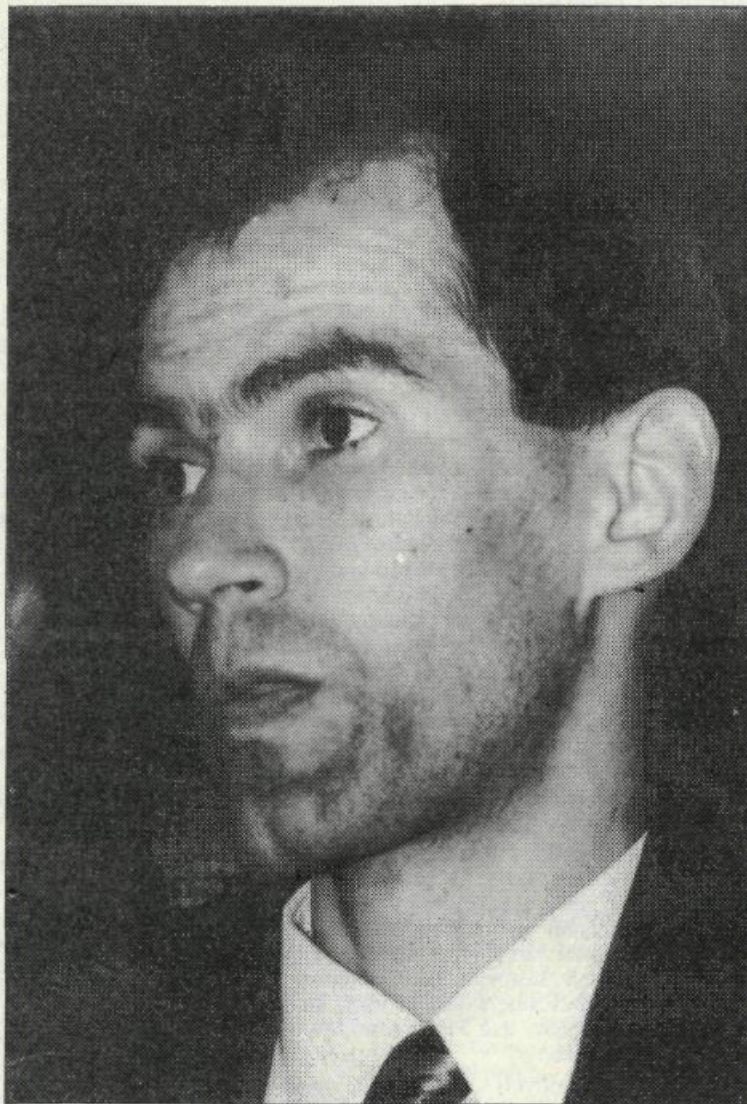
Na koncu moramo precizirati to, kar smo v tem članku želeli povedati. Prava demokracija, ki ljubosumno čuva svojo svobodo, je produkt razvoja, predvsem duhovnega. Točneje rečeno je produkt VZGOJE. Kakšne vzgoje? Ob tem bi nam lahko marsikaj koristnega povedal stari Montesquieu. V svojem znamenitem delu »O duhu zakona«, o principu, ki mora vladati v demokraciji, da bi le ta cvetela in napredovala, je ta princip poimenoval VRLINA.

Videli smo, kako je demokracija kolapsirala v prvi Jugoslaviji, ker pač ni upoštevala stvarnosti. Skrajni čas bi bil, da se iz vsega tega nekaj naučimo in izvlčemo pravilen nauk. Po našem najglobljem prepričanju bi ta nauk moral vsebovati naslednje elemente: priznati nacionalne individualitete, nacijam dati pravico do lastne države ter tako Jugoslavijo pretvoriti v ZDRUŽENE DRŽAVE JUGOSLAVIJE.

Janez Janša
roška 88 – skupščina 90

OOO JANEZ, JANEZ
VSE KAR POTREBUJEŠ
ZA BRANJE KUPI
DANES!

